2.

Aloisii Trissini VICENTINI MEDICI, Problematũ medicinalium, ex Galeni sententia, Libri sex.

Opus uerè aureum, & ad naturalis philosophiæ cognitionem perquàm necessarium.

BASILEAE, PER IACOBVM PARCVM, M. D. XLVII.

LIBRARIVS Lectori S.

NIHIL nobis unquã fuit antiquius candide Lector, quàm literariam rempublicam pro uirili noſtra iuuare. Quare ſuperioribus proximis diebus operam dedimus, ut primus hic Aloiſij Triſsini Problematum ex Galeno tomus, noſtris typis excuderetur: ſic enim Medicinæ ſtudium & ornari, & iuuari poſſe iudicauimus. Si uerò te diligentiam noſtram æqui boniq; feciſſe cognouerimus, ſedulò etiam curabimus, ut reliqua quæ ipſe ex omnibus Galeni operibus collegit, pro tuo commodo in publicum prodeant.

Vale.

ALOISIVS TRISSINVS VICENTINVS MEDICVS, CYNTHIO *Ioanni Baptiſtæ Gyraldo Ferrarienſi ſuo* S. P. D.

IN tibi iam Cynthi doctiſsime, noſtras illas primitias, hoc eſt, noſtras illas ex ſummi illius ac diuini artis medicæ antiſtitis Galeni lectione excerptas ambiguitates, ſeu Problemata, mittimus: hæc quæſo lege, facq́ ut à præclariſsimo ingenij tui lumine tantũ ſplendoris accipiãt, ut digna ſint quod nomini tuo, pro noſtrę erga te ſummę fidei teſtimonio, dicentur. Quod ſi nec tu Cynthi, cuius ſplendori illuſtranda tradũtur, eorum tenebras amouere potueris, ea Lemniaci Dei ſacris uel ultrò trademus. Nam ſi ex ſanctiſsimo Platonis decreto, homines illi qui nec à Muſis, nec à Socrate, uel à Pythagora meliores effici poterant, prorſus è uita tollendi erant, quod ſcilicet eò iam malitiæ prouecti eſſent, ut nullam ad animi ſalutem medicinã admitterent: ita ego ea, quæ ne ab ipſo quidẽ Cynthio, nedum à Muſis meliora reddi poſſunt, ex luce hac, hominumq́ memoria, iure optimo auferenda dijudico. Vale.

Ferrariæ, calend. Iul.

M. D. XLII.

CYNTHIVS IO. BAPTISTA GY-
raldus Aloiſio Triſsino ſuo S. P. D.

NON alios mehercle fructus, nec alios prouentus ab hac ingenij tui felicitate, & ab hac tua benignitate, Triſsine, expectabam, quàm eos quos hodie abs te ſuſcepi: iampridem enim hanc tuæ uirtutis indolem animo conceperã, ſtatuerámq; fore aliquando, ut ego mirũ in modum lætarer, me te familiariſsimè uſum fuiſſe. Nõ fefellit autem opinionem meam tua ſingularis uirtus, ac innata benignitas: nam & ea in ipſo adoleſcentiæ limine ædidiſti, quæ nec prouectioris ætatis, nec longioris ſtudij homines audent optare: & me tuæ gloriæ ſociũ, quum ea ſub nomine meo apparere uolueris, benigniſsimè uocaſti. Tãtum igitur abeſt, ut ego (quod tu, tuis literis à me petis) doctiſsima tua hæc, & ex ſe clariſsima, ex Galeno προβλήματα, uel meis luminibus illuſtranda ſuſcipiam, uel, ut rudia & inſulſa, nulliúsq; frugis, aut igni tradenda, aut ex hominũ memoria abolenda cenſeam, quòd ego ea & immortalitate digna, & me ex ipſis ingẽtem gloriam eſſe aſſecutum arbitrer, eáq; Medicinæ ſtudioſis maximæ utilitati fore dijudicem. Ago igitur tibi gratias, & meo & ſtudioſorũ omnium nomine, pro hoc munere maximas, Deumq; Opt. Max. aſsiduis precationibus oro ac obſecro, ut tua hęc incœpta fortunet. Spero enim propédiem euenturum, ut omnis noſtra (quod iam facit) ueneretur ætas, uniuerſa admiretur antiquitas, ac poſteritas omnis æternùm concelebret. Vale.

D. M.

ALOISIO TRISS. VICENT. SPECT. PROBITATIS IVVENI, CVM BONARVM OMNIVM DISCIPLINARVM, TVM PHILOSOPH. ET MEDICINAE PERITISS. QVI FERRARIEN. GYMNASII SVMMAM SIBI PENÈ ADVLTO BIENNIO COMMISSAM MAGNA CVM LAVDE SVSTINVIT, FERRARIAE PHILOSOPHIAM MAGNA AVDITORVM FREQVENTIA PVB. PROFESSVS EST, QVEM ANN. VIX NATVM XXV. P. M. (PRÒ RERVM HVMANARVM INCONSTANTEM VICISSITVDINEM) MORS IMPIA NOBIS ERIPVIT.

CYNTHIVS IOANNES BAPT. GYRALDVS, AMICVS AMICO OMNIVM OPT. AC BENEMERENTI MOESTISS. POS.

Hic Aloise iaces, sed nos hac sorte monemur,
Quàm fragili constent omnia summa loco.

ERRATA SIC emendabis.

LIBRO I.

Problemate 53. uersu 15. ne.
58.14. renum.
67.19. concentum.
68,19. læta.
82.10. chartilagines.
ibid. 30. transglutitiones.
97.5. nauium.

LIBRO II.

Problem. 9. uers. 14. etiam
11.1. partibus subiectis.
ibid. 18. στρφαν ἄιαν
27.7. alis 28.27. utrisque
ibid. 4. maxime
36.17. forma 37.20. næ.
40.4. malarum.
55.24. antrorsum
ibid. 8. antrorsum
61.10. quare 85.24. proprio
ibid. 7. consummata
86.28. Aequum
89.27. affusa 95.25. animal
96.9. capite
98.7. hæmorrhagia
100.3. Hinc. 101.4. cur.

LIBRO III.

Problem. 11,4. delabi
14.24. hiatulæ ibid. 2, extra
33.20. quam etiam.
42.6. hectica.
46.1. noxiam
52.24. symptoma
70.1. lientericis
71.10. plurium.
72.2. hystericis
ibid. 11. recta 77.8. modi
83.1. spumam
88.20. cacochymiam
90.5. fastidia
96.13. patet
99.10. ipsorum.

LIBRO IIII.

Problem. 3.25. quare
4.8. ieiunio 16.6. cum
ibid. 9. inferet
23.25. ipsa
24.9. meras potentias
32.10. qui 61.1. hic
69.20. habet 72.20. letalis.
74.13. crura 91.17. æque.
Ibid. 22. (est &c. adueniens) parenthesi includas.

LIBRO V.

Problem. 22.15. aliud
29.2. significãt 58.25. delatiõis
60.5. concutitur
65.20. uigente 68,13. pluriũ.
77.13. diu duraturum
89.7. quoniã sicut multus & totus simul elatus ad superiora spiritus, meatus obserat.
90.20. & 92.7. cõsummata
ibid. similiarium
99 5. contangantur

LIBRO VI.

Problem. 5.2. chondrus
6.20. eandem
10.18. facultate carentia
12.20. diffusus
28.18 proprie.
29.26. exquisite.
39.21. qua re
43.7. modo contrario
ibid. 11. plurimum mellis
47.7. existens.
48.16. factum est
53.25. ad, abundat
55.11. ne
57.22. proueniente
58 28. περιχύσεις
ib. 3. medela 59.8. quod
60.3. quam ib. 8. medela
61.12. immittat
75.24. a crassa.

ALOISII TRISSINI VICENTINI MEDICI, PROblematum medicinalium, ex Galeni sententia, liber primus.

Problema I.

CVR *homo solus omnium animantium erectus stat, et solus omnium sedet? an quia manus omnium solus habuit? etenim omnes manuũ in opificijs actiones duabus his egent figuris: hæc enim erecti, hæc sedentes, manibus conficimus: nemo autem aut pronus, aut supinus molitur quicquã: meritoq; nullum aliorum animaliũ, quod erectũ stare uel sedere posset, fabricata est natura, quippe quòd nihil manu elaboraturum erat.* Opinari uerò ob id rectè stare hominem, ut ad cœlum promptè suspiciat, hominũ est qui nunquam uiderint piscem græcè dictum οὐρανόσκοπον, hoc est, cœli speculatorem: hic nanq; uel inuitus, cœlũ semper aspicit. Homo autem, nisi collum reflexerit retrorsum, cœlum nunquam uiderit. Hic uerò refractus, non solùm huic inest animali, sed nihilominus & asinis: ut omittam aues longum collum habẽtes, quibus nõ solùm facile est sursum, si uelint, aspicere, sed quoquo uersum etiam circũferre promptè oculos. Quòd uerò ne Platonẽ quidem intellexerint, dicentem id non esse sursum aspicere, quum quis supinũ seipsum reclinarit oscitans, sed quando (ni fallor) mente naturam rerum cõsiderat, turpissimũ est.

2 *Cur homo armis omnibus nudum corpus à generatione habuit, animãq; arte omni à natura destitutam?* Nec *enim ipse, ut cætera animalia, natura artẽ aliquam exercere potest, ut uidentur apes fabricari, fingereq́; sibi alueolos: thesauros uerò quosdam & labyrinthos formicæ: nere autem & texere araneæ: cæteraq; omnia sibi insitas, quibus uitam tueãtur, artes natura habere.* Nec *item re quapiã ipse corpore munitus est homo, qua iniurias propulset, ut cætera habent: hæc enim ungula, hæc cornu, hæc dente, hæc corio, hæc testa, unguibusq́; alia et pugnant, & sibi uitam ab iniurijs defendunt: homo autem nullo horũ natura munitus est, nihilq́; sine magno labore uel scire, uel operari potest.* An *his omnibus & artibus & armis homo natura destitutus est, ut omnia commodius habere posset, ac omnibus uti?* Non *enim si arte aliqua ac armorum proprio aliquo genere præditus esset, omnibus uti posset: innata enim sola ei semper adessent, reliqua uerò habere nõ posset.* Vt *igitur ad omnia aptior esset, neutrum dictorum à natura ipsi propterea datum est.* Reliqua *enim animalia, quæ una arte, ac uno quopiam solo armorum genere prædita sunt, ad nullam aliam, præter hæc, actionem uel opus idonea extiterunt.* Nulla *etenim alia arma leo, aper, taurus, equus sortitus est, nec alijs uti potest, q̃ ungula, cornu, dente, ac ungue.* Homo *uerò, animal solum eorum quæ in terra sunt sapiens ac diuinum, pro artibus omnibus ac armis, ratione ac manibus* præditus

præditus, ad negotia omnia, horum opera pace non minus quàm bello idoneus extitit: horumq; munere & arma non solùm innatis fortiora & artes præstantiores sibi cōparat, quibus scilicet & corpus tueatur & animā ornet, uerùm etiam omnibus alijs animantibus quæ in terra sunt, in mari & aëre, dominatur.

3 De manibus.

Cur manum ipsam in plures diuidi digitos melius extitit? an quòd si indiuisa omninoq; solida mansisset, magnitudinem tantummodo sibi æqualem admoti cuiusq; corporis tetigisset apprehendissetq;? at in multa diuisa, moles seipsa multò maiores facilè comprehendit, & minimas etiam res exactè uenatur colligitq;: maioribus siquidem molibus obtēsa manus, digitis distantibus eas comprehendit: uerùm quæ minima sunt, digitis duobus, eisq; summis, non etiam tota se (hoc enim modo effugerent atq; elaberentur) comprehendere conatur. Hoc sanè pacto manus ad certā maiorum & minorum seipsa corporum comprehensionem optimè cōstituta est. Porrò ei cōmodißimum rursus fuit multiformiter, quemadmodum nunc est diuisa, diuidi, ut multiformes figuras apprehendere posset.

4 *Cur ungues summis digitis extrinsecus appositi sunt? an ut firmamentū quoddam, quò melius ac commodius omnia manus apprehenderet, effecti sunt?*

5 *Cur ungues rotundi undique extiterunt? an securitatis gratia? sola enim figurarum rotunda, ad uix patiendum exquisitè comparata est, ut quæ nullum*

expositum angulum frangi potentem habeat.

6 *Cur ungues solos inter animalis particulas semper augeri potentes natura construxit, quamuis iam totum corpus augeri desierit? an quum scalpendo, uel aliud quid unguibus ipsis agendo, exteri debebant nobis eorum extremitates, ideo semper eos augeri natura uoluit? ut in locum eius quod aßiduè exteritur, in ipsorum extremitate sit aliquid quod sufficiatur.*

7 *Cur unusquisq; digitus ex pluribus oßibus compositus est, & non unico tantùm constat? an ut multiformiter figuraretur? id quod non potuisset fieri, si ex uno solo esset creatus. Solæ enim ita illæ actiones bene efficerentur, quæ digitos postulant extensos: nam rectam tantummodo habere potuissent figuram, sicut tantummodo circularem, si absq; oßibus constarent.*

8 *Cur super externas oßium digitorum partes natura carnem non nutrit, sub omnibus uerò internis partibus eam nutrit? an quòd ibi locata onus superuacaneum fuisset: hic uerò, ut quum mollis consistentia sit, & occursantibus cedat leniter, oßium rectitudinem tunc corrigat, quando est aliquid circulo apprehensura manus?*

9 *Sed cur in articulis perpauca generata est, plurima uerò in partibus inter articulos medijs? an quòd articulus, carnis adiutorio tali, quale oßibus necessarium est, non indigebat, quum flecti natus sit, &*

ſit, & caro præterquàm quòd nullam ei commoditatem præſtaret, impedimento motui fieret, tum grauans ut ſuperuacanea, tum etiam internum articuli ſpatium excludens occupansq́;?

Cur lateribus digitorum caro adnata etiam aliqua uidetur? an tantum carnis ibi adnaſci fecit natura, quantum medium inibi ſpatium uacuum repleturum erat, ut & inde manus non ſolùm ut diuiſum in multa inſtrumentum, ſed etiam ut omnino indiuiſum agere poßit? adductis enim ad ſeſe inuicem digitis, ita eorum medium totum ſpatium conſtringitur à carne, ut ſi quid etiam liquidorum corporum manu ſupina continere uolueris, effluere non permittat. 10

Cur neque pauciora, neque plura oſſa tribus, fieri digitis oportuit? an ſi plura eſſent, præterquàm quòd nullam iuuarent actionem (abundè enim ſcitum eſt, omnes per tria compleri) fortaßis etiam perfectam extenſionem nonnihil læderent, minus firmam quàm nunc ſit efficiendo? Quæ enim ex pluribus particulis compoſita ſunt, facilius quàm ea quæ ex paucioribus, fatigantur, & flexa collabant: pauciora autem ſi eſſent, tam diuerſas particulares figuras digiti non haberent. Vt igitur & multiformiter mouerentur, & patiendi promptitudinem effugerent, trium oßium numerus abundè fuit. 11

Cur unumquodque horum oßium extrinſecus exactè eſt conuexum, intus uerò & in lateribus non exactè? 12

exactè? an hoc quoque melioris gratia effectum est? Internis enim suis partibus digiti molliunt, terũt, ac omnia accipiũt: quæ deterius fierent, si ossa inibi con uexa fuissent. Externis uerò partibus quum neq; ho rum aliquid, neq; aliam quamuis actionem efficiant digiti, reliquum fuit, ut ad solam patiendi difficulta- tem exquisitè sint constructi. In lateribus autem ha- bebant quidem patiendi difficultatem, se inuicem cu stodientes: debebant autem quum adducti constrin- guntur, nullum relinquere in medio spatiũ uacuum: non igitur eos hac parte curuos fieri necesse erat.

13 *Sed cur magnus digitus & paruus, ille supernam, hic infernam circunferentiam (περιφέρειαν Græci di cunt) exactè conuexam, obtinuit? an quòd hac parte nec ab aliquo custodiebantur, nec alij digito iuncti applicabantur?*

14 *Propter quid dura & densa ac medullæ expertia sunt ossa digitorũ? an quia nuda sunt omnia, & pro- pterea facilè patibilia? Eis autẽ quæ ob externi ope- rimenti penuriã iniurijs sunt & paßionibus oppor tuniora, una est correctio maxima, remediumq; præ sentißimum, propriæ constructionis δυσπάθεια, hoc est, ad patiendum difficultas.*

15 *Propter quid tendones digitorũ omnes, qui ad car pum apparent, ita longos natura creauit, & nõ pro duxit ad carpum musculos ipsos, sed ex cubiti potius musculis productos tendones secũdum rectitudinem digitorum deduxit? an quia leuem simul & tenuem*

esse

esse extremã manum præstabat, quàm turba carniũ obrutam, grauem simul & crassam fieri? multa enim ita deterius & tardius ageret eorum, quæ nũc promptè & bellè perficit.

16 Propter quid tendones isti, quum unusquisq; eorum à musculis usque ad articulos exquisitè rotundus sit, idq; ut uix patiatur, quà applicantur mouendæ à seipsis φάλαγγι, hoc est, aciei & ordini articulorum, ibi tum expanduntur, tum latiores fiunt? an quòd sic facilius erant moturi eam pluribus trahentes apprehensionibus?

17 Propter quid unicuiq; articulorũ, digitorum, quatuor in locis tendones applicari rationabile fuit? an quoniam quatuor motibus digitorũ unusquisq; debebat ut plurimis moueri, uno quidem flexis, alio uerò extensis, duobus item ad latera?

18 Propter quid maximus digitorũ pollex, quem & ἀντίχειρα, quasi promanũ dicas, tanquam scilicet pro tota manu hic digitus esset, internũ tendonem unum habet tenuem, quum duos externos, eosq; robustos habeat? reliqui uerò omnes quatuor digiti, intus quidem duos tẽdones flectẽtes magnos, foris uerò unum tantũ extendentem habent? an quum quatuor digitis flexis plurimas ac ualentissimas actiones obeamus, nõ magnos solùm internos tendones, sed & duplices indiguimus habere? quæcunq; enim tum una manu, tum ambabus simul complectimur, siue quid extẽdi, siue frãgi, siue teri, siue molliri subigiq; oportet, omnia

nia hæc digitis flexis perficimus. Contrà autem habet ſeſe res in magno digito: ad nullã enim actionem aliam nobis flectendus eſt, niſi quando alijs iam curuatis, illum deſuper inijcere neceſſe eſt.

29 Propter quid inæquales omnes digiti facti ſunt, & medius lõgiſsimus? an quòd ipſorũ ſummitates ad æqualitatem uenire quandoq; melius erat, ut quum magnas aliquas moles in circuitu comprehendunt, uel quum in ſeipſis humidũ, uel paruum corpus con tinere conantur? ad maiores enim moles uel fortiter comprehendendas & retinendas, uel fortiter emittẽdas, æqualis undique compreſsio multum conducit: ſicut & ad manus claudendas, quando uel paruum corpus, uel humidum uolumus continere. Apparent autem in unam circuli circunferentiam cõuenire digiti quinq; in actionibus huiuſmodi maximè, quãdo exquiſitè ſphæricum corpus comprehendunt.

30 Cuius nam rei gratia tendones ad internam manuum cutim prodierũt? an quia decebat manus com prehenſoria ac tactoria inſtrumẽta quũ eſſent, habe re eam cutim non modò contumacẽ, quũ ob alia quædam, tum maximè ob paruorũ corporum certam & tutam cõprehenſionem, ſed & tota cuti reliqua ſenſibiliorem, ad certam ſcilicet tactilium omnium qualitatum dignotionem? Neq; enim aliud quidẽ oportebat eſſe apprehenſoriũ, aliud tactorium inſtrumentum: neq; aliud accipere unamquanq; rem externã, aliud autem poſtea diſcernere de tactilibus differen-

tijs, ſed

tijs, sed mox quum apprehenderit unumquodq; , me lius fuit simul dignoscere quale sit natura : at uerò neq; decentius neq; promptius fuit alio instrumento corporis dignoscere, quàm manu, & ipsius manus non omnibus, sed internis partibus, quibus est etiam apprehēsorium instrumentum. Tactricem *igitur oportuit eam esse, quoniam & apprehensoria: & quibus partibus apprehensoria, iisdem et tactricem.* Ad *quam rem confert etiam non pilosam esse cutim eius loci sic factam à lato tēdone cuti subnato, qui etiam duritiem cutis illius effecit, quod utile quoque nobis ad multas actiones futurum erat.*

21 *Cur musculi motores radij sine tendonibus sunt? an quum os musculi implantationem recipere non soleat, aut quia durum est, aut quia paruum, aut quia melius erat ut ex carne, & leue esset?* Horum *nihil licet dicere in osse radij, neque enim durum est, neque paruum, sed neque leue esse magis quàm carneum postulat.* Præter *hæc autem & impoßibile est ita propinquis sibi oßibus, incipientem ab ulna musculum in neruosam tenuitatem mutatum inferi radio: neruis enim & ligamentis in carnes musculi dissemi natis, postea paulatim in idem aceruatis & coalescētibus, generatio fit tendonibus: hoc autem, scilicet paulatim, longiori eget uia, & maximè quando ex magno musculo aceruatur.*

22 *Cur ossa carpi & metacarpij, ita paruæ corporis particulæ, multiplicia extiterūt? duodecim enim*

hæc

hæc numero effecta sunt, quum ex paucioribus quidem oßibus crus et brachiũ maxima membrorũ consistent? an sic constructa hæc sunt ob multiplicem manus ipsius actionẽ, quæ perijsset, si essent omnia unũ simplex: an etiam huiusmodi constructio ad securitatem manus iuuit? Si enim inter digitos & ulnam unum simplex os esset locatum, concauũ quidem intrinsecus, cõuexum autem extrinsecus, ita nudum, sicut hæc decebat esse, ab omni quidẽ duro percutiẽte, ipsum facile frãgeretur: fractum autem, mox totum utique præter naturam haberet, quum unicum esset: nunc autem quia duodecim facta sunt, duodecima pars cõstructionis totius corrumpitur uno adfecto. Porrò ut omnino nihil patiantur, melius fuit ex multis ita componi.

23 *Cur manuum digiti, non sicut digiti pedum, uno ordine siti sunt omnes, sed magnus est alijs oppositus? quæ'ue totius huius constructionis ratio? an pes quidem ambulandi instrumentum fuit, manus autem apprehendendi? Conueniebat itaque illi stabilimenti robur, huic autem apprehensionis multijuga uarietas: sed robur quidem stabilimenti & firmitatis uno ordine locatis indigebat omnibus digitis: promptitudo uerò ad uarietatem apprehensionum, magno, id est pollice, alijs opposito.*

24 *Sed cur ex aduerso omnium, iste locatus non est, sed à latere uersus indicem? an quòd medium internæ regionis carpi occupans, multis utiq; actionibus manus*

mus noceret, & maximè his quaſcunq; per uolas agi mus, uel ſeorſum altera, uel ſimul ambobus? ad indicem uerò ſitus eſt, quòd per extremas flexiones digitorum, paruus nullam reliquit regionem uacuam: in dex uerò non paruam indigentem, manifeſto uelut operculo quodam magno digito.

25 *Cur radij ipſius conformatio ac poſitio obliqua fuit, ulnæ autem recta? an quoniam ſecundum naturam motus utriuſq;, poſitionem utriuſq; oſsis eſſe oportuit? ſed motus quidem membri per extenſionem & flexionẽ, ſecundum longitudinẽ eius fit, qui uerò ad pronũ et ſupinum ad latera eſt: propterea igitur & obliquus eſt radius, recta autem ulna: hæc ſiquidem extenſionibus & flexionibus, ille uerò conuerſionibus ad latera ſubſeruit.*

26 *Cur autem incumbit ulnæ radius? quia hoc illa longior eſt, & plurimũ articulationis ad brachium ipſa obtinet, rationi autem conſentaneũ fuit, os breuiſsimum ſuper longiore uehi.*

27 *Sed cur utriuſq; partes, quæ ſunt in medio, tenuiores, quæ uerò in cubito & carpo craſsiores ſunt? an quia illas muſculis locum præbere oportebat, has craſſeſcere, & in molẽ tumere productionibus, quas* ἐπιφύσεις, *hoc eſt, proceſſus exortusq; Græci uocãt? Hæ uerò epiphiſes, quòd dearticulationibus ſint utiles, iam clarum exiſtit.*

28 *Cur uerò ex ipſis finibus ille quidem, ulnæ qui in cubito eſt, craſsior apparet: radij uero, ijs qui ad*

carpum est? an quòd utriusq; communis est ad carpū dearticulatio? In *ea uerò dearticulatione quæ est ad brachiū, tanto superet ulna radium necesse est, quanto ulnæ dearticulatio cunctis manus actionibus commodior est.*

29 *Cur brachij os extrinsecus magis gibberosum est, internis uerò partibus magis simum? an quoniam melius fuit ad se inuicem conuersas fuisse manus? quod si est, concauas quidem oßium partes se inuicem aspicere præstitit, auertere uerò foras ipsorum conuexitates: mox autem huiusmodi constructio brachia effecit aptiora ad apprehendendum corpora conuexa & gibbosa, præparando simul locum uasis, quæ ad totas manus feruntur.*

30 *Cur maiora ossa, laxiora semper ac cauernosiora et magis concaua sunt oßibus cunctis minoribus? an quòd hæc si (præterquàm quòd magna sunt, solida, & cauitatis medullæq; expertia) dura & densa omnino fuissent, membra ipsa onere sanè maximo grauarent? sed & hic abutitur probè ipsa cauitate natura: reponit enim in eam familiare oßi nutrimentum, quod* μυελὸν *hoc est, medullam, Græci nomināt.*

31 *Cur homini præstitit oblongos, latos, molles, &* De pedibus. *multifidos fieri pedes? non autem rotundos, paruos & duros, sicut equis, quorum constructio maximā certè & uelocitatem, & patiendi difficultatem sortita est? an quòd nostra huiusmodi constructio ubiq; oportunior existit, & ad omnes locorum difficultates*

tes

tes aptior? ſicubi etenim oporteat uel ſublimes muros cõſcendere, aut arbores, aut petras: his facillimẽ omnia hæc perficiemus, ad quæ equus minimè aptus eſt. Quum igitur neutra harũ conſtructionũ utraſque illas dotes ac excellentias habere poſſet, oportebatq; omnino alteram eligere. Perſpicuum eſt, equis illam uelocitatis, hominibus uerò alteram fuiſſe potiorem atq; optabiliorẽ. illis, quòd quadrupedes ſunt quatuor pedibus, qui rotundi ſint, licet firmatis, tutò eſſe & ingredi: nobis uerò fallax omnino eſt huiuſmodi conſtructio. illis item, quòd nec manus, nec artes habeant, melius fuit quouis modo ad patiendi difficultatem pedes naturam comparaſſe: homini uerò, qui pro re nata idoneum calceamentum inuenire potuit, & ſæpe etiam nudis pedibus uti neceſſe habuit, præſtitit eos eſſe prorſus detectos.

Cur autem hominũ pedes multifidi ſimul & internis partibus caui extiterunt? an propter ſecuritatem firmationis, & certitudinem apprehenſionis? caui etenim in medio quæcũq; ſubiecta gibboſa ſunt, amplexantur ſecuriſsimè: digitis autem omnibus, in locis & planis ſcilicet, & obliquis & decliuibus ac præruptis, ad ſecuriorem apprehenſionem ac firmationem utimur. 32

Cur calcanei oßis anterior pars tenuior eſt & anguſtior? cur'ue ad paruum digitum ſpectare magis uidetur? an quòd ſi anteriori parte, ut poſteriori, eſſet craſſum & latum calcaneum, & tale manens in 33

anteriorem pedis partem extenderetur, quomodo fuisset interna eius pars concaua? meritò igitur hic multum de craßitie eius oßis & amplitudine interna parte natura abstulit, ob idq; ad paruum digitum extensum esse apparet.

34 *Cur tibia femore minor extitit, quum tibiam portandi femoris gratia, præstaret esse maiorem? superius enim portari ab inferiori oportebat: fortius igitur simul & maius rationabile fuit, esse id quòd subiectum est, ut uidere est in colũnis, muris, domibus, turribus, & omnibus inanimatis. An quia mouere oportebat quod superiacet? moueri uerò ab eo quod subiectum est, maius & fortius ratio fuit, esse ipsum superius, ut in brachio etiam cõtigit & ulna & summa manu: itaque ut tibia facilè moueretur, minorem eam esse præstitit. Instrumentis enim propter ambulationem institutis, ad motum promptior, constructio longè utilior fuit ea, quæ ad stabilitatem firmationis erat opportuna. Propterea igitur minorem fecit natura femore tibiam, non tamen usq; eo minorem, ut non posset iam tutò ipsum portare.*

35 *Cur rotula illa, à nonnullis mola appellata, quæ est supra genu, effecta est? an ut anteriores partes articulationis omnes contineat, prohibeatq; ipsum femur elabi ad partes anteriores? hæc etiam ne cadamus, & maximè in decliuibus locis, quum in anteriora totum corpus nostrum nutat, non modicã præbet utilitatem.*

Quid

Quid est quòd in superiori parte uentriculi, ubi ipse scilicet est, angustior, stomachus amplior factus est: in inferiori autem parte, ubi ipse latior est, productio illa, seu explantatio ad intestinum, strictior à natura effecta est? an quod moles non tritas, duras ac magnas, aliquando transglutit animal, quæ ut transirent, amplam uiam factam fuisse eam, quæ per stomachum fertur oportuit, infernè autem contrà? nihil oportet transire magnum, durum, non uersum in chilum, atq; in coctum: sed ueluti πύλωρος, hoc est, ianitor quispiam, iustus est huius meatus angustia, nulli, antequàm in chilum redactum sit & coctum, facilè concedens ad inferna transitum. 36 De uētriculo.

Quid est quòd tunicarum uentriculi & stomachi natura sibi similis extitit? intestinorũ autem dissimilis? interna nanq; tunica in uẽtriculo simul ac stomacho mẽbranosior, uillos rectos supernè deorsum tendẽtes habet: externa uerò carnosior, transuersos, quales scilicet solùm habent duæ intestinorum tunicæ: an hoc meritò à natura effectum est? Siquidẽ uentriculus trahat oportet ad seipsum per stomachũ cibum & potum, tanquam manibus, rectis his uillis, propellat uerò transuersis. intestinis uerò, (attractiua enim non indigebant facultate) soli ad propellendum idonei facti sunt uilli transuersi. 37

Sed cur intestinis tunicæ binæ extitêre, siquidem ambæ itidem sese habent? an ut ipsorum expultrix facultas esset ualentior? an etiam ut ipsa ab iniurijs 38

essent tutiora? ut enim in uentriculo manere diutius cibaria, ut exactè coquerentur, ita hîc non manere, è re magis fuit.

39 *Cur nonnullis intestinorum quidam uilli recti secundum longitudinem obtenduntur, quomodo in recto intestino complures huiusmodi sunt? an dicendū est tales factos esse ob transuersorum tutelam, & potissimùm in animalibus, tenues habentibus tunicas aut actiones uehemētiores? periculum enim erat, ne transuersi uilli à sese mutuò auellerentur, nisi extrinsecus à rectis, ueluti uinculo quodam fuissent deuincti: quò fit, ut in recto intestino complures eiusmodi fuerint, quòd multis & duris alimenti sicci congesti excrementis, eius intestini tunicas adprimi ualidè oportuit: extrinsecus igitur transuersis ceu ligamentis uillos quosdam rectos iniectos esse palàm est.*

40 *Quid est quòd oris, gulæ, uentriculiq; interna, duriora ac densiora sunt quàm intestinorum? an quia intestina ad distributionem, (ἀνάδοσιν Græci dicūt) uentriculus uerò & stomachus & os, ad patiendi difficultatem comparata sunt? duras enim & magnas atq; asperas moles sæpe trāsglutimus, à quibus comprimuntur & abraduntur particulæ, nisi duræ & densæ extiterint. Instrumentum igitur quod primum occurrit cibarijs, antequàm ullam receperint elaborationem, consentaneū fuit omnium, ad patiendum fuisse contumacißimum.*

41 *Quid est quòd uenæ quamplurimæ quidem ad singula*

ſingula inteſtina immittuntur, paucæ autem ad infe riora uentriculi, paucæ etiã ad eius oris partes, & omnino obſcuræ quædam ad œſophagum? an quoniam hîc uia erat ſolùm ciborum, uentriculus uerò coctionis inſtrumentum, ut diſtributionis inteſtinũ? Vbi ſanè oportuit ſolùm coqui cibaria, omnino paucis opus fuit uenis tranſſumentibus, quicquid iam benignum & utile fuerit: quod uerò iam coctum eſt, quàm citiſſimè diſtribui conuenit: ipſi autem uiæ cibi, pro ſeipſa ſolùm erat opus uenis: meritò igitur ipſa quidem pauciſſimas habuit uenas, mediocriter autem uentriculus, copioſas inteſtina.

42 *Quis denique inteſtinorum uſus exiſtit? an ut id omne quod in uentriculo in chylum eſt mutatũ, adſumatur in uenas, conſtructa fuerunt inteſtina? neque enim ſuperuacuorum delationis (ut nõnulli arbitrantur) neq; concoctionis gratia extitere.*

43 *Cur circumambit uentriculum hepar? an ut ille quidem ab hoc, cibaria uerò ab ipſo uentriculo calefiant? ob id igitur ipſum hepar quibuſdam λόβοις, id eſt, fibris, tanquam digitis, uentriculum ad unguem complectitur.*

44 *Cur omentum per omnem uentriculi partem anteriorẽ extenſum, ad inteſtina etiam longiſſimè protenditur? an quia, quum coctionis adiuuandæ gratia propria caliditate effectum ſit, oportuit quoq; & inteſtinorum coctiones, quæ imbecillimæ ſunt, opera ipſius adiuuari: etenim licet inteſtinorũ nullum co-*

quēdi alimēti, sicut nec uenæ, sanguinis gignēdi gratia extiterit: in ipso tamen per intestina transitu alimentum coquitur, ut in uenis etiam sanguis fit: alijs enim instrumentis sæpißime ad melius abuti natura uidetur.

45 *Cur natura membranam illam à Græcis peritoneum appellatam, tot corporis internis particulis, ut omnium operimentum, circumtexuit? an ut uentris excrementa facilius excernerentur? hæc enim pars, ueluti quibusdam manibus, arctè quæ sub ipsa sunt comprimens, deorsum alimentorum superuacua pellit. an etiam ut ne flatibus distenderētur intestina, ac uentriculus, prohiberet?*

46 *Cur natura magnum aliquem sinum in hepate, quod generationis sanguinis esset instrumētum, non generauit: eiusmodi scilicet, quales in corde duos cōstituit, in quo scilicet succi promptius in sanguinem transmutarentur, sed potius uasorum multorum plexum quendam in ipso effecit? an natura ut in corde, ita in hepate magnum sinum ideo non generauit, ne breuißimo tempore in hepate mãsisset is succus, qui futurus erat sanguis, sed ipso distributionis impetu raptus, peruasisset celeriter totum uiscus? Vt igitur maneret diutius, simul & perfectè alimentum alteraretur, transituum potius angustiæ extiterunt: ubi enim diutius natura uoluit morari materias, ibi transitum ipsis difficilem molita est. Porrò si unus extitisset magnus sinus, non mansisset diutius in hepate sanguis,*

ſanguis, partemq́; minimam carnis eius uiſceris, quæ proprium eſt ſanguinis, creandi inſtrumentum attigiſſet, eoq́; deterior utiq́; fuiſſet ſanguinis generatio: utilius igitur effectum eſt, ut plexus ille potius quàm magnus ſinus in hepate generaretur.

47 *Sed quamobrem uenas ipſas hepatis omniū, quæ in totū corpus ſparguntur, tenuiſſimas, natura fabricata eſt? an ut alimentum quod in his erat, magis undiq́; hepar ipſum contingeret, citiusq́; & melius ſpeciē ſanguinis ſuſciperet: alias uerò ceu minimè principio ſanguinis gignēdi uicinas, & reſiſtentem iniurijs conſtitutionem flagitātes, meritò fecit robuſtas: quæ uerò in hepate ſunt, tenuiſſimæ etiam fuerunt, ceu nulli patiendi periculo expoſitæ: ſedem enim habebant tutiſſimam in uiſcere, & melius ita ſanguinem elaboraturæ erant.*

48 *Cur arteriæ in medio ſuperiorum & inferiorum uenarum hepatis, conſtitutæ nō ſunt, ut ambas pariter uentilando refrigerarent, ſed his ſolis quæ in ſimis ſunt eas natura ſubiecit? an quoniam non ignara natura erat hepatis gibbis continuum eſſe motum ex phrenum uicinia? Vt igitur refrigerationē ſolùm ſimis hepatis ſuppeditarent, talem arteriæ locum ſortitæ ſunt, quæ etiam quum non neceſſe haberent uel ſanguinem adſumere, qui nondum etiam depoſuit ſua peruacua, uel uitalem ſpiritum multum præberi hepati, ut quibuſdam alijs inſtrumētis, uel nutrire carnem eius ſubtili ac uaporoſo alimento paruæ admo-*

dum in ipso à natura effectæ sunt.

49 *Quamobrem neruum minimum hepati natura dedit? an quòd neq; ad motum aliquẽ, neq; ad sensum ipsum animali præparabat? eiusmodi nanq; facultatis est principium hepar, eæq; actiones tum ipsi, tum uenis ab eo ortis sunt concreditæ, cuiusmodi est plantis.*

50 *Cur spleni arteriæ multæ & magnæ à natura tributæ sunt? an quum splen instrumentũ quoddam sit purgans limosos et crassos ac melancholicos succos in hepate genitos, hisq; etiam ipsemet nutriatur, oportebat ipsum prius per multum ocium hos succos conficere, immutareq; ad sui nutritionem, quæ res sine arteriarum usu commodè perfici non poterat: harum igitur opera utens, innata scilicet ipsarum caliditate, quæ à corde adfluit, ac motus aßiduitate conficit, frangit, mutat alteratq; craßities transumptorum ab hepate ad ipsum humorum, quicquid ue eorum in succum ipsi maximè conuenientem translatum est, id alimentum ipsi efficitur: reliquum uerò quod ab hac elaboratione excidit, omninoq; ad nutriendum inutile est, hoc ad uentriculum per quendam uenosum stomachum ipse eructat abijcitq;. An etiam ob id arteriæ multæ & magnæ, spleni tributæ sunt, ut excrementa fuliginosa, quæ in splene plurima futura erant, propter prauitatem & craßitiem succorũ, qui in ipso elaborantur, expurgarẽtur? Scitum enim iam est, motus ipsarum dilatationem (diastolem*

stolem dicunt) refrigerare attrahendo ſcilicet frigidam qualitatem: ſiſtolem uerò, uel compreſſionem earum, excrementa fuliginoſa expurgare. Ratio *igitur fuit, ſpleni ipſi multas & magnas arterias tribui.*

51 *Vtrum ſuccus aliquis, nutriendo ſcilicet animali idoneus, fallere, atq; ex animalis corpore unquam elabi poßit? an certum eſt quòd non, quando ſaltem naturaliter corpora ſeſe habent, non quando morbida ſunt, in quibus ordo confunditur, et naturæ ars impeditur, ob ſcilicet inteſtinorum ipſorum plures circumuolutiones, quæ ob id ſcilicet ne alimentum è corpore animalis elaberetur, tales effectæ ſunt: & ut quicquid alimenti concoctum eſſet, ad unguem diſtribueretur? quum enim in his anguſtia tranſitus in paruas particulas alimẽtum comminuat, cogit ut id propémodum totum contingat tunicas inteſtinorum, ad quas uenæ ipſæ oſculis ſuis biant, ob idq; etiam ipſarum ora: quo fit, ut ſi quid fortè alimenti effugerit in tranſitu per primam circumuolutionẽ, per ſecundam quidem contingat: quòd ſi hic quoq; effugerit per tertiam uel quartam, uel per quamlibet ſequẽtium, unde effugere nequit, ut in tranſitu adeo anguſto & longo non uerſetur cum orificio uaſorũ, à quibus tandẽ totum rapitur, ſurſumq; fertur, quia patet minimè effici poſſe, ut ex animali elabatur nutrimentum.*

52 Q*uamobrem animalia quædam adeo inſatiabilia*

ac gulosa existunt, ut plantarum more cibis aßiduè adhæreant, nobis uerò minimè hoc euenit? an hæc sunt, quibus dicta intestinorũ inuolucra, uel circumuolutiones, non insunt, sed intestinum ipsis à uentriculo simplex usq; ad anum protenditur? quò fit, ut alimentum ex corpore ipsius ocius elabatur, quapropter etiam fame promptius capiuntur: nobis uerò, ut qui ipsa intestinorum inuolucra habuerimus, ob id scilicet ne (ut à Platone dictum est) ob gulositatem, à Philosophia ac Musis seuocaremur, externo aßiduè alimento opus non est.

53 *Quid est quòd nos aßiduè non egerimus, sed longis tãtummodo temporis interuallis? an in causa est craßi intestini latitudo, ceu secundus quidã uenter, excrementis subiecti, quomodo uesica urinis? nam ni egererent aßiduè, ne'ue meierent animalia (humidis quidem excrementis uesica subiacet) siccisatur intestinum, quod crassum appellamus, quod utiq; & inferiorem uentrem quidam nominant.*

54 *Quamobrẽ natura ubiq;, nisi maius quid obstet, cum uenis semper arterias simul diuidit? an ut uasis ipsis sit conspiratio quædam ac materierum communio, quapropter conspirabile undequaq; totum corpus animalis extitit?*

55 *Quid causæ est, quòd ex meatu bilioso, portio aliqua bilis in uentriculum non influit: quum uentriculus ipse non pauca pituitosa uiscosáq; excrementa generet, quæ ab acri atq; abstersorio hoc bilioso*

succo commodè expellerentur, quo scilicet pacto intestina ipsa expurgari ab hoc solent? An certè si flaua bilis in uentriculum influendo nullum admodum afferret incōmodum, iniquè usum eum natura præteriisset, quem abstergendo quotidie excrementū uiscosum nobis humor iste suppeditasset? At si mala, quæ ex ipsius bilis in uentriculum influxu manant, magnitudine sint tanta, ut uētriculi munus funditùs euertant, quis non uidet naturam ipsam summopere laudandam esse, quæ fluxum bilis in uentriculum auertit? At omnibus in promptu est, flauæ bilis facultatem adeo acrem esse ac mordentem & omnia abradentem, ut omnia uentriculi munia, si ipsa ad eum cōflueret, euerteret. qua enim ratione, pura primis intestinis incidens, ea morsu commouet, prohibetq; alimentū in ipsis morari: ad eundem etiam modum uentriculū, sensu quàm ieiunum exactiori præditum, cogeret alimētum prius propellere deorsum, quàm planè concoctū esset: morsus etenim uehementes, crudos cibos cogunt excernere. uentriculus ipse igitur à succi acrimonia morsus pungeretur ab ipso ac commoueretur, ad ea quæ in seipso continet, celerius excernenda: nanq; si humor iste ad os uentriculi irreperet, ut quod maximè sensile est, morsi ab ipso angerentur, nauseam paterentur, ac uomerent: si uerò ad fundum pertineret, celeriter deorsum subiret, ac secum aßiduè simul cibos excerneret. Satis igitur constat cōcludi posse, quòd si plurimus humor

mor

mor iste ad uentriculũ conflueret, corrumperet utique ac perturbaret propriã ipsius actionem: quandoquidẽ propria actio uentriculi, est concoctio quæ temporis diuturnitatem postulans non perficeretur, prohibente scilicet humore hoc in uentriculo cibos morari.

56 *Cur excrementum melancholicum, quod in liene laborari ac mutari non potuit, non in propinqua ano intestina, sed in ipsum uentriculum excretum est? an propter id, quòd nihil illic molestum futurum erat? & si in proxima ano intestina meatum id excepturum natura extendisset, ad portionem paucitatis ipsius excremẽti non modò esse angustum, sed etiam longum omnino, propter ipsius interualli longitudinem, eoq; iniurijs oportunum, necesse erat: unde nõ ab re uisum est, ut in propinquum sibi uentriculum, potius per breue aliquod uas cõfluat. Quod uerò nihil mali erat allaturum, clarum esse potest, quandoquidem si neq; in totum, animal postmodum adsumatur, neque ipsum uentriculum ullo pacto offensurum erat. quod autẽ in corpus non adsumatur ex eo intelligitur, quòd neq; flaua bilis, quæ multo est, tenuior adsumitur. quod uerò nullam uentriculo noxam inferat, indicat ipsa qualitas: acerba enim quum sit atq; acida atra bilis, contrahere ipsum atq; constringere, non ut flaua subuertere, nata est. Constat ergo, quòd quemadmodum hæc noxia est, propterea quòd uetat cibos diutius in uentriculo concoqui, sic atram*

bilem

bilem non modò non lædere comperimus, ſed etiam actionem ipſius propriè promouere : nam uentriculum intendit ac contrahit in ſeipſum, cogitq́; cibos ad unguem circumplecti atq; retinere quouſque fuerint concocti. Patet igitur *maiorem fuiſſe naturæ prouidentiam in huiuſmodi productione, quàm ſi modo alio operata eſſet.*

57 *Quamobrem arteriæ magnæ admodum, cum uenis unà in renes inſerũtur? an hoc ſanguinis in ipſis contenti, purgandi gratia effectum eſt?* Nam *ſi non huiuſce gratia hoc factum eſt, quæ nam alia extitit cauſa, ô* Eraſiſtrate? *qui aſſeruiſti ſolum ſpiritum in arterijs contineri?*

58 *Quid cauſæ eſt quòd denum alter ſuperiorem habuit poſitionem, alter uerò inferiorem? an ſi ſerum trahendo ita renes purgant ſanguinem?* Perſpicuum *eſt, quòd ſi aduerſam poſitionem haberent, alter tractu ſuo in contrarium alterius tractui moram adferret: nunc autem uterq; agit liberè, ſoluſq́; attrahit, quum nihil ſibi è regione habeat oppoſitum.*

59 *Sed cur dexter ſuperior eſt ac primus, ſiniſter uerò inferior ac ſecundus? an quia uiſcus ipſum quod purgatur, in dextris locatum eſt, & plurima ex gibbis iecoris germina, in partẽ ipſius cauæ uenæ dextram, ſanguinem eò ducentia ſuis orificijs deſinunt? cæterùm corpus omne uirtute attractrice præditũ, expeditius ex directè oppoſitis attrahit.* An *etiam quum ſplen ad inferiores uentriculi partes, hepar autem*

autem ad superiores constitutum esset, locus pariter uacuus in sinistris ut in dextris esse nō poterat? quanto igitur hepar superiorem splene positionem erat adeptus, tanto dextrum renem altero editiorem esse oportebat.

60 *Cur ad serosam humiditatem purgandam, naturæ duobus opus fuit instrumentis? an quòd solùm purgādo tanto excremento non sufficiebat, nisi maius quàm nunc est, duplo extitisset? quod si duplicatum uel dextrum uel sinistrum esset, alterum omnino periisset, at ita inæquale animal ipsum natura effecisset? nam quum animal in æquilibrio stare monstratū sit, propter situm lienis, uentriculi ac hepatis opportunum: certum est quòd si in parte alterutra, natura magnum unum renem constituisset, animal ipsum in partem alteram propensum effecisset: quod naturæ minimè decens erat, quæ pro uno magno rene in alterutra parte locando, duos paruos, sed satis ad purgandum aptos, utrinque unum ponere æquius esse existimauit.*

61 *Propter quid renum corpus ita densum à natura effectum est? an ob faciliorem proprij humoris attractionem? magis enim syncerum ac impermixtum succum familiarem attrahunt instrumenta ea, quorum angusti prorsus ac inuisibiles meatus existunt, quàm quæ per ampla attrahunt orificia: non enim possunt hæc solùm ipsum purum & syncerum attrahere, sed alterius cuiusdā diuersi generis admixtione semper adulteratum*

adulteratum attrahunt: An etiam ne cum urinis per aliquod foraminum, quæ in renibus habentur, quemadmodum tenue ac biliosum excrementum, ita & sanguis ille qui ipsis alimentum fit, elaberetur, ita renes constitui melius extitit?

62 *Sed propter quid splenis substantia laxa admodũ ac rara extitit? an quòd ad attrahendum succum admodum crassum, melancholicum scilicet excrementum, aptius ita fuit?*

63 *Quid causæ est quòd in hepate, renibus, liene ac uesica bilem recipiente, neruos ita exiles natura inseruit? an quum tres naturæ ipsi in neruorum distributione scopi existant, quorum unus est ut sensorijs instrumẽtis sensum impertiret, alter ut motorijs motũ, tertius omnibus alijs, ut quæ sibi dolorem adferrent, dignoscerent? Instrumentis quidem & sensus & motus maximi nerui à natura, pro merito scilicet cuicunq; prospiciente ac distribuente, tributi sunt: at quum neq; hepar, neq; lien, neq; renes, neq; uesica, aut motus, aut sensus instrumenta sint, paruos utiq; his neruos, explendi tertij usus gratia, dari à natura oportuit, ut scilicet quæ molestiam sibi exhiberent, sensu dignoscerent, & ut à plantis seiungerẽtur, essentq; animalis particulæ. Nam si quibus afficiũtur iniurijs, non sentirent, qui fieri posset, ut non breuissimo tempore animalia labefactarentur, ut quæ lædentia depellere nõ didicissent? Hac etiam eadem ratione cor nullum habet neruum, nisi à suo illo tegu-*

mento, quod pericardion uocant, tenues quasdam propagines: nullam etenim actionem animalem habuit, quare neruis ipsi opus non fuit, nisi ea ratione, qua prædictis uisceribus. Cæterùm, quum hepar à quatuor instrumentis purgaretur, duobus quidem renibus, tertio autem splene, tum quarta uesica ipsi inhærente, & ideo nullus in eo succus malignus & acris esset permansurus, sensu maiore non indigebat: item hæ quatuor partes, quæ iecur ipsum perpurgant, quod à proprijs excrementis nihil incommodi essent accepturæ, sensum maiorem non postularunt: neq; enim trahere huiusmodi excremēta potuissent, nisi qualitatis communitas quædam cum excremētis ipsis intercessisset: his ergo instrumentis meritò natura sensum acutiorem non adhibuit.

64 *Cur uesicarū tunicæ omni uillorū genere præditæ sunt? an ut ad omnem motus speciem constitutionē haberent cōmodam, recti enim attrahendi, transuersi excernendi, obliqui retinendi gratia effecti sunt?*

65 *Quot sunt, quæ'ue omnia nutriendi instrumenta? an prima & principalißima sunt ea, quæ concoquunt, utileq; alimētum alijs transmittunt: secunda uerò quæ purgant, quæ deducunt, & quæ excrementum excipiunt: tertia numerare possumus alimenti instrumenta, quæ excernendis excrementis sunt destinata, quæ genere sunt duplicia: alia enim effluuiū intempestiuum ipsorum cohibent, alia uerò tempestiuum incitant, intempestiuè quidē effluere musculi*

sedem

sedem constituentes, non sinunt: excitant autem in tempore, musculi omnes epigastrij: hi igitur simul cum reliquis, nutrimentorum instrumenta existunt.

66 *Quid est quòd omnibus octo epigastrij musculis prementibus ualidè omni ex parte æqualiter uentrem, intestinorum excrementa non ad stomachum, sed ad anum depelluntur uniuersa: quum ex musculorum ipsorum expreßione, nō magis ad anum, quàm ad stomachum pelli debeant, quandoquidem utrinq; æqualis ab ipsis compreßio fiat? an certū est ex musculorum ipsorum constrictione ac compreßione præstari non posse, ut magis ad hunc quàm ad illum locum expellantur excrementa? Sed hoc potius ex ipsius septi transuersi (diaphragma Græci, ac phrenas nominant) opera, prouenire dicendū est: cuius usus, præter id quod spiritus instrumenta ab alimenti instrumentis segreget, ac respirationis instrumentum sit, talis est, ut etiam hoc præstare facilè queat, ut ipsius constructionem inspicienti facilè patet.*

67 *Quid est quòd quum respirationis usus in animalibus, cordis causa existat, motus conuentum eundem esse respirationis cum pulsu cordis non contingit, ut scilicet in thoracis inspiratione cor similiter dilatetur & attrahat, & in expiratione constringatur inaniaturq; ad thoracis ipsius scilicet constrictionem & dilatationem? an quoniam cor non protinus ex faucibus atq; extrinsecus aërem attrahit, sed ex pulmone ipso, qui quidem quasi spiritus promptuariū*

quoddam ipsi deputatum est? Quòd si cor dilatatũ protinus ex faucibus traheret, rursusq; in illas adstri ctum aërem emitteret, concentusq; esset respirationis cum pulsu cordis, multæ quidem ac magnæ offensiones consequerentur. Nam si hæc ita haberent, nec uerba continuare diu, nec suffocationis metu, quum opus esset, in aquam mergi possemus: nec fumum, uel puluerem, uel pestiferã aliquam aëris ac uenenosam qualitatem sine inspiratione percurrere ualeremus: uel enim noxium ac pestiferum aërem quãdoq;, si ex trinsecus protinus cor attraheret, intempestiuè inspiraremus, uel omnino nihil inspirantes, protinus suffocaremur. Bene igitur nobiscum actum esse opinandum est, ut hæc isto scilicet se haberent pacto, quum & quãdoq; diutius sine inspiratione nos permanere opus sit: quod nunquam effectum esset, nisi cor promptuarium quoddam, unde spiritum ipsi quàm plurimo necessarium traheret, habuisset.

68 *Cur ex quinq; pulmonis lobis, duo tantùm in leua thoracis parte, tres uerò in dextra positi sunt? an quum quintus lobus propter magnam duntaxat uenam effectus sit (huic enim excauatus molle substerniculum fit) eaq; ex dextris animalis partibus, quà parte est iecur, profecta, sursum ad dextrum cordis uentriculũ feratur, ob eamq; causam in dextris positionẽ habeat, necessariũ fuit lobũ quintũ, qui huius causa effectus fuerat, in dextris thoracis partibus cõstitui, ideoq; factũ est, ut in dextra unus exuperaret?*

Quæ

Quænam cordis partes nobiliores sunt, quæue abiectissimæ? an partes illæ cordis, quæ uasorum productionibus sunt attributæ, omnes alias dignitate superant? hæ quidem quæ ad ipsius basim sunt, uasorũ originibus sunt addictæ: ora uerò ipsa, inferior cordis ignobilissima est & abiectissima. Quæ uerò his duabus interiectæ sunt particulæ, quasi latera quædam & uentriculorum generationi destinatæ, dignitates habent, uicinæ sibi parti consentaneas: nã quæ propter basim sunt, paulò minus sunt principes: quæ uerò prope finem, propémodum abiectissimæ: quæ enim in medio sunt, quãtum ab utrisq; extremis absunt, tantum de illorum dignitate nunc obtinent, nunc amittunt. 69

Quibus nam notis iudicare oportet quæ pars in corpore animantis princeps, quæq; minimè sit habenda? an ex utilitate de utroq; statuẽdum est? Quæ quum sit triplex genere, aut enim refertur ad uitam ipsam, aut ad uitam cõmodiorem, aut ad horum duorum cõseruationem ac salutem. Quæ sanè ad uitam ipsam conferunt particulæ, hæ principes sine dubio sunt habendæ: reliquorum uerò duorum generum, ab primi generis præstantia discedentium, ea minus alijs discedere sunt putanda, quibus eæ principes facilè compatiuntur, magis uerò quibus minus facilè. 70

Cur singulis musculis, unius tantùm generis fibrarum natura insita est? aut enim rectas solùm habent secundũ suam ipsorum lõgitudinem, aut transuersas 71

ſecundum latitudinem, ſimul autem utraſq; nullus: cordi uerò & hæ utræq; & tertiæ etiã obliquæ inſunt, ut etiam matricibus ueſicis & uentriculo. An quum ſinguli muſculi ſingulos ac ſimplices ſolùm motus habeant, ideo unum tantummodo fibrarum genus obtinuerunt? cordi uerò propter motuum uarietatem, omne fibrarum genus paratum eſſe oportuit, ut etiam uentriculo, ueſicis & matricibus.

72 *Qui nam cordis ipſius motus exiſtunt? an dilatatio, adſtrictio & contractio? dilatatur enim quando quod naturæ ſuæ eſt accommodatum, trahere appetit: adſtringitur uerò undiq;, quando ijs quæ traxerit, frui tempeſtiuum fuerit: contrahitur denique, quando ſuperuacaneis excernendis ſeſe accingit.*

73 *Quamobrem arteriarum tunicas in animalis corpore craßiores natura fieri præſtitit, uenarũ autem tenuiores? an quoniam ſatius fuit ſanguinem tenui ac rara, ſpiritum uerò craſſa ac denſa concludi tunica? nam quũ ſanguis craſſus ſit & grauis, ægreq; mobilis, ſpiritus uerò tenuis ac leuis & citus, periculum erat, ne hic expiraret repente atq; euolaret, niſi craßis & denſis, atq; undiq; cõſtrictis, aſſeruatus fuiſſet tunicis: ſpirituoſum enim ac tenuem ſanguinẽ in arterijs contineri oportuit, ut ſpiritui animali alimentũ ſuppeditaretur: contrà uerò in ſanguine, qui niſi tenuis & rara fuiſſet, quæ ipſum continet tunica, non facilè circũfuſis partibus diſtribueretur. An etiam addẽdum eſt, quòd arterijs propter perpetuũ*

motum,

motum, robore quodã ac forti tunica opus fuit, quà lis esse non poterat, si tenuis fuisset? itaq; hac ratione, omnis quam ex his percipimus utilitas, funditùs deperdita esset, nisi ista hoc sese haberent pacto.

Sed cur in pulmone etiam non similiter uenam tenuem, crassam uerò arteriam natura effecit, (uariauit etenim in pulmone uasorum natura, factaq; est uena arteriosa, arteria autem uenosa) quum similiter hic & spiritus & sanguis sese habeat, ut in cæteris animalis partibus? an quòd in hoc uno uiscere melius fuit densam esse uenam, raram autem arteriam, tum quòd arterijs hic promptè thoracis motibus obsequi opus fuit, uenis autem minimè? neq; enim in inspiratione aut expiratione, uenas quomodo arterias oportebat dilatari & contrahi, quod earum munus erat diuersum. has enim quòd spiritus conceptacula quædam à natura factæ erant, facilè quidem repleri inspirantibus nobis, celeriter uerò uacuari expirantibus & loquẽtibus erat necesse: uenas uerò contrà, quòd essent cibi ueluti promptuarium paratæ, neq; dilatari oportebat inspirantibus, neq; expirantibus contrahi. Commodum igitur erat illis quidem molle, his uerò durum corpus efficere: siquidem illas promptè obsequi utrisque thoracis actionibus, has uerò prorsus nihil eis obedire præstiterat: tum quòd pulmo, quod corpus leue ac rarum est, & uelut è spuma quadam sanguinis concreta conflatum, puro sanguine & uaporoso ac tenui indigeret, ut cuiusq; par

74

tis natura est, quæ sibi simili alimento nutriri postu lat, effectum meritò est, ut uasa contraria haberet reliquis animalis particulis: in quibus quum uasis sanguinem suppeditantis tunica rara sit ac tenuis, affatim crassi sanguinis ac celeriter partibus ipsis circũfusis distribuit: in pulmone, quòd crassa ea ac densa extitit, nihil nisi tenuissimũ sinit elabi: & quum cæteris partibus arteriæ crassæ & densæ genitæ, paucum omnino, eundemq; uaporosum sanguinem uicinis partibus trahere permittant, pulmoni solùm copiosissimum eiusmodi impartiunt, ut quæ præ raritate ac tenuitate continere ipsum nequeant. Ex quo igitur & nutriendi ratio pulmonis planè contraria est cæteris omnibus animalis partibus, mirum non est quòd & uasa contraria habuerit.

75 *Quamobrem uentriculorum cordis numerus in omnibus animalibus haudquaquam idem existit, sed his unus tantummodo, illis uerò duo insunt, dexter scilicet, & sinister? an ad magnitudinem corporis animalis & paruitatem, multitudo uentriculorũ referenda est, ut scilicet quæ magna sunt plures, quæ parua unum duntaxat habeant, ut nonnulli existimarunt? an potius hoc absurdum uidetur? nam neq; maximis quibusq; animalibus sunt tres, neq; minimis est unicus: eandem enim equus habet cordis constitutionem, qui maximus est, & minimus passerculus: non itaq; natura pro corporis magnitudine aut paruitate, diuersas facit atq; immutat instrumento-*

rum formas. Quamobrem melius dicendum est, animalia ea omnia uno, dextro scilicet, priuata esse cordis uentriculo, quæ & pulmone & respiratione caruerunt: nam quum hic dexter uentriculus, pulmonis tantummodo gratia effectus sit, ut qui ad ipsum nutrimentum mittit, meritò quibus pulmo defuit, hoc etiam uentriculo orbata esse meruere.

resspon sio

76 *Quá nam attractionis specie cor ipsum ad sese materias trahere solet? an certũ est, ipsum omnibus attrahendi facultatibus uti? siue enim eam attractionem spectes, quæ fit ad uacuum, consecutione, quemadmodum scilicet fabrorũ folles intrò ad sese aërem attrahunt, hæc omnium maximè cordi inest: si uerò alteram, quæ fit ex qualitatis affinitate, ut lapis heraclius ferrum attrahit, consideres, manifestò fiet & ipsum familiaritate qualitatis attrahere. Quid enim spiritu ad refrigerationem, cordi est familiarius? quid sanguine, qui ab ipso attrahitur, ad nutritionẽ utilius? Tertiam amplius attractionis speciem contemplare, quo scilicet pacto ellychniorum flammæ oleum attrahunt, nónne & ea quidem ipsum pollere facultate prædices, quũ ipsum caloris natiui principium sit? Patet igitur cor omnibus quæ in mentem cuiuis uenire possunt, attrahendi facultatibus prædi tum esse, hisq; arripere, ac influentes materias exsorbere, easq; citissimè in suorum uentriculorum sinibus excipere.*

77 Quamobrem cordis ipsius corpus sinistra parte

totum crassum admodum est ac durum, dextra uerò tenue ac molle? an ut esset materijs utrobiq; consentaneum, simul etiam ne cor in alterutrā partem propenderet? nam satius fuit tum spiritum ipsum parte crassiori contineri (sinistra enim pars uentriculi, spirituosi tegumentū est) tum sanguinis dextro uentriculo contenti pondus, sinistri molem æquabiliter sibi pendentem habere. Quòd si natura eundem uentriculum simul quidem crassum, simul & sanguine plenum effecisset, omnino ad illum cor totum conuerteretur atq; inclinaret: nunc autem quòd corporis moles grauior, materiæ leuiori sit circumdata, leuior uerò grauiori, æquabilis momenti ac ponderis cor ab utraq; parte fuit.

78 *Propter quid cor ualidum, crassum ac densum corpus habere oportebat, pulmonem uerò leue ac rarum? an quoniam cor ex seipso, pulmo uerò ab alio, à thorace scilicet, mouebatur.*

79 *Propter quid cor ex seipso, ex uena scilicet caua dextro ipsius uentriculo inserta, non alitur, sed priusquam ipsa ad cor immigret, pars eius tanta, quanta maximè cordi nutriendo satis sit, seiuncta circa cordis caput, extrinsecus sese obuoluens, & in omnes ipsius partes dispergēs, ipsi nutrimentū tribuit? an quum sanguis uenæ cauæ, quæ in cordis dextro uentriculo inseritur, calidus tenuis admodum, ac ua porosus euasurus esset, ob id cordi ipsi aptum nutrimentum esse non poterat, quòd scilicet crassum ac*

densum

densum corpus existens, cibo crassiori etiam indigebat. Hac de causa igitur magis consonum esse uidebatur, ut hoc sanguine crassiori cor aleretur, quàm illo uenæ cauæ, qui in ipsius uentriculo dextro tenuior uaporosiorq; euasurus erat, ob pulmonis scilicet nutritionem: mutuam enim gratiam cor pulmoni referre uidetur, quũ ipsum à iecore nutriat, idq; beneficij ipsi conferre pro eo spiritu quem ex illo adspirat: coritaq; hoc pacto nutritur, pulmoniq; qui leuis ac rarus maxime existit, simile ita alimentũ præparat.

80 *Propter quid in magnis animalibus os chartilaginosum, in paruis autem corpus quoddã ex neruo & chartilagine conflatũ ad caput cordis inuenitur? an ut stabilimentũ quoddã & quasi sedes cordis existeret? an uerius dici potest, quod natura ipsa quæ ubiq; ligamentorũ principia ad chartilaginẽ aut chartilaginosum os annectit, ideo haudquaquã cordis ligamenta (eius enim generis sunt membranæ, quæ uasorum orificijs insunt) neq; cordis tunicã, περικάρδιον Græci dicunt, sed neque arteriarum tunicam, quæ corporis substantia ligamẽto est similis, erat neglectura, quin horum etiam omnium principia ad hoc chartilaginosum os aptaret?*

81 *Cur asperam arteriam aut chartilaginosam totam, aut totam membranosam natura nõ effecit, sed alternis chartilaginem ac membranam collocauit? an quoniam instrumentum hoc unum duabus simul actionibus subseruire commodius nõ poterat?*

aspera nanq; arteria & uocis & respirationis simul instrumentum existit, quorum uni chartilagine, alteri membrana opus fuit: ad uocis etenim generationem chartilagine opus fuit, quæ sola in animalis corpore eius symmetriæ existit, ut ad ipsam aërē percutiente sonus ille ac uox commodè generari possit: respirationis uerò motus mēbranosa requirebat, quia in chartilaginosa substantia, quæ neq; dilatari, neq; contrahi ob duritiem potest, effici non poterat.

82 *Sed cur arteriæ huius chartilaginis perfectos circulos non faciunt, sed ipsarum singulis deesse exiguum aliquod uidetur? an ideo ea parte, qua arteria stomachum erat contactura, ligamenta colligantia chartilagines supposuit natura: qua uerò externa uis erat occursura, ea chartilagines quæ ipsam exciperet, opposuit, ut neq; stomachus ab ipsarum duritie comprimatur, neq; facilè arteria lædatur, mollioribus suis partibus iniurijs externis exposita. An ob maius etiam emolumentum huiusmodi constructionem aspera hæc arteria sortita est, ob ciborum scilicet ac potionum multas simul ac subitas transglutiones? nam si chartilagines omnes rotundæ omnino fuissent, præterquàm quòd stomachum ipsum comprimerent, in ipsius conuexitatem incidentes, angustiam etiam quandam non mediocrem in maiorum molium transglutitionibus efficerent.*

83 *Cur pulmonis caro ita mollis, foraminulenta ac spirituosa effecta est? an ut externum aërem, qui familiare*

miliare spiritui animali alimentum futurus erat, con coqueret, ipsum ita prouidens natura constituit?

Quae nam thoracis ac cordis motuum principia existunt? an huius natura, illius anima, motus causa extat. 84

Cur pulmo continuus sibijpsi partibus omnibus factus non est, sed est in lobos potius dissectus? an ut totus facilè ac tutò dilatari ac comprimi posset? si enim continuus omni ex parte sibijpsi factus esset, fortaßis angeretur: tandem quaedam eius particula in inspirationibus uehementioribus totam thoracis capacitatem repentè ac semel replere coacta: ut igitur etiam in angustas eius partes facilè pertineat, ipsa pulmonis in lobos diuisio apta magis fuit. 85

Quae nam septi transuersi substantia propria est? an musculus? tunicae uerò ipsi duae sunt, inferior quidem peritonei tunicae summitas, superior uerò basis tunicae costas subcingentis. 86

Sed quam ob causam tunica haec subtenditur toti interno thoracis sinui? an ut pulmoni, uice propugnaculi existeret, ne scilicet dum ipse respirante animali agit, nudis oßibus incidat? 87

Quid causae est, quòd neq; osseum totum, neque carnosum totum, thoracem natura effecit: sed ordine commutato, os & musculum uicißim posuit? tametsi totum epigastriumex musculis, cranion autem osseum totum factum est. an quum tria essent principia, quae animal ipsum administrant, os quidem immobile 88

mobile sine musculis primo principio circumiecit, solos uerò musculos tertio, medio porrò amborum & ossa & musculos, cerebrũ nanq; in nullos usus musculis indiguit? ipsum enim in omnibus animalibus motus uoluntarij, alijs partibus est principium: quò fit, ut cranion immobile, quasi murus ipsi iure sit circundatum: quòd si hepati aut uentri septum eius generis aliquod in orbem fuisset circunfusum, quò nam cibus et potus subirent? ubi fœtuum moles recõderetur? quomodo deniq; excernerentur superuacanea, si nullus eis præesset musculus? Quod autẽ ad thoracẽ attinet, motum penitus amisisset, si ex solis ossibus factus fuisset: sin uerò contrà ex musculis solis, inciderent ij pulmoni & cordi, nemine eos impellente. Vt igitur simul quidem spatium quoddam amplum intus esset, simul autem totum instrumentũ moueretur, musculi ossibus alternatim fuerunt inter positi: quæ etiam res ad cordis ac pulmonis securitatem momentum habet non mediocre: magis enim nunc nutriũtur, quàm si soli musculi facti fuissent.

89 *Sed cur non ita etiam uenter ipse extitit? si enim thorax ei fuisset circũdatus, cuiusmodi cordi etiã est circũiectus, penitus similiter cõseruaretur, maiorq; securitas ei accederet? an quoniã fieri non potuisset, ut quæ in ipso uentre sunt, dilatarentur ac comprimerẽtur, si extrinsecus ossa ei apposita fuissent? nam si ita esset, neq; fœmellæ concipere, neq; etiam ad saturitatem omnino comedere homines possent, sed*

ut re-

ut respiratione continua, ita esu assiduo indigerent. at illa quidem indigere, nō est alienū animali, præser tim in aere degenti: cibis uerò si similiter egeremus, uita nostra à Musis ac Philosophia *esset admodum aliena, & ad pulcherrima quæq; impedita: quæ ut omittantur, quem ex respiratione fructum percipimus, is diuturnus esse non potest: at cibo ac potu semel impleti, diem integrū ac noctē sine molestia per duramus, ut eo nomine admirāda etiā fuerit natura.*

Cur mammæ animalibus quibusdam in thorace, quibusdam in uentre locum sortitæ sunt? an iure optimo, quibus animalibus in cornua ac dentium magnitudinem, iubam & si quid aliud eiusdem generis est, partibus superioribus copia superuacuorum insumebatur? In *his quidem ad thoracem non poterat aliud aceruari utile excrementum, quale lac (utilis enim alimenti lac superuacaneum est) unde ad uentrem eorū natura māmas ex thorace deduxit (mammæ etenim lactis causa extiterunt) & ad imas adeo quibusdam totius uentris partes depreßit, ut posterioribus cruribus sint proximæ.* Porrò *quibus animalibus in partibus supernis superuacui nihil absumitur, his in pectore ipsas natura collocauit, & si unum aut duo concipiant, duas: sin uerò plura, duas quidē in pectore, alias uerò inferius adhibet: fœcundis enim māmas multas inesse melius fuit, ut infœcūdis binas.* An *etiam ob id in homine māmæ pectori meritò inhærent? primùm quòd locus hic ipsis omnium*

90

niũ est aptißimus, si aliud nihil uetat: tum autẽ quòd quũ cor oßi pectoris, quod στῆθος Græci appellant, subijciatur, tegmentum quoddam hoc ipsi accedit ex mammis utrinq; ipsi appositis: postremò quòd eo in loco copiosißimum benigni alimenti superuacuũ in hominibus potest colligi.

91 *Cur mammæ in mulieribus plurimum abundãt, uiris autem minus attolluntur? an quòd præter lactis usum, mammis mulieres magis indigent? Quum enim etiam ad operimentum cordis factæ mammæ sint, & ad recalfactionem, (mammæ etenim à corde, principium caloris adeptæ, ipsum rursus recalfaciunt) mulieresq; & cor ipsum & subiecta hypochondrijs uiscera, minus calida uiris habeant, iure his tributum à natura est, ut mammarum magnitudo ipsarum caliditatem magis iuuaret.*

92 *Quibus'nam animalibus masculis etiã mammæ seruantur? quibus minimè? an quibus mammæ in pectore insunt, seruantur etiam in masculis: quibus uerò in uentre solùm insunt, non adhuc seruantur, nisi partus similitudinem corporis cum matre potius, quàm cum patre obtineat, quòd fortè dictorum usuum aliquo non indigebant?*

93 *Cur pisces collo caruerunt? an quoniam pulmone, aspera arteria, uoce, ac respiratione non indigebant? horũ enim gratia collum extitit, quò fit, ut ista semper uel generentur unà, uel intereant.*

94 *Quamobrem animalia quædã longitudine colli*

adeo

adeo præcelluerunt, ut ipsum tibijs æquale longitudine adepta sint? an illis animalibus ideo collum ita longum effectum est, ut ipso manuũ munia præstante, ea alimẽtum sibi à terra suppeditare possent? qua propter etiam hæc genas longiores admodum sortita sunt.

95 *Quamobrem sensoria omnia neruum mollem habuere? motus uerò instrumenta durum? an ob id sensoria ipsa neruum, qui sensus instrumentum est, mollem habuere? quoniam ut sensus fiat ab extrinsecus occursante, sensorium ipsum adficiatur quodãmodo necesse est, ac patiatur: porrò quod molle est, ad patiendum aptius est, sicut quod durum est, ad agendũ, quare motus instrumentum duro neruo indiget.*

96 *Cur sensoria omnia prope cerebrũ esse oportuit? an quum ipsa molles, ut dictum est, neruos requirerent, ob id non longè à cerebro sita sunt, ne longius nerui ipsi protracti disrumperentur (periculũ enim id in longa protractione imminebat) aut duri euaderent, & ob id sensui inepti? nullum enim horum uidere potes, postquàm cranio exciderint, ulterius procedere quomodo duros. Patet igitur propter q̃d sensoria ipsa prope cerebrũ sint, ac amplius propter quid in capite sita sint, propter cerebrũ etenim.*

97 *Sed quamobrem natura cerebrum in capite locauit? an propter oculos? propter hos etiam caput ipsum natura animalibus effectũ esse uidetur: non enim his, qui soli quàm simillimi sunt, licebat in partibus*

imis esse: nam illorum actio locum æditum postulabat, ob similem scilicet causam, qua qui hostium aut prædonum infestos incursus à longe speculãtur, muros ac turres altas, aut montes quosdam conscẽdunt: quaq; etiã qui nautæ ad nauim antennas ascendunt, terram prius intuentur quàm uectores, quanquã hi in eadem sint naui: nam qui in celsum aliquem locũ ascendit, plura loca prospicit, quàm qui in loco est humiliori: quibus igitur instrumẽtis munus hoc prospiciendi demandatum erat, meritò æditißima sede opus erat.

98 *Quamobrem cerebrum ita molle extitit? an quum sensus omnes recipere deberet, omnesq; imaginationes atq; intellectus complecti id illi maximè conueniebat? quandoquidem quod facilè immutatur, id est in eiusmodi actionibus atque affectibus aptißimum: & quod mollius est, id facilius duro immutatur, proinde igitur cerebrum molle extitit.*

99 *Quamobrem item cerebrum duplex est, mollius quidem anterius, reliquum autem durius? an ob neruorum duplicem materiam? duplex etiam effectum cerebrũ est, & mollius anterius, ut quod principium mollium neruorum ad sensus instrumenta pertinentium, esset futurum. Durius uerò posterius principium, & ipsum neruis duris in corpus uniuersum diffundendis futurum: ex hac enim posteriori parte cerebri, nullus mollis producitur neruus, ut ex anteriori duros quosdam produci necesse fuit, in quibus*

bus sunt hi, qui oculos moturi erāt: tametsi mollibus sunt propinqui, qui non ex profundis tamē partibus quomodo molles ortus sui principium duxerunt, sed ex durioribus ac superficiarijs.

Quá nam cerebri parte spiritus animalis conficitur ac præparatur? an in anterioribus duobus cerebri uentriculis, qui etiam hoc muneris præstant, ut inspirationem & expirationem efflationemq; ex cerebro efficiant: simulq; infernis suis partibus quæ spectant, ad nares olfactorium instrumentum sint: simulq; etiam sint, ueluti ductus quidam ac canalis ad superuacuorum effluxionem accommodus? 100

ALOISII TRISSINI
PROBLEMATVM MEDICINALIVM, ex Galeni sententia, Liber Secundus.

QVAE'*nam geminatorum omnium instrumentorum utilitas existit? an ut si alterum ipsorū læsum fuerit, reliquum actioni subseruiat? tutius itaq; est, in quibus licet (licet autē non ubiq;) quod geminum est, quàm quod simplex.* 1

Cur uisificos neruos pleriq; Anatomicorum *poros appellarūt? an quòd soli hi sensibiles poros, hoc est, meatus, in seipsis habere uideantur?* 2

Sed cur hæc sola omnium neruorum productio, meatus sensibiles habuit? an quòd sola hæc spiritum 3

animalem continet quàm plurimum?

4 *Cur anteriores cerebri uentriculos, in unum terminari locum optimum fuit? quem sane quartum totius cerebri uentriculum, nonnulli Anatomici numerant: nõnulli uerò, hoc ipsum perforationem uocant duorum uentriculorum, nec concedunt alium quendam uentriculum oportere existimare: ex qua tamẽ controuersia nullum neq; commodum, neq; detrimentum sequi uidetur. An hæc causa extitit, meatus scilicet uẽtriculos ipsos cum posteriore cerebri parte (παρεγκεφαλίδα Anatomici nuncupant) coniũgentis generatio? ex hac enim cauitate profectus, is meatus spiritumq; qui ea continetur, excipiens, parencephalidi transmittit.*

5 *Cur posterioris cerebri uentriculus, minor alijs existit? an quoniam substantiam minus materialem, excrementisq; expurgatam ac præparatam, maiorumq; uirium ac facultatũ præditam continet? Ventriculos siquidem, qui materiales magis substantias ac minimè præparatas recipiunt, consentaneum est maiores esse, minores uerò alios.*

6 *Cur cerebri corpus ita perplexũ ac uarium, multisq; flexibus tenui meninge interceptis conflatum fuit? an ob animalem spiritum ita effectum est? nam quum in toto cerebri corpore, non in solis eius uentriculis, spiritus animalis multus contineatur, existimare oportet in flexibus ipsis media illa interualla, quæ partes eius connectunt, spiritus esse uias. Neque*

enim

enim ita perplexam esse cerebri compositionem in hominibus dicendum est, ut Erasistratus *pronunciauit: propterea quòd homines mente ac ratiocinatio ne cætera animantia superant, quum ipsi certè etiam asini cerebrum habeant admodum perplexum, quos oportebat, si morum spectes ruditatem ac stuporē, cerebrum habere simplex omnino, & sine ullo plexu ac uarietate. Melius autem fortè fuisset existimare intellectum sequi, non compositionis uarietatem, sed corporis quod cogitat atq; intelligit, quodcunq; id sit, bonam temperiem: neq; bonitas ac perfectio intellectus, multitudini spiritus animalis potius uidetur attribuenda, quàm qualitati.*

Cuius'nam rei causa glandula illa in cerebro, quæ 7 *ab* Anatomicis, *à figura* κώνῳ *simili,* κωνάριον *appellatur, effecta est? an existimandum est, eandem ei esse utilitatem cum piloro uentriculi? nam ut hunc confirmant esse glandulam, prohibereq; ex uentriculo cibum, priusquam is coctus sit, in tenue intestinum transumi: ad eundem modum & hanc glandulam* κωνάριον, *in principio meatus constitutam, qui meatus spiritum ex medio uentriculo in* παρεγκεφαλίδος *uentriculū transmittit, custodem quendā esse aiunt, & uelut œconomū esse, quantū spiritus mitti oporteat. An melius dicendum est, hanc glandulam cono adsimilem, magnæq; arteriæ diuisionem opplentem, à qua omnes ferè, qui in anterioribus sunt uentriculis plexus,* χοροειδεῖς *conflantur in eum usum, in quē*

glandulæ reliquæ uenarum diuisionem firmantes, fuisse factam?

8 *Sed quid meatui illi cerebri, quod spiritus transitui præsit ac dominetur, appositum est? an epiphysis ea uermiformis, quam σκωληκοειδῆ Græci appellant? huius enim partis actio hæc existit, non autem glandulæ illius.*

9 *Quæ nam è prauis succis in membro quopiam aceruatis mala oriri solent? an primùm instar oneris ipsum grauant, deinde uerò prohibent, quo minus succi boni postea adfluant, uias ipsorum præoccupando, quò fit ut membrum ipsum nutriri non sinant. An hæc quidem sunt leuiora? Maiora uerò his & iam morborum instrumēta duo hæc sunt, in quæ incidere tādem corpora impura necesse est: alterum quidem est, quòd quemadmodum animalia esuriētia lutum aut aliud quoduis eiusmodi generis, ita partes accommodato sibi alimento carentes, ob ingenitam sibi appetentiam coguntur aliquid uel ex ipsis prauis succis attrahere: alterum uerò quòd collecta hæc excrementa tandem cōputrescunt, eoq; modo acriora simul ac calidiora reddita inflammationes, erysipelata, herpetes, carbūculos, febres, innumerabileq; aliorum morborum turbam exsuscitant.*

10 *Cur meatuum omnium superuacuorum corporis excretioni accommodatorum locus unicus, modusq; idem ac natura simplex non extitit? an quoniam nec superuacuorum genera simplicia sunt, horum enim*

alia

alia sunt uaporosa ac fumosa, alia autẽ uelut aquosa ac limosa, quorum illa quidem suo impetu naturali in sublime feruntur, hæc autem deorsum, idq; etiã ex sese suopte nutu ac pondere? Duplices igitur & ipsorum excretioni effici meatus oportuit, eosq; qui leuia erant uacuaturi excrementa loco æditißimo constitui: qui uerò grauia & sua natura inferiora appetentia erant uacuaturi, decliues. Amplius etiã natura admodum amplos hos effecit, ut qui multorum & craßiorum humorum ueluti riui quidam & canales erant futuri: alios uerò contrà, ueluti foramina quædam tenuia perforauit proportione tenuitatis excrementorũ. Cæterùm in humidis & mollibus corporis partibus nulla est præscripta certa quædã eiusmodi excretioni uia, quum humidum omne ac molle corpus cedere quidem expeditè, ac uiam dare his quæ impetu concitatiore per ipsum ferũtur: præteritis uerò his rursus coire, atq; in pristinam cohærentiam repentè coalescere soleat: in duris uerò corporibus, nisi uia quædam prius sit parata, transire per ea nihil potest.

11 *Quamobrem itaq; cranion (sic enim nominatur id os, quod totum ambit cerebrũ) conspicuas ac sensiles uias habuit? an propter causam hãc modo prædictam, quæ sanè partibus omnibus est communis? an etiam ob priuatã, quæ sibi à situ ipso accedit? nam partibus corporis omnibus caput, uelut tectũ quoddam calidæ domui est superpositũ: quò fit, ut quum*

omnia quæ à partibus sursum efferuntur, fuliginosa ac uaporosa excrementa caput excipiat, largiore egeat uacuatione: at quoniam cerebrũ ipsum septo forti muniri erat necesse, ob eamq́; causam natura non cuti soli, quomodo partes ad uentriculum attinentes huiusmodi custodiam concredidit, sed ueluti ἱεραίον *quoddam, hoc est galeam, os ipsi ante cutem circumposuit: non solùm non copiosiorem reliquis partibus euacuationẽ, sed ne mediocrem quidem erat habiturum, nisi multas ipsi transpirationes comparasset, simul os capitis efficiens cauernosum, simul & suturis quas uocant, uariè coarticulatum: quas etiam ob eam causam fieri oportebat, quod pericranion membranã crassæ meningi connecti opus erat. An etiam alia harum utilitas existit, quæ ad uasa tenuia excidentia pertinet, quibus & ipsis congruentia natura fecisset foramina, quemadmodũ et crassis, nisi futurarum generationem prospiciens, necessariam ea ad hanc rem abusa etiam fuisset? Satius enim est per pauca instrumenta actiones atque utilitates multas perfici, quàm paucas per multa.*

72 *Sed quamobrẽ cranion ipsum, quum suturæ propter ipsarum multitudinem ac magnitudinem nihil alieno auxilio ad transpirationem indigeant, cauernosum ita fieri præstitit? an propter aliam quãdam utilitatem, eiusmodi ipsum esse oportuit? nam si natura densum simul ac tenue totũ os superius fecisset, quæ subsunt partes, nihil plus ex ea constructione ad*

securitatem

securitatem fuissent adsequutæ, quum ea quæ uulnerant, id intrò facilè penetrare potuissent, propter uiæ breuitatem: sin uerò crassum simul ac densum oneri fuisset toti animali, quemadmodum si quis nūc capiti suo onus aliquod alliget, perpetuoq́; id gestet. Reliquum igitur adhuc erat tertium, ut neq; tenue, neq; densum, sed crassum quidem, rarum tamē ac cauernosum esset: eo enim modo neq; grauaturū erat, neq; uiam in cerebrū breuem uulnerantibus sese erat daturum. Factum igitur tale est, propter ea quæ nūc sunt dicta, atq; adeo ob transpirationem.

13 *Vnde'nam duo illi meatus ad palatum descendentes ortum habent? an alter ex fundo medij cerebri uentriculi profectus fertur deorsum, reliquus uerò à meatu, qui cerebrum παρεγκεφαλίδι connectit, emergit?*

14 *Cur narium ossa, quæ ab Anatomicis à cribri similitudine uocantur ἠθμοειδῆ, uel melius à spongiæ similitudine σπογγοειδῆ, quemadmodū Hippocrates ea comparauit, foraminulenta admodum & cauernosa sunt, uariaq́; habent foramina, neq; recta, sed tortuosa & anfracta? an natura ossa hæc uariè pertusa uelut spōgiam cerebro apposuit, simul ne aliud corpus durum quoddam extrinsecus incidat, simul ne uiribus integris aër frigidus inspirantibus nobis rectà in cerebri uentriculos sese insinuet? non enim semper eramus inspiraturi aërem moderatè frigidū, sed nonnunquam uel frigidißimum: qui si rectà in*

cerebrum incideret, ipsum profectò immodicè refrigeraret, omnemq; uitam in periculum adduceret: ossa igitur ista, ut essent aduersus hanc noxam auxilio, ita fuerunt comparata.

15 *Cuius rei gratia arteriarum plexus ille admirabilis retiformis, quem* δικτυοειδὲς πλέγμα *Græci appellant, qui toti propémodum cerebri basi subijcitur, à natura effectus est? an ut spiritus animalis cerebri, cuius generatio materiam propriam habet spiritum uitalem, qui per arterias sursum fertur, exactius concoqueretur ac perficeretur? Vbi enim natura exactè materiam uult cōficere, diuturnam ei moram in coctionis instrumentis comparat: qua ratione etiam seminis confectioni, ex arterijs & uenis flexum uariciformem comparauit, in quo sanguis ac spiritus ad spermatis generationem adcommodi adparantur: at quanto spirtus animalis cerebri exactiorem semine postulabat cōcoctionem, tanto plexus retiformis flexuosior uariciformi extitit.*

16 *Quo'nam pacto spiritus animalis conficitur? an ab asperis arterijs extrinsecus spiritus trahitur, & in pulmonis carne primùm conficitur: tum autem in corde atq; arterijs, & his maximè quæ in plexu sunt retiformi: ultimùm ac perfectißimè in cerebri uentriculis, ubi animalis exactißimè efficitur?*

17 *Cur uenæ ac arteriæ in cerebro ex locis diuersis, aut potius contrarijs, omnino inferuntur, quũ in reliquo animalis corpore hæ adeò sibi mutuò sint uicinæ ac*

næ ac propinquæ plerũq;, ut in partibus quibusdam etiam sese coutingant, uenaq́; arteriæ incubet? In cerebro uerò arteriæ sursum ab infernis partibus feruntur, uenæ autem ex uertice in ipsum descẽdunt: his enim pariter à corde sursum per thoracem ac totum collum, ad ipsum usq; caput deductis, inde uenæ ad summum capitis uerticem productæ sunt, arteriæ uerò ad plexum retiformem. An hoc admirabili quodam artificio à natura fuit comparatum, ut scilicet quæ ex ipsarum orificijs elabũtur substantiæ, totum cerebrum permeent? quãdiu enim in ipsis uasis continentur, in omnes corporis partes unà cum illis feruntur: postquàm autem semel ex ipsis exciderunt, fertur utraque secundum proprium momentum, leuis quidem ac tenuis sursum, deorsum autem crassa & grauis.

18 *Quamobrem cranion ex multis oßibus componi melius fuit? an ut si quãdo percussum ruptum'ue fuerit (multa enim eiusmodi solent accidere) ne longè rupturæ eius progrediantur, sed inhibeantur, illic ac cessent, ubi & faucium ipsum os cessat: tot itaq; suturarum & hæc utilitas extitit.*

19 *Quot'nam, quæ'ue sunt omnes capitum figuræ? an quatuor? Prima etenim est & propria naturalisq; capitis figura, quæ uelut sphæra quædam prælonga est, scilicet ueluti si excogitares sphæram exquisitè rotundam ex cera conflatam, & paulatim utrinq; depressam: in hac enim necesse est, ut posteriores*

riores,priores'ue partes plus gibbæ fiāt, quàm ſphæ ræ conueniat:quæ uerò utrinq; conſiſtunt,magis re ctæ. Altera eſt huic planè contraria, quando ſcilicet caput ambas emiſerit eminentias, occipitis ſcilicet alteram, reliquam autem frontis: æquale autem ſit undequaq; & quaſi perfecta ſphæra. Duæ uerò aliæ ſunt figuræ, quarum altera quidem in fronte, altera uerò rurſus in occipitio nullam habet eminentiam. Quinta uerò capitis ſpecies cogitari quidem poſ-ſet, ſed fieri non poteſt, ut ſcilicet caput ad utran-que aurem efficiatur prominentius, quàm in fronte & occipitio.

20 *Sed quales nam cuiuſq; harum figurarum ſuturæ exiſtunt? an primæ naturalis capitis figuræ una re-cta per medium ipſius à poſterioribus in anteriora eſt extenſa, duæ autem tranſuerſæ hanc excipiunt, quarum alterā poſteriorem* λαμβδοειδῆ *appellamus, aliam autem anteriorem,* στεφανιαίαν*, id eſt, coronalē, fitq; trium ſuturarū figura* H *Græcæ literæ ſimilis? Cæterùm capitis ſphærici ac rotundi ſuturæ,* X *lite ræ ſunt ſimiles, duabus tantummodo ſuturis ſeſe in duo interſecantibus, altera quidem ab aure una ad alterā tranſuerſa, altera uerò rectà per medium uer-ticem ad frontem mediam extenſa. In figura uerò quæ in occipitio nullam habet molem, ſuturæ quidē manent rectà & coronalis, perit autem lambdoidis, fitq; ex his duabus ſuturis figura* T *literæ adſimilis: quemadmodum ſanè & quum capitis eminentia in*

fronte

fronte perierit, simul cum ipsa perit & coronalis, relinquitur uerò sola recta cum lambdoide, rursusq; etiam figura hæc compositionis similis T *literæ efficitur.*

21 *Cur in posterioribus etiam capitis partibus oculi non extiterunt? an quòd omnia sensus instrumenta neruos postulabant molles, cuiusmodi à cerebello produci non poterant?*

22 *Cur oculos adeo mobiles effici melius fuit? non'ne & immobiles omnia similiter contueri poterant? an quum nihil nisi quòd pupillæ ipsorum est directum, queant cernere, si immobiles extitissent, quod sibi ex directo oppositum esset, duntaxat uidentes, paucissima prorsus cernerent: satius itaq; extitit eos sic disponi, ut plurimum circumagi possint.*

23 *Quot nam musculi oculos ipsos moturi extiterunt? an quum oculorum motus sint quatuor, unus quidem quo hi intrò uersus nasum adducuntur, alius autem qui extrà uersus paruum canthum eos abducit, tertius quando sursum tolluntur uersus supercilia, quartus quo deorsum uersus poma trahuntur? Consentaneum fuit & musculos, qui motuū illorum duces essent, totidem esse numero: duos quidem ex lateribus, alter scilicet in altero cantho: alios autem duos, quorum unus est infernus, alter supernus: & aceruati hi omnes suis aponeurosibus, circulū unum efficiunt, lati tendonis in iridem desinentis: quum uerò oculum circumagi etiam esset melius, natura alios*

duos

duos musculos positione obliquos effecit, singulos in singulis palpebris uersus minorē angulum suprà ac infrà extensos: proinde horum etiam musculorū beneficio oculum maximè quoquo uersus promptè circumuertimus ac circumagimus. Est porrò & alius musculus magnus circa eorum radicem constringens ac muniens nerui illius mollis immissionem, oculum uerò sursum attollens ac eleuans, ac nonnihil etiam simul conuertens: facile enim rumperetur mollis ille neruus in uehementibus, in caput lapsibus uiolenter concussus, nisi undique stabiliretur ac interciperetur, modisq; omnibus constiparetur: tot igitur ac tales oculorum musculi extiterunt.

24 *Quamobrem musculus unicus tantùm in nulla parte motu uoluntariè prædita reperitur? sed partes huiusmodi omnes, duobus ad minimum indigent musculis sibi ipsis oppositis, altero scilicet extendente, & altero flectente. An quòd unicus tantùm musculus, motus utrosque efficere non potest, propterea quòd partem quam moturus est, omnino ad seipsum trahit? musculi enim omnes uersus proprium principium tenduntur.*

25 *Qui nam musculi sunt palpebras mouentes, superiores scilicet? nam quod ad inferiores attinet, eæ prorsus immobiles sunt. An unus quidem in maiore cantho apud nasum obliquus cōstitutus musculus ad tarsi partem dimidiam, quæ illic est perueniēs: alter uerò totus & ipse quoq; obliquus, sed etiam ad minorem*

norem canthum extensus, ad reliquam tarsi partem dimidiam sibi propinquam prorumpens? Quando igitur musculus prior dictus agit, partem palpebræ sibi continuam, quæ est ad nasum, deorsum trahit: quum uerò alter, reliquam sursum trahit: huius enim caput ad supercilium, illius uerò infrà ad maiorem canthum constitutum est, & omnes (ut dictum est) uersus proprium principium musculi natura flectuntur.

61 *Sed cur altero musculorum agente, ad seipsumq; palpebram trahente alter prorsus cessat, apeririq; tunc ac claudi totam palpebram contingit, trahitq; semper pars altera tarsi, quæ mouetur unà secum & reliquam? An causa huius rei est durities? si enim membranosa esset pars ea, aut carnosa, aut quouis alio modo mollis, non utiq; partem motam altera sequeretur: id quod præuidens natura, durum ac chartilaginosum tarsum (substantia enim hæc est chartilaginosa, instar ligamenti cuiusdam corpori membranoso palpebram gignenti subiectum) ipsi palpebræ apponens, utriusq; musculi fines in ipsum immisit. Quemadmodum sanè, si uirgam quandam curuam ac reflexam utrauis parte accipiens traxerit, tota sequitur ad eundem modum, & tarsus totus utriusuis musculi tractum sequitur.*

27 *Quã ob causam & palpebra inferior, motus particeps nõ extitit, quũ ad eundẽ usum facta sit, locumq; recipiendis musculis non minus habeat accõmodum?*

Natura

Natura certè uideri hîc posset iniusta, si quum utriq; palpebræ totius motus partem dimidiam posset tribuere, ipsa totum alteri esset gratificata: neq; in hoc solùm, uerùm etiam in eo nihilominus uideri potest iniusta, quòd inferiorē multò minorem effecit: oportebat enim quemadmodum auribus ac labijs & nasi, alijs ita & palpebris utrisq; magnitudinem ac motum tribuere æqualem. An positio huiusce discriminis est causa? si enim palpebra inferior lōgior quàm nunc est, extitisset, non fuisset similiter constans, sed in se ipsam defluens corrugaretur, laxaq; fieret, ab oculoq; discederet: & quod his adhuc est maius, colligeretur in ea lippitudo ac lachryma, & eiusdem generis omnia, quæ in excernendo difficultatem haberent, ex quo intelligitur satius fuisse paruam ipsam fieri: talis enim oculo semper adstricta atq; adpressa, & ad unguem circumplectens, excrementa omnia facilè exprimit, quæ quum esset eiusmodi, perspicuum est, quòd motu etiam non indigebat.

28 *Quid causæ est quòd neruos sensum uidendi oculis exhibituros, natura à cerebro rectà ad oculorū regiones non produxit, sed introrsum prius eos reflectens ac coniungens, ipsorū meatus unà coēgit, pòst uerò utrunq; rursus ad oculum secundum rectitudinem supernæ productionis, produxit? an quum fieri non posset, ob ipsius cerebri dispositionem, ut protinus supernè ab ipso cerebro unum utriusq; principium natura cōstitueret, sed alterū quidem à dextris*

eius partibus, alterum à sinistris produci opus esset, ideo ita in medio loco ipsos inter se cogi ac coniungi oportuit, ne scilicet quod extrà intuemur, duplex appareret? hæc igitur prima & maxima necessaria utilitas est, cur neruorum horum meatus ita constructi fuerint.

29 *Quid est quòd ambobus oculis apertis, si alterò tantùm rem quampiam intueri uoluerimus, prius re aliqua inter oculos ad nasum, secundum longitudinẽ extensa, prohibente quo minus ab ambobus, quæ extrinsecus sunt obiecta, cernantur, rem obscurè uidebimus: si uerò alterum clauserimus, multò clarius altero intuebimur? an in causa hoc est, quòd spiritus qui à cerebro ad utrunq; oculũ proficiscitur, si quando alter eorum clausus fuerit, in reliquum cõmeat, sicq; uisoria facultate eo modo duplicata, uisus acutior fit? si uerò primo modo cernere uoluerimus, obscurè uidebimus, ipsa scilicet iam diuisa facultate.*

30 *Quibus uam ex partibus saliua in os deriuatur? an à glandulis, quæ linguæ radici sunt adiunctæ?*

31 *Cur temporales musculi genas scilicet mouentes læsi, noxam omnium maximam inferunt? Conuulsiones etenim febres, caros & deliria inferunt: an quià neruorum principio maximè proximi sunt, solumq; ipsos os prohibet, quo minus cerebrum ipsum contingant? Porrò musculi temporales, propterea quòd magni sunt, magis etiam quàm oculorum musculi nocere cerebro possunt: propterea etiam, quia neruo-*

rum,qui ad oculorũ musculos feruntur, principium est unicum,plura uerò eorum,qui in temporales immittuntur:hinc etiam patere causa potest.

32 Cur soli hi temporales musculi in capitis ossibus abditi sint,quòd scilicet inter omnes alios,si læsi fuerint,maximas pariunt noxas? Ne igitur adficerentur ab extrinsecus ipsis incidentibus,quæ contundere scilicet atq; incidere solent, natura ossa dura in orbem, quasi septum quoddam,eis circumiecit. Si enim quæ propinqua,quæ communia & quæ prima sunt, maximè lædi solent,quemadmodum dicit Hippocrates, nihilq; propinquius cerebro sit, quàm temporales musculi, neq; quiuis alius musculus per plures neruos cerebro cõmunicet,consentaneum est, cerebrum exaudire quàm celerrimè ac sentire ipsorũ affectus: ob eamq; etiam causam rectè dictum est,letales plagas & caros in temporibus fieri.

33 Sed quum temporales hi musculi maxillam inferiorem mouentes claudant os, qui'nam sunt reliqui ipsum aperientes ac circumagentes? an & alij sunt musculi numero duo,os aperientes? quot etiam sunt temporales ipsum claudentes?inferiores scilicet utrique,utrisq; superioribus parte genæ inferioris altera oppositi?principium autem generationis ex posterioribus capitis partibus habentes, quo loco sunt processus stiloides, hiq; os aperiunt: alij autem quidam duo musculi, ad mandibulæ in masticationibus circumactionem à natura fuerunt comparati, qui carnosam

nosam quoq; genarum partem constituunt mouenturq́;, & maxillam circumagunt, pro uaria fibrarũ atq; insertionũ actione, ut motibus alijs alios uicißim excipientibus, multiplices fiant in masticationibus actiones: hosq; etiam conuenienter musculos μασήτηρες, id est, masticatores, nuncupant: tametsi ad musculos quoq; temporales non minimè appellatio hæc pertineat. Tria itaq; hæc musculorum genera, ad mouendum os natura adhibuit, quorũ alij quidem aperiunt, alij uerò claudunt, alij uariè circumagunt.

Cur animalibus quibusdam aures mobiles effectæ sunt, homini uerò non? an quoniam animalibus omnibus magnas aures habentibus, ipsarum mobilitas utilitatem magnam ad sonos ac uoces facilè percipiendas confert, utpote aure ipsa etiam sonum aliquem ædente: homini uerò quum paruæ sint (incommoda enim tanta aurium magnitudo homini fuisset, dum caput pileis, aut galeis, aut alijs id genus tegere uellet, quod non rarò facturus erat) parum omnino aut prorsus nihil erat, quod ipsum iuuassent, si mobiles ac uersatiles fuissent: quapropter meritò, aut nihil omnino in hominibus mouentur, aut exiguum quendam atq; obscurum habent motum. 34

Vtrum natura perpetuò ob primum illum partium omnium constructionis scopum, ob utilitatem scilicet fabricetur, uel etiam quandoq; ex abundanti quidpiã operatur? an necesse est naturam etiam nonnunquam ex abundanti partium pulchritudinẽ ad- 35

ſequi? ex abundanti etenim natura, quemadmodum & boni artifices, præter opus inſtitutũ, artem ſuam oſtentant, membra omnia, eaq; hominũ potiſſimùm exornat: nam pili, qui ad malas proueniunt, non modò genas operiunt, uerùm etiam decus atq; ornamentum adferunt: uenerabundus enim magis mas apparet, idq; potiſſimùm ſi ætatis progreſſu pili undique ei pulchrè circumfunduntur.

36 *Quæ cauſa etiam fuit cur mala quæ uocant, & naſum, natura pilorum expertia ac nuda reliquerit? Syluestris enim eo modo ac fera facies tota fuiſſet, haudquaquam animali manſueto ac politico conueniens, ſed & mulieri totũ corpus molle, inſtar puerorum, ſemper ac glabrum habẽti, ne faciei quidem glabrities, ornamenti expers erat futura: alioqui etiam animal hoc, mores non habet uenerandos adeo ac maſculus, proinde ne foramina quidẽ ei erat opus ueneranda: natura enim animæ moribus, corporis formam facit conuenientem.*

37 *Sed ne operimento muliebre genus eximio indigebat, quo frigus propelleret, ut quòd domi partem maximam ſeſe contineat, capite tamen comato tegumẽti gratia & ornatus egebat, quod ipſis cum uiris iam eſt commune: quinetiam propter utilitatẽ aliam neceſſariam, tum malarum, tum capitis pili nobis inſunt: quum enim ex humoribus halitus ſurſum ad caput efferatur, craſſioribus eius excrementis potiſſimùm ad pilorum alimentum natura abutitur: in ui-*

ris

ris autem quanto hi mulieribus sunt calidiores, tanto hæc quoq; excrementa sunt plura: proinde duplicem his natura inuenit uacuationem, alteram ex capitis, alteram ex malarum pilis.

38 *Propter quid autem frons quoq; pilos non habuit quomodo & caput totum? an quòd à pilis capitis, quantū opus est, tegitur, ut ea ratione pilis proprijs ipsi non sit opus? quòd si pilos produxisset, tondere ipsam aßiduè nobis fuisset necesse, quòd ipsa oculis incumberet. Porrò scimus naturam magna cura prouidisse, ne corpus homini negotium subinde facesseret, né ue ipsum sibi necessariò seruiendo instar mancipij semper haberet addictum. Conueniebat enim opinor, animali sapiēti ac ciuili, corporis curam habere mediocrem, non tamen uitam omnem in cultu corporis non necessario consumere, quomodo nunc fortasse plures faciunt, ignorantes an corpore quippiam habeant præstantius.*

39 *Propter quid frontis cutis motu uoluntario prædita est? an ob oculos? oportebat enim eos multum posse aperiri, quum externa multa uno tempore intueri conarentur: ac rursus dum clauduntur, cogi ac constringi ad unguem, ab omnibus circumiacētibus, quum alicuius incursum contra sese metuunt. Ad utrasq; igitur utilitates natura cuti omni ipsis circūfusæ, tum ei quæ suprà in fronte est, tum ei quæ infrà etiam est ad mala, motum uoluntarium adhibuit, ut alternis extensa tum rursus in seipsam replicata, ape*

rire oculos ac claudere posset.

40 *Propter quid superciliorum pilos solos, tum eos qui in palpebris insunt, aequalem semper seruare magnitudinem melius fuit, quanquam capitis ac malorum pili plurimùm augeri possint? an quum in his duplex usus sit, alius quidem qui ad partes operiendas pertinet, alius autem ad crassiora excrementa consumenda? quorũ etiam prior admodum multiplex est, quũ neq; per omnes aetates operimento itidem egeamus, neq; per anni tempora, aut regiones, aut corporis constitutiones: non enim capilli conueniunt itidem uiro, puero & seni, neque etiam mulieri, neque aestate aut hyeme, neque in loco calido aut frigido, quemadmodũ neq; ei qui ophthalmia aut capite alio qui laborauit, & sanissimos satius fuit nos temporis mutationi seruientes capillos, alias magnos, alias minores facere. Oculorum porrò pilis ac superciliorũ, si quid addideris aut abstuleris, illorum utilitatẽ corrumpes: illi enim ne quod corporum exiguorum oculis patefactis incideret, uelut uallum quoddam ipsis sunt praepositi: hos autem instar muri cuiusdam propulsare oportebat, ac primos omnia quae à capite defluerent, excipere. Si igitur eos quàm oporteat minores aut rariores effeceris, tantam utilitatem uitiaueris: siquidem illi incidere in ipsos, hi uerò influere permittent, quae prius defendebant. Si uerò maiores eos aut densiores effeceris, non amplius uallum aut murus oculis, sed carceri cuidã simile fuerit id operimentum:*

rimentum: pupillas enim occultabunt atq; obscurabunt, quas tamen omnium instrumentorum minimè obscurari oportebat. Quæ omnia quum opifex prouideret, in palpebris & superciliis satius esse ratus exiguos quidem & nullius incrementi, uerùm stabiles pilos efficere, in cute dura ac chartilaginosa radices eorum, quasi in lapidosa quadam atq; argillacea terra fixit.

41 *Propter quid in superciliorum palpebrarum ac capitis pilis tantummodo, æqualis est prouentus, ac certus quibusdam limitibus ordo distinctus, in reliquis uerò nullus generationis ordo reperitur, sed inæqualitas potius ac confusio? an quoniam illi quidem artificio quodam ac prouidētia opificis ipsius effecti sunt, aliorum uerò nullam opifex curam habuit, sed sponte potius & loci ipsius humiditate & caliditate prouenerunt, qua de re etiam isti plurimi incremēti sunt? Duplex etenim pilis origo est, quemadmodum herbis ac plantis, alia quidem à conditoris prouidentia, alia uerò à loci natura.*

42 *Propter quid nasi alæ mobiles extiterunt? an quoniam si immobiles factæ fuissent, nihil in inspirationibus ac efflationibus commodi contulissent, quibus certè mobiles non parum conferunt?*

43 *Propter quid maxilla inferior quum medullam habeat, in neutro tamen ipsius fine capitis, illius processum instar operculi cuiusdam (epiphysim Græci uocant) obtinuit? omnino enim his ossibus quæ me-*

dullam habent, huiusmodi caput adnasci uidetur: an quoniam densior est, quàm ut processu hoc indigeat? nam quũ laxitas simul ac cauitas adsunt in oßibus, protinus uidere est caput quoddam ad finem eis adnatum. Porrò quòd operculo quodã indigẽt, quodq́; densum id esse oportet ac solidum, & maximè qua parte in dearticulationem desinit: quæ enim articulantur, ossa dura postulant, ut quæ aßiduò erant mouenda, atq; inter sese attereuda.

44 *Cur maxilla superior, medullæ omnino expers fuit? an quòd prorsus non moueretur? altera enim utilitate detracta, ad solam patiendi difficultatem fuit comparata.*

45 *Cur palati os laxum ac cauernosum, ut alia capitis ossa, effectum nõ est, sed durum potius ac densum? an ob hoc, quòd ad basin totius capitis subiacet, quam duram esse oportet? An etiam quòd ab excrementis quæ à locis superioribus promanant, per ipsum lapsuris breui extabuisset ac computruisset, si laxum fuisset.*

46 *Qui'nam sunt oßium omnium coarticulationis scopi? an uel motus gratia, aut perspiratus, aut transitus cuiusdam, aut partium discriminis, aut securitatis ac patiendi difficultatis ipsorum syntaxis seu coarticulatio extitit?*

47 *Cur ossa aliqua medulla caruerunt, quum proprium oßibus alimentum medulla sit? an quum hæc duriora effici oporteret, ad securitatem ac patiendi difficul-*

difficultatem, non autem ad motus leuitatem, cauaq; ideo ea esse non oporteret? ideo medulla caruerunt, quòd scilicet sinum quo eam continerent, non habuerunt: sed tamen hæc, cauernulas quasdam, quibus tale quidpiã continent, quale medulla est, adepta sunt. Duplex *enim potißimũ uidetur esse oßium omnium constructionis scopus, unus scilicet ad securitatẽ durities, alter ad animalis motum leuitas.* Effectũ *itaq; iure uidetur, ut ea quæ motui destinata sunt ossa, leuiora fierent, ac propterea caua: reliqua uerò quæ potius securitati, duriora ac densiora, ac ideo cauitate carentia.*

48 *Cur maxillæ inferioris os diuisum est? cur'ue unica tantum diuisione? an diuisionẽ habuit, propterea quòd corpus est geminum? nullam uerò præter unicam habuit diuisionẽ, quòd natura metuit, maxillam hanc in multa ossa diuidere, ne in uehementißimis motibus dissoluatur facilè, ac conteratur.* Magni *etenim ac fortes erant futuri maxillæ inferioris in mordendo, ac corpora dura comminuendo motus: propterea itaque unicam duntaxat habuit diuisionem; eamq; non planè perspicuam, in extremo mento.*

49 *Vtrum ligamenta, ad motus generationem necessaria sint, uel non? an certum est, quòd ad motus generationem spectat, ligamentis opus non esse? in aperto tamen esse potest ea ad rectè mouendum maximè conferre, nisi etenim ossa (nam ipsa primùm à musculis moueri uidentur) in suis articulationibus à li-*

gamentis continerentur, nihil uetaret quo minus ea in singulis motibus luxarentur, suaq; sede dimouerentur, modò huc, modò illuc à suo situ deflectentia: quod ne accideret, natura omnem oßium articulationem in orbem complectitur ligamentis quidem fortibus, sed quæ laxari possunt non minimùm, atq; extendi ad ualidam scilicet ligationem & stabilem, simul & ad motus obsequium.

50 *Quæ nam musculorum constitutio ac ortus extitit? an neruis ac ligamentis in fibras tenues dissolutis permixtisq; carni simplici? præterea iisdem fibris coëuntibus inter se ac commixtis, tendone conflato, musculus ex his omnibus conficitur.*

51 *Cur caput nostrum in partes omnes non ita circumagitur, ut non modò quæ sunt ad latera, uerùm etiam posteriora uidere poßit? an quòd fieri non poterat, ut sine laxa admodum articulatione motum adeò facilẽ natura efficeret, sed talis articulatio maximè luxationẽ parit, ut contraria securitatem? constructionis nanque securitas cum motuum facilitate ac uarietate pugnat, at capitis articulus luxationem non tolerat, quòd is principalis admodum sit, animalq; ipsum protinus labefactet. Maluit igitur natura paucißimos capiti motus, eosq; tutos, quàm uarios & eos non tutos, tribuere.*

52 *Cur musculo omni motu aliquo prædito, alium motus contrarij autorem natura musculum semper opponit? an quòd claudicare motum, nisi id fecisset,*

erat necesse, aut funditus aboleri? propterea quòd cuiusque musculi unica tantùm existit actio, coitus in sese scilicet, ac contractio.

53 *Qui'nam scopi sunt, in quos natura intuita, omnem spinæ constructionẽ molita est? an quatuor? porrò tot spinæ utilitates numerare licet: primam quidem, uelut sedis cuiusdam & fundamenti instrumentorum ad uitam necessariorum: secundam autem, uelut uiæ cuiusdam spinali medullæ: tertiam, firmi præsidij: quartam, motus instrumenti, quem dorso ac spina animalia obeunt: his quinta ex abundanti accedere potest, uiscerum scilicet extrinsecus spinæ incumbentium munimentum: uerùm id quidem necessariò erat sequuturum.*

54 *Cur si multi spondyli ordine sese consequentes, emoti fuerint, malum id est: sin uerò unus quiuis ex cæterorum harmonia ac compage exilierit, exitiosum? an quòd si multi simul emoti fuerint, singuli paulùm dissiti, tunc circularis, non autem uehemens spinalis medullæ fit contorsio? quòd si quis spondylus exciderit, spinalis medulla ex loco exiguo deflectens dolebit, spondylusq; qui exilit, ipsam comprimet, nisi sanè etiam perruperit.*

55 *Quamobrem nos antorsum plurimũ flecti possumus, retrorsum uerò non item? an quòd spondyli spinam constituentes partibus anterioribus tutò admodum inter se ligamento colligati sunt, ac ita exactè coniuncti, ut credas ipsos coaluisse, posterioribus*

uerò

uerò articulis distincti non mediocribus, firmitatem quidem in posterioribus figuris, propter anteriorem compagem habentes? perrumperetur enim si uim ad posteriora faceremus ligamentum anterius. Spinam igitur, quum ne similiter in partes utrasq; flecti esset melius (infirma enim sic, ac laxa penitus esset) oportuit naturam eligere id quod erat utilius, & ad omnes uitæ hominis actiones melius, spinam scilicet antorsum flecti: quod etiam uasis parte anteriore spinæ incumbentibus, magnæ scilicet arteriæ ac uenæ cauæ, longè minus erat molestum: rupta enim fuissent, si extensa plurimùm ac refracta, dum spinam totam retrorsum flecteremus, fuissent. Iure itaque, quum eam parte anteriore spondylis constrictam exactè esse oporteret, articulationes parte posteriore extiterunt.

56 *Cur decimus metaphreni spondylus medius ponitur inter uiginti quatuor spinæ spōdylos, quum multò plures superiores sint, quàm inferiores? an quòd natura hîc totam spinam in partes omnino æquales diuisit, mole spondylorum æstimata, non numero? licet enim superiores multò plures numero sint, uerùm inferiores corporis mole, tanto illis sunt maiores, quantum numero ab ijsdem uincuntur: mirariq; naturam conuenit ut æquissimam, ut quæ non quod prima statim facie apparet æquabile, sed quod re uera est, eiusmodi elegerit.*

57 *Cur spondylus hic medius immobilis extitit? an ut*

dorsum

dorsum æqualiter omnibus articulationibus flectere tur? hunc certè spondylum medium, immotum esse oportuit: reliquos uerò omnes mutuò à sese digredi, & à medio: porrò hic utrorumq; est terminus, quem immobilem esse oportet.

58 *Cur natura omnes alios spondylos in planum, leuem, atq; undiq; æqualem, omninoq; solidum circulum, terminauit, eaq; parte ipsos inter se cõnexuit, solorum autem colli spondylorum non eandem fecit constructionem ac compositionem? an quia, quum spondyli singuli primum constructionis scopum haberent, duplicem sedem scilicet tutam spinæ totius, (quòd ea esset ueluti carina quædam ac fundamentum) ac motum, quum animalis essent partes: aliorũ quidem omniũ, qui sunt sub collo spondylorũ usus, in securitate est maior, superiorum uerò in motione. Ad plures enim actiones necesse est collum uariè, celeriter ac multum nunc deprimere, nunc attollere, atq; ad latera circumagere, quàm totam spinam mouere. Iure igitur hos ad securitatem aptiores, illos ad motum, sic natura ipsa construxit.*

59 *Cur ex multis principijs neruos diaphragmatis aceruari melius extitit? ex quarta enim colli coniugatione portionem quandam araneis similem, ex quinta uerò memorabilem, postremò ex sexta aliam hac quidẽ minorem, at maiorẽ prima ipsi natura tribuit? an ut si quando unum aliquod principiũ aut duo passa fuissent, reliquum diaphragmati subseruiret?*

Cur

60 *Cur ex ſpinali medulla colli, nerui ad diaphragma feruntur? an quoniam hi robuſtiores ſunt, & propterea ad actiones aptiores?*

61 *Cur in diaphragmatis parte media, neruos inſeri præſtitit? ob quam certè cauſam hi proni ac decliues à ſpinali medulla colli in ipſum feruntur? an quòd in muſculorum capita ac principia nerui moturi inſerantur, neceſſe eſt, & nō in fines? caput uerò ac principium diaphragmatis, in media ipſius parte extitit, quia neruos moturos à loco ædito, ſic ad ipſum manare opus fuit, ut in omnem partem ex æquo actionem extenderent.*

62 *Quí nam in thoracis fabricatione naturæ, ſcopi extiterunt? an quatuor? uox ſcilicet, reſpiratio, cordis & pulmonis magnitudo.*

63 *Quid cauſæ eſt quòd medulla ſpinalis tertiam quandam tunicam ualidam ac neruoſam, ultra illas duas quas communes habet cum cerebro, ſortita eſt, quum ipſi quàmplurimum ſimilis ſit ac conueniat? an ſpinalis medulla, quum habeat quædam cum cerebro ipſo communia, quædam uerò propria: in communibus quidem communem quoq; habet conſtructionem, in proprijs uerò propriam ac diſcrepantē? Sunt autem ei cum cerebro communia, quòd corporis ſubſtantia ſit ſimilis, & neruorum etiam ſit principium: propria uerò ut quum cerebrum pulſet ac moueatur, quanquam oſſe immobili contineatur, ipſa non moueatur, tametſi à ſpondylibus mobilibus*

continetur,

continetur, non abs re etiam duæ meninges ipsis fuerunt datæ: altera quidem ad uasa, quæ ipsis insunt, colligenda, totamq; eorum substantiam quæ mollis est admodum constringendam: alia uerò ut tegat, & aduersus ossa circunfusa muniat: ipsaq; etiam ossa extrinsecus sunt data, ueluti propugnaculum ac murus, qui possit eorum quæ incidere ac contundere, & quoquo alio modo uiolare queant, sine molestia impetum excipere: priuatim uerò utriq; quod cerebrum quidem pulsabat, crassa meninx tantùm ab eo discessit, quoad ipsi dum dilatatur, suscipiendo satis esset: quod uerò spinalis medulla non pulsabat, crassa meninx cum tenui sese coniunxit, ab ea ne tantillum quidem seiuncta. Igitur quod capitis ossibus nullus motus conspicuus inest, spinalis autem medullæ ossibus uehemens, cerebro quidem nullum extra crassam meningem aliud operimentum fuit circundatum, medullæ autem spinali tertia illa tunica neruosa ac fortis est circundata: nam dum spinam aliquando flectimus, eodem quo ipsa modo spinalis medulla flexa ac tensa facilè utique frangeretur, si nullum eiusmodi tegumentum ei esset circumpositum. Manifesta igitur est cum his, tunicæ illius tertiæ constructionis ratio.

64 *Quid causæ est q, articulis omnibus, ac omnibus (ut summatim dicã) his quæ moueri assiduè oportebat, uiscosus quidã humor circunfusus est? an ne ista exiccata dolerent, ac tandẽ actiones ipsorũ labefactarentur,*

ctarentur, quòd homines imitati curruum axes atque aratrorum, ungunt prius succo aliquo humido ac uiscoso, quo nihil ipsi patiantur, & celerius moueantur.

65 *Cur hominibus pectora lata, brutis uerò acuta atq; angusta extiterunt? an quum homines manibus uariè essent usuri, motum desiderabant, & ob eam causam positum admodum amplum ac spatiosum, brutis uerò non item? Neq; enim manus habent, sed artus anteriores non aliter quàm posteriores soli ambulationi subseruiunt.*

66 *Cur brachij caput rotundum extitit? an quum manus tota ad multos ac uarios motus esset comparata, caput quidem brachij rotundum habere ipsam oportuit? hac enim figura nullam ad motus celeritatem inuenerimus aptiorem.*

67 *Quót nam, qui ue sunt primi naturæ in partibus animalis construendis scopi? an tres? nam ex ipsis quasdam fecit ad uiuendum necessarias, cuius generis sunt cerebrum, cor & hepar: quasdam ad uiuendum commodius, ut oculos, nares, aures: quasdam ad generis instaurationem, ut pudenda, testes, ac matrices.*

68 *Vtrum generandi uoluptas à genitalibus instrumentis & à corpore animali insita sit? an potius ab anima ipsa, an ab utroq;? Natura enim quæ animalibus omnibus concipiendi instrumenta tribuit ipsis instrumẽtis, etiam eximiam quandã uim uoluptatis effectricem*

effectricem largita est: animæ item ipsis usuræ, incredibilem etiam quandam atque ineffabilem utendi cupiditatem coniunxit, à qua animalia incitata ac stimulata, etiam si mentis ac rationis expertia ætateq; tenera sint, prouident tamen, non secus ac si essent prudentißima, ut genus suum sit superstes.

Quæ nam prima est ac propria gignendi animalis materia? quid'ue motus principium est in generatione? an seminis humor, ac spiritus? hic quidem ut motus principium, ille autem ut materia ad fœtuum generationem apposita existit: neque enim sanguis menstruus prima est materia, atque gignendi animalis propria. 69

Quid causæ est quòd mulieres in menstruis purgationibus ac partubus, maximè refrigerantur? an quòd tunc matricum stomachus fit rectus atq; apertus, qui si similiter semper haberet, similiter etiam semper refrigeraretur? 70

Quid causæ quòd matricis sinus simplex non est, sed mulieribus geminus, dexter scilicet ac sinister: alijs uerò quàm plurimus? an natura prouidens, ne quod animalis genus periret, aut propter corporis imbecillitatem, aut uitam omnino breuißimam, aut quòd præda fortioribus erant futura, his omnibus assidui interitus remedium excogitauit, fœcundam scilicet generationem? 71

Cur sinuum horum numerum natura mammillis fecit æqualem? an ut omnia recens nata animalia, te- 72

nera adhuc atq; imbecilla, æduliaq; solida nondum ualentia conficere, perinde ac si utero adhuc gestarentur, alimentum ex matre sibi assumere possent?

73 *Cur mammæ tantum habent cum matricibus consensum? an quòd natura partes utrasque ad unum opus obeundum comparauit, ob idq; ipsas per uasa coniunxit?*

74 *Cur cum usu partium genitalium uoluptas maxima coniuncta est, insanaq; cupiditas in omnibus florentibus animalibus usum præcedit? an hoc insitæ in ipsis cuiusdã serosæ humiditatis opus existit, ut quæ acrimoniã quandam ac mordacitatem habeat? quod quidem humoris genus, omnium maximè potest partes ipsas ad agendum excitare, uoluptatemq; dum ipsæ agunt præbere: aceruati enim in parte animalis incalescẽtesq; titillant humores isti, ac pruritum excitant, & suo motu uoluptatẽ adferunt. An & quoniam non modò eiusmodi humores uacuari postulant, eoq; nos excitant ac pungunt ad sese excernendum? ueruntiam etiam quũ spiritus multus ac calidus expirare gliscit, incredibilẽ quendam existimare oportet uoluptatis esse excessum: præterea quũ partibus his natura sensum quàm cuti lõgè exactiorem, propter eandem utilitatem tribuerit, mirum uideri non debet: neq; cur ipsis illinc uoluptas maior accedit, neq; cur cupiditas ingens ipsam præcedat.*

75 *Cur sanguis in uasis quibusdam albescit, similisq; fit uasorum tunicis albis, in omnibus uero non item?*

an

an in quibus tãtùm diutius moratur, in illis albeſcit, uaſisq; ſimilis fit? pars enim omnis alimentum ſibi ſimile facit, ut in uaſis ſeminis, quæ ob multiplices flexus ſanguinem diu continent: in nullo autem alio uaſe hoc accidit, quòd in nullo alio ita diu moratur: quanquam & uaſis cuiuſque humidum natiuum, à quo ipſorum tunicæ nutriuntur, eſt eiuſmodi.

76 *Cur matricis cornua (κεραίας uocant Græci) effecta ſunt? an iſta ad ſemen à proprijs teſticulis trahendum natura fuerunt cõparata, ut ad uirile ſemen trahendum matricis collum, quod ad muliebre pudendum pertingit, effectum eſt?*

77 *Cur inteſtina omnia uentriculusq; ex duabus tunicis conſtiterunt, matricibus uerò una ſatis fuit, quemadmodum & utriq; ueſicæ? an ueſicarum corpora natura dura & uix patibilia comparauit, ut quæ tantum excrementa eſſent receptura? Inteſtinis uerò ac uentriculo, ut quæ coctionis potius eſſent inſtrumenta, quàm ſuperuacuorum receptacula, carnoſior ſubſtantia erat accommodatior: nõ enim quo bilem reciperent, aut pituitam, aut alia deniq; feroſa excrementa, quæ plerunque à toto corpore confluunt, natura hæc cõparauit: ſed eis, quum aliarum actionum gratia extitiſſent, abuſa etiam eſt, ut excrementorum meatibus. Proinde meritò forma ſubſtantiæ corporis ipſorum, ſuis actionibus fuit accommodata: porrò tunicarum numerus, propter uſum acquiſititium eis acceſsit: periculũ enim erat, ne altera*

tunicarum, interior scilicet, nõnunquam afficeretur ac corroderetur: ut igitur in ea sola malum sistatur, alteram extrinsecus ei circumiecit: in matricibus ue rò, ut quæ sanguine puro ac benigno alantur, unica tunica satis esse potest.

78 *Cur matricibus ipsis omne fibrarum genus natura molita est? an quoniam nõ solùm intrò eas semen attrahere in coitibus oportebat, sed etiam retinere, quo tempore utero geritur, & excernere quum fœtus fuerit perfectus? singula enim instrumenta dum agunt, fibris rectis ad sese attrahunt, transuersis excernunt, retinent autem omnibus simul.*

79 *Cur matrices in medio uesicæ ac recti intestini positæ sunt? an quòd melius fuit, quũ ipsæ dum conceperunt quàmplurimum extendantur? ex posterioribus quidem partibus, uelut substerniculum quoddam ad spinam, rectum intestinum: ex anterioribus autem, uelut propugnaculũ uesicam habere: tenuissimæ enim omnino matrices sunt, quo tempore gerunt, nempe quòd profunditas in longitudinem sit absumpta, eoq; imbecillimæ, quinetiam propter tumorem ad loca omnia circumfusa progrediuntur: haudquaquam igitur sine dolore ac pernicie cum uicinis oßibus uersatæ fuissent, si nulla particula media intercesßisset.*

80 *Quæ nam pudendi materia origó ue existit? quum neq; neruus esse uideatur, neq; arteria, neque uena, neq; caro, neq; glandula, neq; os, neque chartilago,*

neq;

neq; aliud quidpiam id genus, nihilq́; in alia ulla cor poris parte huic ſimile reperiatur? an corpus neruo ſum, quod à pubis nuncupatis oſsibus enaſcitur, cauum ſimul & omni humore uacuum, pudendũ eſt?

81 *Cur pudendi poſitio in medio eſt, non autem uel in dextra uel in ſiniſtra corporis parte? an quòd quã do una pars aliqua eſt ſine coniuge, poſitionem mediam requirit? quòd ſi coniugium duarum partium fuerit, utraq; pars à medio abeſſe uult æqualiter.*

82 *Quam ob cauſam epiphyſim illam cutis in finibus muliebris pudendi, quam nympham appellant, natura fabricata eſt? an tum ornamenti gratia, tum ne matrices refrigerarentur, ut opperimentum appoſita eſt?*

83 *Quam ob cauſam fœtui ipſi humor quidam ſudori ſimilis, qui intra membranã* ἄμνιον *dictam acer uatur, in orbem circũfuditur? lotium enim à fœtu ſeorſum abductum eſt, ac ſeiunctum, neq; cutim, neque uenas quæ ſecundis inſunt attingens, ne ſcilicet ab eius acrimonia partes uicinæ læderentur? an illius humoris hæc non contemnenda utilitas eſt, quòd ſcilicet fœtus in eo quaſi innatans, ſurſum tollitur ac uehitur, ut minus ſit grauis his uinculis per quæ matrici cohæreſcit, commodiusq́; utero geratur? an etiam alia huic utilitas accedit, quòd ſcilicet quo tempore animal parit, fœtus facilius collo matricis elabitur, quum ipſe humore multo perfunditur: quod ei tunc accidit, propterea quòd neceſſe eſt tum membranas*

rumpi? non modò enim humor iste fœtibus lubricandis confert, sed collum etiam matricum ad maximam dilatationem reddit facile: à prædictis enim humoribus humectatum mollius redditur, dilataturq; facilius. Comprobant autem quod dicimus nõ minimùm ipsæ obstetrices: quum enim repentè ac simul humor effluere occuparit, ipsæ naturam imitari coactæ, humores quosdam habent, quibus collum matricum perfundant.

84 *Quam ob causam fœtus, quanquam collum uesicæ meatum iam habeat, per quem animal post partum lotium reddit, non tamen eo quidquam utitur, sed totum lotium per umbilicũ transmittit? An quum lotij excretio motu fiat uoluntario, & fœtus nõdum actionibus eiusmodi utatur, iure optimo effici uidetur, ut excretio hæc per umbilicum fiat? non enim musculus in eo est præfectus, qui seruiat actioni animalis uolũtariæ, quemadmodum in collo uesicæ. An melius dicendum est, quum fiat excretio hæc, uesica ipsa motu naturali circum humores, quos in seipsa continet, undiq; contracta? qua in re quandoq; etiam musculi epigastrij, opis nonnihil conferunt, quum scilicet repentè ac copiosius simul excernere uoluerimus, lotium effluere, occupare per meatum, qui est ad umbilicum, propter ipsius meatus rectitudinem ac magnitudinem: nam latitudo membranæ illius* οὐράχου *nuncupatæ, multis partibus est maior ea, quæ uesicæ collo inest: quod etiam obliquum admodum est, ut*

rectus

rectus ad perpendiculum ὀρθός est, umbilico sanè toto sursum sublato, & ueluti à matrice per uasa quæ secundis insunt, pendente. Præterea nullus musculus extrinsecus ὀρθῷ est circumiectus, qui uideret ne excrementa intempestiuè effluerent, cuiusmodi in natis est musculus ad collum uesicæ: nullū enim tempus fœtui est intempestiuū ad eius generis excrementum excernendum, quemadmodum iam perfectis: in his enim musculus iure est præfectus, qui nihil foras dimittat, prius quàm animus iusserit: in fœtibus uerò frustra esset ac superuacaneus, quòd natura nunquam operatur.

Quam ob causam natura in fœtu ipso, maiori mensura quàm pro aliarū partiū portione, hepar in primis illis temporibus excedens efficit? excedit autem non mediocriter & usq; ad partum: secūdum ipsum cerebrū & cor excellunt magis, quàm pro aliarum particularum portione: an causa huius rei est, quòd hepar, uenarum est principium, cor arteriarum, cerebrum neruorum? Consentaneum igitur est, quemadmodum quum architecti primùm domus fundamentum & nauis carinam compegerunt, postea tutò sua ædificia super hæc extruunt: ad eundem modum naturam in animalibus à proposito principio tutò ac ualidè iam compacto, singula uasorum genera producta in totū corpus protendere: uerùm quum fœtus magis eo usu indigeret, quem præstant uenæ (ut qui diutißimè plantarum more regatur) princi- 85

pium harũ mox à prima generatione fecit robustißimum: cerebro enim & cordi & instrumentis quæ ab eis emergũt, utilitas quæ à uenis proficiscitur erat necessaria, quòd ea sine sanguine neq; generari neq; augeri possent: hepati uerò ac uenis arteriarum quidem usus erat exiguus, neruorum autem nullus antequam essent consumata: ob eam igitur causam natura uenosum genus statim ab initio robustum effecit ac magnum, pòst autem alia duo cœpit augere.

86 *Quamobrem pulmo, in his qui adhuc utero geruntur, est ruber, non autem ut in perfectis subalbus? an quia tunc nutritur, quemadmodum reliqua uiscera, per uasa unicam tunicam & eam tenuem habentia? ad ea enim ex uena caua sanguis peruenit, quo tẽpore fœtus utero gestatur: in natis uerò occæcatur quidem uasorũ perforatio, aër autem copiosißimus tũc incidit, sanguis uerò paucißimus, idemq; tenuißimus: quinetiam pulmo tunc motu perpetuo agitatur, animali nimirum respirante: quò fit ut sanguis à spiritu incisus motu duplici, altero quem ex arterijs habet, altero quẽ ex toto pulmone acquirit, tenuior adhuc seipso & mollior, ac ueluti spumosus efficiatur: ob eamq; causam substantia carnis pulmonis ex rubra, graui ac densa, in albam, leuem ac rarã transfertur: quam rem certum est pulmoni esse utilißimam, dum in motibus respirationis thoracem sequitur: ægrè enim præ pondere moueretur, si similem alijs uisceribus carnem habuisset. Equum igitur est*

hic quoq; naturam admirari, quæ quum uiscus augeri duntaxat oporteret, sanguinem purum ei suppeditabat: quum uero ad motum fuit translatum, carnem leuem instar alæ cuiusdam fecit, ut facilè à thorace dilataretur, ac comprimeretur.

87 *Quó nam tempore fœtus ita perfectus est, ut exire ualeat? an quum iam perfectus ita extitit, ut per os nutriri poßit, tunc enim partus fit?*

88 *Quó nam tempore infans à mammis & à lactatione abstrahi potest? an fortè tunc, quum ipsi dentes oriuntur. Dentes etenim in infante producuntur, ne is semper matri esset molestus, quibus cum mandendi actio accedit.*

89 *Quæ'nam corporis partes neruis caruere, ac propterea sensu ac motu expertes extiterunt? an nullus neq; in ossa ipsa neruus, neq; in chartilagines, neque in ligamenta, nec deniq; in alteram glandularum speciem inseritur? Glandulæ enim, quæ sunt ueluti stabilimentum diuisionis uasorum, nullis sanè ad id neruis indigent, quòd neq; sensum, neq; motum uoluntarium ad id postulent: quæ uero glandulæ ad succos animanti utiles generandos fuerunt cõparatæ, quemadmodũ uenas & arterias perspicuas, nonnunquã ac magnas, ita & neruos habuerunt: amplius nec adeps quoq; ulla in re neruos desiderat, quæ instar olei pinguis partibus animantis membranosis ac neruosis est effusa: nulli itaq; harũ partium, ut quæ nullo aut sensu aut motu indigerent, neruus exhibitus est.*

90 *Sed quæ nam adipis ipsius origo est, atq; utilitas? an generatur ex sanguinis parte pinguiore per tenues uenas effusa? adfusa autem est siccis corporibus atq; tenuibus, ut ipsa perpetuo pinguedine natiua humectet, quæ celeriter in diuturnis inædijs ac uehementibus exercitationibus & caloribus immodicis exsiccatur atq; indurescit.*

91 *Quis nam chartilaginum usus est? an ut ossium partes quasdam quò leues sint ac politæ subungantur, ut in articulis, effectæ sunt: utitur autem & ipsis natura, nonnunquam ceu corporibus mediocriter cedentibus.*

92 *Quæ nam in corpore partes sunt neruo præditæ, ac proinde tantùm sentientes? quanquam etenim nerui omnes utrasq; habeant facultates, sensum dico ac motum, nulla tamen pars alia, præter musculos, qui motus uoluntarij instrumēta sunt, neruos recipiens, motu uoluntario est prædita: sed sentit duntaxat, an cutis, membranæ, tunicæ, arteria, uena, intestina, matrix, uesica, uentriculus, ac uiscera omnia, & glandularum species altera. Quòd uerò & sensuum instrumenta neruos ad sensum flagitabant, quid opus est commemorare?*

93 *Cur ex ossibus omnibus, solis dentibus neruos molles natura inseruit? ob idq; soli euidentem sentiendi uim habent, an quòd hi, ijs quæ sibi occurrunt, nudi sunt expositi? an etiam quòd ipsos unà cum lingua sentire oportebat, ac sapores discernere, non aliter*

quàm

quàm cæteras oris particulas? Notũ etiam est, naturã exactiorẽ sensum partibus illis tribuisse, quæ aßiduè erant ijs occursuræ quæ incidunt, aut frangunt, aut rodunt, aut calfaciunt uehementer, aut refrigerant, aut alio quouis modo alterant, ut animal à dolore ferendæ sibijpsi opis admonitũ, quod sese angit, prius amoliatur quàm pars sit labefactata.

Quónam pacto ad cutem ipsam nerui perueniunt? an ad cutem totam fibræ quædam à singularium partium neruis productæ prorumpunt? non enim quemadmodum in singulos musculos neruus peruenit, ita & ipsius cutis est proprius aut definitus: sed ex partibus subiectis fibræ quædam ad ipsam perueniunt, quæ simul ipsam cum subiectis partibus connectunt, simul etiam sensum ei suppeditant. 94

Quibús nam corporis partibus spinalis medulla neruos suppetit? quibus cerebrum? an faciei à cerebro? omnibus uerò quæ sunt sub facie partibus nerui, à spinali medulla suggeruntur, præterquàm intestinis uisceribus, atq; etiam uocis instrumentis, quòd horum nõnulla omnino cum cerebro coniuncta esse oporteret: alia uerò quòd prope ipsum essent sita, soloq; sensu indigerent, neruos eosdem habuerunt: ad cor enim & hepar neruos accedere erat necesse, quòd omnia facultatum aliàs regentium principia, omnino oportebat esse coniuncta: in uentriculum etiã, & potißimùm in eius os, neruos accedere oportuit, quòd id sensu exactiore indigebat. Porrò quòd 95

uox

uox principalißima ſit omnium animæ actionum, (nam cogitationum mentis eſt nuncia) oportuit eam quoq; fieri per inſtrumenta, quæ neruos à cerebro aſſumerent: ob ea igitur potißimùm, nerui à cerebro longè à ſuo principio protenduntur, quum eis autem exiguæ quædam propagines inteſtinis, renibus, ſpleni, pulmoni ac ſtomacho diſtribuuntur.

96 *Vtrum quemadmodum ex cerebro nerui ad inferiores capitis partes producuntur, ita & ex inferioribus partibus ex ſpinali ſcilicet medulla, ad caput ſurſum nerui aliqui producantur? an certū eſt, quòd ex ſpinali medulla colli, à ſecunda coniugatione ſurſum ad caput nerui feruntur? ad aures etenim & muſculos temporales hinc nerui ferri uidentur.*

97 *Cur natura quum ad omnes partes breuißimo interuallo arterias & uenas adducere ſolita ſit, ad ſolos omnium teſticulos & mammas, non à propinquis uaſis, ſed à longinquis duxit? an quum lac & ſemen ex ſanguine exactè cocto generentur? coctionis autem perfectionem tempus moræ ac conſuetudinis cum uaſe ferente ipſis tribuit, & mora ex neceßitate accidat in longioribus (longiora uerò ſemper ſunt, quæ à longinquo ueniunt) conuenienter teſticulis ac mammis natura, non à propinquis uaſis, ſed longißimo interuallo ſanguinem ac ſpiritum adducit? ſed & quum ſemini ipſi, quod confici exactius oportebat, ſola interualli longitudo non ſufficeret, quomodo lacti, ob eam cauſam, non à longinquo modò uenas &*

arterias ad testiculos, ut ad mãmas deduxit: sed praeterea, multipliciter eas priusquam inserat, inuoluit: diuturnam, opinor, ex eo cum uase ferente consuetudinem ipsi materiae comparans?

Cur uenae arterijs superiores sunt? an quò arteriae maioris sunt momenti, quàm uenae, periculaq; maiora ex haemoragia, si sectae fuerint, adferunt, eò magis intus in profundo abditae feruntur, uenisq; subijciuntur, tutiorem scilicet locum sortitae? Semper enim natura in profundo, id quod praecipuum est, in superficie uerò, id quod non est praecipuum, collocat. 98

Cur arteriae uenis, & uenae arterijs, & utraq; haec neruis, & his ambobus nerui in toto animalis corpore commiscentur? an huius connexionis usum esse necessarium est perspicuum, si nutriri & sentire, & caloris natiui symmetriam partibus omnibus animalis conseruare ex usu est futurum? 99

Cur quum arteriae ac uenae in quamcunq; corporis inserantur partem, tenues quasdam propagines corporibus circumfusis semper mittãt, uenae quidem numero interdum quàmplurimas & mole corporis insignes, arteriae autem numero quidẽ illis pauciores, ut plurimùm autem magnitudine quoque inferiores mittuntur? an causa huius rei est, quòd partes omnes alimento indigent, calidae, frigidae, durae & molles, ut autem caloris natiui modus ad unguem conseruetur, non amplius similiter omnes postulant: nam partes omnes quae naturali temperamento sunt frigidae, 100

etiam

etiam si ad ultimum aliquando uenerint frigiditatis, sustinent tamen & uiuunt, & rursus sine dolore calori pristino restituuntur, hinc etiam patere potest.

101 *Cur uenæ quædam inueniantur sine arterijs, arteria autem nulla sine sua coniuge uena? sed ubi uas arteriosum uideris, ibi necesse est uenam etiam esse: paucis tamen uenis in corpora, quæ ad cutim pertinent, sine arterijs diuisis.*

ALOISII TRISSINI PROBLEMATVM MEDICINALIVM, ex Galeni sententia, Liber Tertius.

1 QVAMOBREM *adeps nunquam circa uenas, arterias, iecur & cor potest coire? an ratione caliditatis particularum hoc prouenit? nunquam enim circa præcalidam ullam particulam coit adeps, quoniam per id cogitur tantum, quod ualde est frigidum, & idcirco calfacta circa partes calidiores liquatur, cæterorum coagulatorũ ritu: cogitur autem circa membranas, utpote circa partes frigidas ac exangues.*

2 *Sed cur cerebrum ita calore non liquatur? an quoniam non ita ut adeps humidum oleosumq; existit?*

3 *Vtrum temperamentum optimum (quod statum, eucraton uocant) in idem recidat cum calido humidoq;, ut ratio illorũ asserit, qui inquiunt, quòd quum*

mors

mors ipsa talis naturæ sit, ut animantium corpora frigida siccaq; reddat, & morti contraria sit, uita certè hæc calida & humida erit: at si uita ipsa calidũ quiddam atq; humidum est, omnino quod illi simillimum temperamentũ est, id optimum necessariò erit: sic igitur in idem coincidet calidus humidusq; status cum temperato. An *potius contrarium asserendum est? nam temperamentum hoc, omnium potius temperamentorum pessimum esse uidetur, quippe quòd putredinis maxima omnium causa existat: quod in anni temporibus patere potest, quæ quum caliditate humiditateq; excedant, omnium maximè temporum morbis obnoxia esse solent, amplius si calidum humidumq; excessus cuiusdam nomina sunt: qui fieri potest, ut in mediocritate hæc constitui debeant?*

4 *Cur pueri admodum parui, quum nullus ipsis in toto reliquo corpore pilus adnatus sit, in capite ipso in cilijs ac supercilijs pilos innatos habẽt? an ob eam rationẽ hoc factum est, ut scilicet in his partibus tantùm, pueri pilos habeãt, quoniam hæ partes tantùm hoc propugnaculo indigebant: cilia quidem quasi uallum quoddam corporibus exiguis suis pilis propulsandis, ne facilè apertis oculis inciderent, prouida constituit natura: item aduersus maiorum adhuc moliũ incursus, ipsis sua supercilia cõstituit.* Pilis igi*tur istis generatio est, non qualis reliquis, nec qualis herbis, sed qualis stirpib. prima scilicet ratione à natura cõditis, nõ temperamentũ ex necessitate sequentibus,*

tibus, ut reliquis à fuliginosis excrementis per cutis meatus exeuntibus, quo pacto pueris in toto reliquo corpore oriri nequeunt, utpote quibus nec meatus adhuc ullus in cute exiſtit, nec fuliginoſorum excrementorum quidpiam.

5 *Quamobrem interna manuum & inferna pedum ſemper glabra & piloru͂ expertia ſunt? an quoniam ſicciſſimus denſiſſimusq; eſt tendo is, qui ſub cute harum partium habetur?*

6 *Cur hi quibus in iuuentute capilli albi ſubruffiq; ſunt, in ſenectute non caluefcunt? an quoniam hi magis frigidi ac humidi ſunt (pituitoſæ enim cerebri naturæ indicia ſunt huiuſmodi capilli) quàm ad caluitiem generandam par ſit, quæ à ſiccitate potius & calidate ortum habet?*

7 *Cur uinum, quum nutrimentum calidum ſit, uitia frigida in corpore progignere ſæpenumero ſolet, ut apoplexias, conuulſiones, comitiales morbos & tetanos, & ſimilia quæ frigida uitia ſunt? an quum immodicè aſſumptum fuerit iſta, gignere natum eſt, ea ratione quòd cõcoqui in corpore nequit, ob copiam? eo etenim pacto, quo oleum in copia, confertimq; in lucerna infuſum flammam potius extinguit quàm augeat, ſic & uinum, ubi plus bibitur quàm ut uinci poſſit: tantum abeſt, ut animal calfaciat, ut etiam frigidiores affectus gignat.*

8 *Cur aliqua foris impoſita exulcerant eroduntq;, intus autem adſumpta minimè? an propterea quòd*

tum

tum in uentre concocta, tum in uenis in sanguinem uersa mutantur alteranturq́ ? an & quòd uno in loco non permanent, sed in multas partes diuisa quoquo uersus feruntur ? an etiam quoniam non solùm multis succis miscentur, sed etiam cibis cum quibus sumuntur? an etiam quòd ipsorũ coctio, & partium separatio, celeriter perficitur, ita ut quòd cõueniens in eis est, aßimiletur quod superuacuum est, & acre excernatur? propter hæc, inquam, omnia, quod foris impositum exulcerat, id comestum non exulcerat.

Quid causæ est quòd cibi natura frigidi, ut lactuca & portulaca, corpora quæ nutriunt, & refrigerare & calefacere simul dicuntur ? quum à contrario, & ab eodem, simul contraria prouenire absurdum omnino uideatur ? an mirum non est huiusmodi cibos frigidiores, dum in corporibus concoquuntur, ipsa refrigerare: concoctis autem & in bonum sanguinem ipsis iam conuersis, caloris substantiam augeri, acceßione scilicet calidi humoris? nam aliquando in nobis qualitatem caloris intendi contingit, interdum uerò substãtiam eius augeri, non intensa qualitate (utroq; enim modo ueteres calidius factum esse animal dicunt) calidius scilicet, uel quòd plus calidorum succorum sit sortitum, uel calidiores eos habeat quàm antè: quo pacto etiam de frigiditate dicendum est, uel quòd plures succreuerint frigidi succi, uel quòd eorũ qualitas aucta sit. Ea igitur ratione, quòd in bonum succum cibaria hæc conuersa sanguinem

augent, corpora calefacere dicuntur, caloris scilicet innati substantiam augendo, eius tamen qualitatem non intendendo: corpora autem dum cōcoquuntur, refrigerant, innatæ frigiditatis ratione: hocq; ciborum genus huiusce naturæ existit, ut & ueluti medicamentum corpus nostrum adficiat alteretq;, & ut alimentum nutriat.

10 Quæ nam medicamentorum natura existit? an multiplex? Alia enim medicamenta cuiusmodi assumpta sunt, eiusmodi etiam permanentia uincunt, corpusq; mutant ad eum modum, quo id cibos: atq; hæc prorsus tum uenenosa, tum naturæ animalis corruptricia pharmaca sunt. Alia ab animalis corpore mutationis initium consecuta, deinceps iam putrescunt ac corrumpuntur, deinde corpus quoq; unà corrumpunt ac putrefaciunt: sunt autem hæc quoq; noxia uenena. Est his etiam amplius tertia medicamentorū species, eorum nimirum quæ corpus recalfaciunt quidem, mali tamen nihil adferunt. Est & quarta eorum species, quæ & agunt & patiuntur aliquid, sed tandem uincuntur, planeq; adsimilantur: accidit porrò his, ut tam medicamenta sint, quàm nutrimenta.

11 Quæ nam uerior sententia est circa urinæ generationem ac secretionem? an ea quæ uult epotos humores, postquam in uapores fuerint resoluti, ad uesicam transmitti, deinde rursus eisdem uaporibus in unum coactis hoc modo ipsos pristinam formam recipere, ac rursus fieri sedulò ex uaporibus in uesica urinam?

urinam? an illa quæ dicit partes supra renes existentes purum sanguinem suscipere, aquosam autem superfluitatē grauitatem habere, ac suo pondere ad inferiora dilabi? An potior omnibus tertia est opinio, quæ asserit urinam ipsam esse nutritionis renum superfluitatem? an potius omnes istæ refellendæ abijciendæq; sunt sentētiæ? Nam uesica talis naturæ non est, ut uel spongia aut lana est, per quam dici poßit, uapores transmitti, quæ duabus ualidißimis ac durißimis tunicis prædita est: nec uaporum natura talis est, ut ad inferiora ferātur: nec item secundo loco dicendum est, aquosam hanc superfluitatem grauitate sua ad inferiora duci. Quomodo enim rationabiliter diceretur hæc conferre ad sanguinis distributionem, si quidem adeo grauis esset? Nec item rationabile existit, renes ipsos exigua corpora tantùm superfluitatis habere: nam quātum in singulis uisceribus, quæ maiora sunt renibus superfluitatis contineri oporteret, in quibus parum quidpiam adinueniri certum est. His igitur relictis dicendum est, urinam fieri à sanguinis serositate, quæ à renibus attrahitur, ut qui instrumenta urinæ discretiua à natura constituta sunt, quibus' ue talis uirtus ac potentia insita est, quæ talem ad se trahat qualitatem, qualis in urinis existit: deinde ab his per ureteras ad uesicam per manifestißimos meatus deferri, & tandem à uesica ipsa per uirgam expelli.

Cur pituitæ expurgandæ nullum natura instru-

mentum delegauit? an quoniam frigida est & humida, ac ueluti incoctum alimentum, quod non oportet euacuari, sed in corpore permanens alterari?

13 *Quid causæ est quòd facilius est cibos deglutire, quàm uomere? an quoniam deglutio fit ambabus uentriculi tunicis operantibus, interiore quidem attrahente, exteriore uerò se comprimente & compellente? habet enim uentriculus duas tunicas: interiorem scilicet, recta fila habentem, propter attractionem: exteriorem uerò transuersa, ut secundum circulum circumplectatur & expellat. Vomitus autem altera tantùm, extrinseca scilicet, operante perficitur, nullo ad os attrahente. An etiam illud accedit, quòd uentriculi appetitus, ciborum assumptionem antecedit? nullæ uerò sunt in uomitibus oris partes, quæ paßionem aduenientem concupiscant: uerùm ambæ ipsius uentriculi dispositiones sunt contrariæ, appetentis scilicet, & recipientis utilia, & sibi conuenientia, abominantis autem atq; expellentis aliena: idcirco igitur difficilius uomitur, quàm deglutiatur.*

14 *Quid causæ est, quòd nonnullis quandoq; uentriculus ipse sursum ad os repere uidetur? an ob famem uel gulositatem, hoc ipsis contingit? nam sicut de quibusdam piscibus, qui hiatule & dentices uocantur (chanas Græci, & synoduntas appellant) ueteres referunt, quibus uentriculus sæpe ex gulositate reperitur in ore, quandoq; ita res se habet etiam in cunctis animalibus in uehementißimis appetentijs, quòd scilicet*

licet ipsis uentriculus ad superiora procurrit: unde nonnulli hunc affectum manifestè sentientes, sibi extrema repere uentriculum aiunt: quibusdam autem adhuc cõmanducantibus, quum nondum sufficienter in ore cibi sunt elaborati, inuitis ipsis manifestè diripiuntur, uentriculo scilicet, uel stomacho ad os cibi cupiditate properante, & uelut manu quadam cibos attrahente. An etiam ob oris laxitatem, & uentriculi paruitatem, & situm uicinũ, ut in dictis piscibus, mirum non est quandoq; huiusmodi effectus nonnullis contingere?

15 *Quid est quòd multa animalia, quæ longum collum habent, non deglutiunt, nisi collo incuruato? an quòd per solam desuper proiectionem deglutio sufficienter non fit, ut nõnulli opinati sunt, sed & quum opera uentriculi attrahentis opus sit, ideo hæc collum incuruare ad deglutionem oportebat? rectò etenim non ita commodè perficitur.*

16 *Quid est quòd animal sæpenumero, licet minimè comedat, non famescit? an id ipsi euenit, ob copiam eius, quod est in hepate, alimẽti? uentriculus enim facilè rapit ab hepate, ex uenis scilicet quæ in ipso sunt, quando ipse sufficienter appetit alimentum, cuius fuerit in uiscere abundantia: ubi igitur ipse meliorem ac promptiorem escam habuerit, nihil indiget externis.*

17 *Quid est quòd arteriæ, uel à cute, uel uenis, uel ab ipso corde, uel undequaque attrahant, semper id*

quod tenuißimũ est ac leuißimum attrahere solent? an quoniam in ea attractionis specie, quæ fit ad uacuum consecutione, semper quod leuißimum est ac tenuißimum prius attrahitur, grauius uerò ac craßius semper est quod sequitur? Attractionis enim duæ existunt species: altera quidem, quæ fit consecutione ad uacuum: altera autem, ex qualitatis affinitate: aliter enim aër in folles, aliter ferrum ab herculeo lapide attrahitur. Quum igitur in ea quæ fit ad uacuum consecutione, prius attrahatur id quod est leuius, secundum uerò qualitatis affinitatem: sæpius si ita contigerit grauius, si scilicet fuerit natura proximius, ar teriæq; primo modo attrahant: non mirum si semper illo quod leuißimum est ac tenuißimum, prius at tracto minimum reliqui suscipere nequeunt.

18 *Cur exercitati homines, promptiores ad quoslibet labores efficiuntur? an quòd exercitatione corporis partes redduntur robustiores?*

19 *Cur balneæ purgationibus obsistunt? an quia, quum calidæ sint, in partem extrinsecam, cõtrariam scilicet ei, ad quam medicamentum purgans ducere debet, humores expurgandos trahunt?*

20 *Cur homines magnas amplasq; oculorum pupillas habentes, minus acutè uident quàm illi, quorum exiguæ oculorum pupillæ existunt, qui acutißimè cernunt, nisi malo quopiam ita effectæ fuerint? an quoniam spiritus animalis uisiuus à cerebro ad oculos fluens, ampliorem pupillã impleri nõ sufficiens, diffun-*

diffunditur dißipaturq́;: contrà, qui in minorem influit pupillam, cogitur ac densior redditur? quo fit ut in seipso coactus, ualentior ad uidendum reddatur: ut èdiuersò ille dissolutus dißipatusq́;, uidendi difficultatem inducit: exigua uerò pupilla, ob malum aliquod præter naturam, certè deterior mediocri existit, non ratione, qua exigua sit, sed ob morbum.

21 *Cur aliqui omne quod aspiciunt, id in medio uacuum ac ueluti fenestratum esse existimant? an quoniam in pupillæ oculi medio, aliquam hi paruam suffusionem habent, restantq́; partes quæ circa sunt puræ, quippe id quod in medio non apparet, excisum esse arbitrantur?*

22 *Cur alij ita res ipsas uidēt, ac si in aere ipso quàm plurimas muscas cernerent? an quoniam hi, partes quasdam humorum minimas ac separatas in humore uisui deseruiente habent, quæ horum uisuum causæ sunt? Quibus uerò aliquorū magis crassorum humorum copia in oculo existit, his quædam quasi simulachra semper se uidere existimant.*

23 *Cur aliqui ita obtuse uident, ut quæ longè posita sunt nusquam cernere poßint, alijq́; res plures simul cernere nequeunt, sed unam tantum? an ob humorum oculi craßitiem illi obtuse uident, quam si augeri continget, nihil penitus cernent? hi autem unam tātùm rem uno intuitu uidere possunt, ob id quòd nō totum pupillæ foramen à crasso humore obtenebratur, sed pars quædam minima illæsa seruatur.*

24 *Cur aliqui per nebulas ac fumum se uidere putant, aliqui quæcunq; aspiciunt, colorata esse existimant? an ob humorem aqueum oculi in colores diuersos mutatum? hic enim quum se ad fuscum colorem uerterit, fumi ac nebulæ imaginem repræsentat: quum uerò in alios colores, omnia sibi simili colore affecta uidere putant.*

25 *Cur his quibus sanguis ex naribus fluxurus est, quibus'ue uomitus speratur, splendores quidam in oculis apparere solent? an uapores à materia uel per nares fluxura, uel per uomitum eleuati ad oculos, hoc efficere solent? quo pacto etiam aliquos optima cernendi facultate præditos, infestari quandoq; uidemus, quum non probè quandoq; coxerint: symptomatis nanq; suffusioni similibus capiuntur, uaporibus scilicet à uentriculo ad oculos ipsos delatis.*

26 *Cur ambusti & refrigerati odorem non sentiunt? an quòd ambustio & refrigeratio uentriculos cerebri opplet, obstruitq; spatia? an etiam quòd spiritus ibi contentus & cerebrum intemperie afficitur?*

27 *Cur aqua maximè frigida, minus mordax est quàm aër maximè frigidus, adeo quòd partem nullam, nisi uulneratam, aqua mordere uideatur, aër etiam non ulceratam? an quoniam aër aqua tenuior est? res autem tenuior, semper in agendo efficacior est quàm crassa: penetrabilior enim est, unde & ratio haberi potest.*

28 *Cur uirgæ subtiles ac tenues maiorem inferant dolorem,*

dolorē, si quis ipsis uerberetur, quàm baculus? quòd scilicet illæ tenuiores & penetrabiliores sunt, hic autem craßior, minusq́; penetrabilis.

Cur partes corporis extremæ, magis à frigore patiuntur, magisq́; morderi soleut quàm non extremæ? an quoniam rariores partes sunt, ideoq́; penetrabiliores quàm reliquæ? 29

Quamobrem color splendidior nigriore magis, uisioni officere natus est, quum splendens color uisionis substātiæ maximè similis familiarisq́; existat? uisio enim ipsa in splendore quodam consistere uidetur, & niger uisioni maximè aduersetur, cōtrariusq́; sit substantia: magis enim lædi uisio ipsa uidetur à splendidißimo quopiam colore, ut solis, niuis, uel alterius rei admodum splendentis, quàm à quantumuis obscurißimis tenebris: breuißimo nanque tempore splendor maximus obcæcabit: tenebræ uerò, non nisi per longum tempus. An dicendum est, in causa esse coloris splendentis tenuitatem, & nigri craßitiem? quum enim quod tenue est, magis agere natum sit, efficaciusq́; & diuidere & tenuitate sua disperdere & dissecare: contrà uerò nigrum, quòd quia craßißimū est, ineptius agit, non mirum si uisio à splendenti colore, licet à cognato & familiari magis lædatur, quàm à nigro, quod potius ut patiatur, idoneum ob craßitiem esse uidetur. 30

Quamobrem delectatio manifestior percipitur in sensu tactus & gustus, quàm in olfactu & audi- 31

tu, minima autem in uisu? an quoniam quæ craßiori substantia constant, sensibiliorem etiam delectationem præbent? Craßius autem quum sit solidum corpus, & humida natura, quæ ad tactũ & gustum pertinent: splendore, aëre & uapore, quæ ad reliquorũ sensuum substantiam attinent: non mirum si sensuum ipsorum tactus & gustus, maiori quàm cæteri præditi sunt uoluptate.

32 *Quamobrem inter sapores omnes, dulcis ac pinguis sapor gustui nostro (quum non à naturali habitu declinat) maximam adferunt uoluptatem? an quoniam isti à moderatißima ortum habent caliditate, interq; alios media quodammodo existunt temperie, ideoq; corporis nostri naturæ familiarißimi sunt: cæteri uerò sapores, non nisi deprauato gustui chari esse solent?*

33 *Quamobrem lingua ea maximè appetere nata est, quibus noscit uentriculum indigere? an huiusce appetitus ratio ei insita est, ab ambiente ipsam tunica, quam uentriculus participat?*

34 *Vtrum in coitu maiorem fœmina uoluptatem capiat quàm uir, uel potius contrà? an dicendum est, fœminam longè maiorem percipere in coitu uoluptatem, quàm percipiat uir? quum enim natura comparatum sit, ut genitalis seminis & secretionẽ & comprehensionem ingens comitetur uoluptas, & fœmina utroq; modo patiatur: expellit enim semen fœmina, simul & attrahit: certum est ipsam maiorem uoluptatem*

luptatem capere quàm uir, qui uno tantummodo ex cernendo ſcilicet, uoluptatem recipit.

Cur profundius dormiunt hi, qui labore aliquo diutius fatigati ſunt, quàm qui nullo labore grauati ſunt? an quoniam ipſorum cerebrum, utpote cui plurimum animalis facultatis defluxerit, plurima etiam indiget ſpirituum reſtauratione? 35

Vtrum à tremore, qui partis alicuius deprauatus motus eſt, contingat omnino uoluntatis mouentis facultatem (ut nonnulli aſſeruere) ſeparari, uel non? nam inquiunt, uidere quãdoq; eſt membrum aliquod totum, ut totum caput, ita tremere ac concuti, ut nulla omnino uoluntatis facultas in motu illo appareat, ſed tantùm præternaturalis cauſa: an dicẽdum eſt & in hoc uoluntatis facultatem reperiri? nam quum & muſculorum ipſorum actione opus ſit, ad ſuſtentandum membrum, erectumq; ſeruandum, & eodem pacto, ut in reliquis functionibus tendantur muſculi: certum eſt, non omnino debere ſeparari tremorem à mouentis ipſius uoluntatis imperio: nempe & membrum extenſum ſeruari, à motionis genere omnino abſtrahi non licet. 36

Cur qui timent quum loquuntur, uerba ſine tremore proferre nequeunt? an quoniam, quum totius corporis uires timor deijciat, partes uocem formantes cũ toto reliquo corpore imbecilliores reddũtur? 37

Cur ſenior ætas functiones omnes tremulas efficit? an quum ſenectus ex ſe morbus ſit (eſt enim intem- 38

peries

peries quædam ad frigus & siccitatem declinans) functiones non nisi læsas ac debiles ædere potest?

39 *Cur palpitatio, qui deprauatus, & à natura omnino alienus motus est, nõnullis corporis partibus tantùm accidit, in alijs autem nunquam apparet? ut nec in chartilaginibus, nec in oßibus, nec deniq; in duriorib. partibus ullis? an quoniam motus iste in distinctione (diastolem Græci dicunt) consistit, ideo in eis tantummodo partibus quæ distingui possunt, reperitur, ut in cute, cutiq; subiectis musculis, genis, & temporibus, & reliquis huiusmodi mollioribus corporis partibus? in duris autem, quum hæ à uapore nullo incluso (sic enim fieri palpitationem nouimus) distendi queant, non reperitur.*

40 *Cur tußis, uomitus, sternutamenta, & similes reliqui motus, quũ naturæ ipsius opera manifesta sint (expultricis enim ipsius facultatis actiones existunt) inter accidentia morbosa (symptomata dicunt) enumerantur? an ideo inter morbosa enumerantur accidentia, ob causas naturam ipsam ad huiusmodi motum cogentes, quæ præter naturam existunt?*

41 *Cur spiritus retentus tußim quandoq; sanat, quandoq; minimè? an quum multiplex tußis sit, ea tantùm quæ ex instrumentorum respirationi seruientium refrigeratione prouenit, à spiritu retento sanari potest? Nam quum augeatur in illis instrumẽtis calor, ob intus cohibitam respirationem, spiritusq; sub thorace uiolenter oppressus, in omnes arctos meatus penetret,*

netret, partes illas omnes leuigat, & ad tẽperamenti æqualitatem perducit, & ita tußim eam ſanat: hoc uerò de tußi, alia alias ob cauſas orta, effici nũquam poteſt, utpote ſpiritu ipſo retento non ualente, cauſas alias auferre.

Cur febre ectica laborantes, dolore aliquo corporis non cruciantur? an quoniam intemperies æqualis dolorem inferre non eſt apta? quippe quum ab huiuſmodi intemperie corpus æqualiter occupetur: aduenit enim ut quaſi hæc acquiſititia quædam natura ſit, nihil ab ipſa ægri infeſtentur. 42

Cur homines à ſomno potißimùm pandiculantur maximè, & diſtenduntur? an ut uaporantia excrementa in carnibus ſentientes, tum ob ingeſti cibi concoctionem, quæ maximè in ſomno fit: tum ob quietem ipſam exorta, expellant. Natura *enim comparatum eſt, ut per inſenſibilia oſcula, excrementitij illi uapores ita cute diſtenſa, à nobis excernantur.* 43

Cur aliqui dum in ſole deambulant, uel ſe in balneis exponunt, uel iraſcuntur, horrent maximè, atq; rigore præhenduntur? an hi ſunt, quorũ corpus cruditatibus maximè abundat, quæ dum uel à balnei calore, uel ſolis, uel ex iræ æſtu calefiunt, reſoluũturq; per corpora ſenſibilia, mouentur: horroremq; inde & rigorem inferunt maximum, quod ipſis non euenit, dum quieſcunt? nam mota cauſa magis ſemper quieſcente, moleſtiorem noxam infert. 44

Cur rigor ardenti febri ſuperueniens, febrem, ſed 45

non

non illicò soluit? an dicendum est, rigorem ea ratione febrem ardentem soluere, utpote refrigerantem, eo quòd contrariorum contraria remedia sint? an non hac ratione hoc euenit? Nam si uerum hoc esset, ut lubet, semper quisq; posset febricitãtem aliquem aqua frigida uel aëre frigido, ipsi rigore excitato à febre soluere: insuper si febris ardens à rigore, ob id quòd frigiditas inducitur, solueretur, oporteret quòd statim in rigore febris quiesceret: ob frigidi enim aduentum subitò calor recedere deberet. At certè non ita se res habet, imò in rigore, acrior ipsa uehementiorq; febris apparet: dum enim maiori impetu mouetur, materia uehementior fit febris. Vnde melius dicendũ est, febrem ardentem hoc ideo à rigore superueniente solui, quòd bilis (bile enim exuperante hanc febrẽ fieri nouimus) quæ in uenis continebatur, à natura per carnes ad cutem criticè expellatur: mota igitur bile, per corpora sentientia rigor ipse fit, post quem uel per sudorem, uel (quum contingat etiam ipsam ad internas partes ferri) per uomitum, uel alui solutionem, uel, quum quandoq; etiam intrò & foras simul deferatur, utroq; modo simul, ipsa expurgata, soluitur febris.

46 Sed cur rigor in his febribus adueniens quandoq; non modò ipsas non soluit, sed lætalis etiam perniciosusq; existit? an quum ægro iam debili accidat, lætalis ideo existit? quòd scilicet natura iam imbecilla rigoris agitationem ferre nequit, sed ipsa materiam

noxam

noxam expellere non ualens, uicta demum cadat necesse est.

47 *Cur rigor à causis inter se tam diuersis, à calidis scilicet & frigidis, efficitur, quum effectum eundem contrarias generationis causas habere, absurdum uideatur? an quum hæ causæ, calida scilicet & frigida, commune hoc habeant: in hocq; conueniant, quòd ambo molestiam corpori inferant, licet diuersa ratione, hac communitate, quasi una tantùm causa existat, rigorem inferunt?*

48 *Cur in timore nonnulli etiam rigore infestantur? in mœstitia uero nulli? an quum in timore sanguis & spiritus confertim uiolenterq; intrò feratur, extremæq; corporis partes frigidæ statim relinquantur, ideo patientes hoc pro frigore horrent, rigentq;? in mœstitia autem, quum sensim paulatimq; hic motus fiat, non ita euenit.*

49 *Cur ob timorem, dolorem, ac gaudium, aliquos quandoq; mori contingit, nullos autē ex ira? an quòd in timore spiritu & sanguine, quibus ut primis instrumētis anima ipsa utitur, uel ipsorum calore, aut quòd in his ipsa consistit, intrò delatis affatim anima ipsa extinguitur suffocaturq;, uel ob sanguinis refrigerationem, uel ob subitum ad interiora ipsius recursum? Similiter in dolore dicēdum est, præ gaudio autē mors prouenit à cōtraria ratione: quū enim ad exteriora animata, ipsa facultas præ gaudio defratur, laxata dissoluitur ac dißipatur. Ex ira autē ideo nemo*

mo moritur, quòd calor nec refrigeratur, nec suffoca tur, nec robur dissoluitur.

50 *Cur in rigore, quum corpus ipsum frigidum fieri contingat (nec enim sine sensibili frigore rigor fit) si ti uehementi ægros cruciari contingit, quum caliditatem potius sitis sequi debeat? an mirum non est, sitim in rigore prouenire, animali ipsa facultate unà cum sanguine & calore ad interna recurrente? quippe corporis frigiditas, quam diximus, extremarum tantummodo corporis partium est, quæ calore ad interna recurrente algidæ redduntur.*

51 *Cur melancholicos ipsos timor semper comitatur? an ea ratione qua tenebræ omnibus timorē inferunt, melancholia sic rationalis animæ sedem occupans, timorem inducit? ipsa enim tenebris similis existens, non mirum si effectus etiam similes inducat: semper itaq; melancholici timent, utpote qui semper timoris causam secum in corpore circumferant.*

52 *Vtrum singultus retentricis facultatis, uentriculi symptoma sit? an expultricis, uel potius utriusq;? an certè dicendum est, utriusq; facultatis symptomata, hoc esse? misceri enim quandoq; simul contingit symptomata ipsa: nam retentricis facultatis, uentriculi symptomata esse potest, quòd uētriculus ipse prauè, & non secundum naturam cibos amplectatur, retineatq;: expultricis uerò, quòd ad ipsam pertineat, motus ille, quo ea quæ uentri molesta sunt, expellat.*

53 *Quid est quod corporum nostrorum caro maculis*

modò

modò nigris, modò candidis, modò alicuius alterius coloris (medici leucas uel uitiligines & alphos nominant) sæpenumero signari solet? an hoc à deprauata ipsarum partium nutritione prouenit? quum etenim ab initio diutius pars aliqua sanguine deprauato, pituitoso scilicet, uel melancholico, uel quouis modo alio corrupto nutrita sit, efficitur ut colore, tunc ipsius praui alimenti maculosa adeo reddatur caro, ut deinde non poßit amplius affluens sibi alimentũ aliquod in rubentis carnis speciem transmutare, quo fit ut perpetuò maculosa permaneat.

54 *Quid est quòd ad capitis uulnera uomitus quandoq; sequitur, quandoq; uerò minimè? an ad ea tantũ uulnera, quæ ad internas capitis membranas perueniunt, uomitus sequitur, ob consensum scilicet neruorum, qui ex eis ad uentriculum demittuntur? Propter quod etiam ad uehementiores capitis dolores nausea quandoq;, stomachiq; morsio sequi solet: ad uulnera uerò quæ leuiora sunt, & nõ ad membranas eas penetrantia, id minimè sequitur.*

55 *Quid est quòd affecto tantummodo cerebro in apoplexia uehementi, cor etiã læditur, ob quam rem animal illicò mori necesse est? an quoniam thorax, proprium scilicet respirationis instrumentum, munere suo fungi nequit? utpote musculis, qui motionis principia à neruis in ipsos, à spinali medulla quæ in ceruice est delatis, suscipiunt, thoracem ipsum attollere nequeuntibus, priuatis scilicet mouendi faculta-*

te, quæ eis à cerebro influere solebat.

56 Quid est quòd in somno, musculis reliquis omnibus quiescentibus, sola musculorum thoracis actio seruatur: quum omnes uoluntarij motus, qui nusquã in somno est, instrumenta sint? an hoc ideo prouenire dicendum est, ob uitæ ipsius necessitatem? actio enim hæc respirandi, licet à musculis, qui uoluntatis imperio deseruiunt, efficiatur, nihilominus etiam naturæ ipsius munus esse uidetur: composita enim quædam actio hæc esse censetur, partim ex arbitrio, partim sponte & naturaliter proueniens.

57 Quid est quòd nonnulli comitiali morbo laborantes, melancholici etiam euadunt, nonnulli uerò minimè? an quum morbus comitialis modò ex pituita fiat, modò ex atra bile, ut plurimũ laborantes morbo comitiali ex atra bile, quum humor hic cerebri corpus intemperie etiam afficiat, mentemq; petat, melancholici efficiuntur: qui uerò ex pituita laborant, non ita, pituita scilicet huiusmodi affectum inducere non ualente?

58 Quid est quòd uox in uehementi exclamatione lædi solet? an quoniam guttur, uel ipsius musculi, uel membrana quæ faucibus & gutturi communis est (hæc enim uocis ipsius instrumenta sunt) affectu inflammationi simili infestari solent in magna exclamatione?

59 Sed quamobrem in uehementioribus thoracis uulneribus uox maximè læditur? an quoniam uocis ma-

teria

teria deficit? expiratione enim uel exufflatione illa quæ efficitur, quum affatim ſpiritus foras effertur (hæc enim propria uocis materia exiſtit) in uulnere læſa, uocem etiam lædi neceſſe eſt.

Vtrum effici poßit, ut animalium reſpirationem habentium aliquod, tempore aliquo ſine ipſa reſpiratione uiuat? ita ut uiuere uidentur animalia quædam in cauernis latentia, quæ ſine ulla reſpiratione uiuere dicuntur: quod uidetur etiam quandoq; in hominibus ipſis, apoplexia, ſopore, morbo comitiali laborantibus, in quibus nulla apparet ſpiratio, ut & in quadam uteri ſuffocatione etiam euenit mulieribus. An impoßibile uidetur, animal omni exactè ſpiratione priuatum in uita ſeruari poſſe? dicẽdumq; potius eſt, in his ſpirationem quidem fieri, ſed admodum exiguam, & ut ſenſum noſtrum effugiat, aut quum exacta ſpiratione non indigeant hæc, illa tantummodo tranſpiratione quæ per uniuerſum corpus fit, ſeruari: illa inquã tranſpiratione, quã cor ipſum per arterias efficit, & quæ ab ea differt, quæ propriè reſpiratio dicitur, à cerebro per thoracem ortum trahẽs. 60

Cur exiſtente quandoq; in thoracis ſpatio humorum copia per tußim etiam uehementiorem pauciſſimum quidpiam aliquem expuere contingit? an hoc euenit ob lentorem maximamq; humorum illorum craßitiem, utpote qui non tam facilè à corporibus, quibus impacti ſunt, abſtergantur, maioriq; etiam ſpiritus uehementia indigeant, ut expellãtur? an hoc 61

etiam euenire potest, ob ipsorũ maiorem quàm opus sit, tenuitatem? siquidem tenuis humor quum subleuatus est, intertußiendum à spiritu diuisus refluit, reijciq; ideo nequit. Sputum igitur id tantummodo, quod neq; admodum liquidũ aut tenue aquosum'ue sit, neq; itẽ crassum aut lentum admodũ, sed medium quodã pacto inter hæc locũ obtinens, id facilè efferri solet, & potißimùm ubi uires ualidæ extiterint.

62 *Quid est quòd in pulmonis inflammatione (peripneumoniam Græci appellant) inter reliqua huiusce morbi accidentia, quandoque angustiæ grauitatisq; sensus maior apparet quàm inflammationis calor, quandoq; uerò calor ipse maior existit quàm grauitas? an quòd quandoq; maior flauæ bilis copia inest, quandoq; pituitæ? ubi etenim maior flauæ bilis copia existit, utpote quæ calidißima sit omnium humorũm in corpore modò existẽtium, ibi etiam maiorem caloris sensum inesse, necesse est: ubi autem pituita exuperat frigida, quæ copia potius officere nata est, non mirum si grauem potius dolorem inferat, quàm acutum calidum'ue.*

63 *Vtrum pus sanies'ue, quæ ex thoracis spatio in pulmonem per asperæ arteriæ partes extremas recipitur, deinde tußiendo excreatur, aspirationis tempore? an quietis, uel potius respirationis tempore recipiatur? an certè dicendum est, hoc tunc temporis effici, quum thorax constringitur, quod est respirationis tempore? Spirandi etenim munus, thoracis proprium*

proprium est, pulmone nullam propriam habente motionem, quippe qui secundum thoracis motum modò constringitur, modò dilatatur? nam thorax uehemēter constrictus, humorem qui in eo spatio, quod inter ipsum & pulmonem est, continetur, in asperas ipsius arterias comprimendo cogit: quamobrē etiam natura, quò robustior fieret, expreßio ista tußi animalia prædita esse uoluit. Non igitur aspirationis tempore, quo thorax dilatatur, nec in ipsius quiete hanc fieri receptionem existimandum est, sed respirationis tempore.

64 *Sed cur homines, quibus sic materia aliqua in spatio thoracis continetur (suppuratos appellant medici) quum hac uia ipsos expurgari contingat, sæpenumero moriuntur? an quia uiribus opus est, quibus uehemens hæc expreßio per tußim excitetur, laborantesq́; ipsi ut plurimum prostratis uiribus existunt: quò fit, ut quàm plurimi expurgari non ualentes, moriantur?*

65 *Cur accumbentes difficilius transglutiunt, quàm qui erecti permanent? an quoniam in decumbentibus sola gulæ actio transglutiendi munus operatur, in erectis uerò accedit ad hoc etiam, quòd alimentum sponte ad inferiores partes grauitate sua defertur?*

66 *Cur accumbentes difficilius spiramus, quàm recti? an quòd thorax in accubitu difficilius attollitur, erectus uerò facilius? non enim ita sibi grauis existit erectus, sicut accumbens.*

67 *Vtrum facultatum naturalium retentrix, fortior expultrice sit? an expultrix retentrice? an dicendum est, expultricem facultatem fortiorem semper esse retentrice? breuiori enim tempore actionem suam expultrix efficere nata est, quippe quæ unico impetu ea quæ molesta sunt, expellere abijcereq; statim potest: retẽtrix uerò non nisi temporis spatio actionem suam perficit, longioriq; tempore indigens est.*

68 *Vtrum semper in morbo regio hepar affectum sit, uel ob aliam etiam hîc dispositionem effici potest? an dicendũ est, morbum regium ob alias etiam fieri dispositiones? siquidem uidere est, nonnunquam iecinore ipso nequaquam affecto, per morbi iudicationem effundi ad cutem bilem ipsam, morbum regium generantem: nonnunquam etiam absq; morbi iudicatione fieri ipsum uidemus, sanguine scilicet ipso ab extranea aliqua causa corrupto biliosoq; reddito, ut à morsu ferarum quandoq; fieri cernitur, & à ueneni alicuius potione, quæ humorum colorem uariare maximè potest.*

69 *Quid est quòd multæ aquæ frigidæ potionem intempestiuam aqua inter cutem sequi statim solet? an quoniam ex multa frigidæ potione hepar refrigeratum humores in sanguinem transmutare non ualet?*

70 *Quid est quòd in urinæ profluuio renes, quum infirmi admodum sint (morbus enim iste ex renum pro uenit imbecillitate) tam celeriter urinam ad sese trahunt? an quemadmodum in uentriculo quibusdam*

lyentericis

lyentericis uehementißima excitatur ciborum cupiditas,ita in renibus quoq; unà cum imbecillitate cupiditas simul oritur?atq; hanc ob causam,hi urinam per concauam uenam ad sese trahunt:sed quum illicò ab attractionis impetu grauentur,eam etiam illicò excernunt.

71 *Sed quamobrem urinæ profluuium subitò euenire potest,leuitas intestinorum non potest:ueluti neq; canina appetentia?hæc enim sibi inuicem quodã pacto proportione respondere uidentur:sed plurimum dierum numero opus est:affectus enim initium ab incremento,incrementum à uigore distinguitur in his. An quoniã uentriculi cupiditas,qua cibum potumq; appetit,animale officium est:quò fit,ut citra sensum nostrum nequaquam ipso fungatur?*Renum *uerò desiderium naturale est, neq; ab ipso sensus nostri afficiũtur:proinde quum ad statum peruenit,ne sensum quidem mouet, quemadmodum appetentia canina. Qua de re consentaneum uidetur,ut quum incœperit,paulatim increscat,& sensum non moueat:unde subitò hoc fieri uidetur,illud in tempore.*

72 V*trum uterus in ictericis dictis accidentibus,ueluti animal quoddam errabundum,modò sursum,modò in latus discurrat, uel ob causam quampiã aliam ad hunc uel illum locum retrahatur? an sciẽdum est, uterum in mulieribus non uelut animal ad hunc uel illum locum moueri (ut aliqui asserucre) qui ipsum peruenire usque ad septum transuersum uoluerunt,*

respirationemq́; sic impedire arbitrati sunt? sed ab extensione retrahi ipsum dicendum est, quæ extẽsio ob uasorum ad ipsum peruenientium, plenitudinem fieri solet: quæ plenitudo, ex menstruorum retentione prouenit: in qua, licet ad uterum sanguis perueniat, ad interna tamen ipsius ingredi non potest, aut quia crassior sit quàm ut per ora uasorum possit penetrare, aut quia clausa sunt ora: itaq; multiplicatus, in uasis ipsa extendit: ad quorum extensionem, continuò uterum retrahi necesse est: & si æqualiter undiq; trahantur, rectâ erit & sine inclinatione, ipsorum transmutatio: si uerò inæqualiter, ad partem ue hementius trahentem intendũtur. Hac igitur de causa, *& non ab animali uoluntate aliqua, uterum moueri retrahiq́; dicendum uidetur.*

73 *Quamobrem quum in libidinis impetu coles extenditur, & in auctiorem crescit magnitudinem, illa ipsius pars quæ glans dicitur, nec extẽditur unquã, nec magnitudinem mutat: an quum colis substantia talis sit, ut neruosum ac omniquaque fistulosum totum corpus habeat, excepta glande ipsa: ob idq; à uaporoso spiritu ab arterijs in fistulosum ipsum neruũ affluente extendatur, in tumoremq́; attollatur? non mirum si glans æqualem semper magnitudinem seruat, quum in ipsam fistulosus neruus non ingrediatur, spirituq́; ob id non impleatur.*

74 *Quid est quòd ob supinum decubitum coles erigitur, impetusq́; ad* Venerem *excitatur? an quoniam calfactis*

calfactis lumbis arteriæ etiam calidiores reddũtur, ipſarumq; ora magis pateſiunt? quò fit, ut nõ parum tunc ſpiritus uaporoſi in fiſtuloſum colis neruum eſ fundatur, qui ſpiritu illo plenus extenditur, ſicq; in Veneris *ſtimulum homines excitantur.*

Quid eſt quòd pulſatorius uocatus dolor, qui inflammationis affectus ſequi ſolet, neq; hepatis, neque renum, neq; pulmonis inflãmationes comitatur: ſed grauitas potius, uel grauans dolor in iſtis ſentitur? an quum dolor iſte in corporibus tantummodo ſenſitiuis, & uel per ſe, uel propriè, uel affectu primario in arterijs fiat, & neq; pulmo, neq; hepar, neq; renes ſenſu præditi ſint. Nullus *enim per ipſorum corpus neruus diſpergitur? ob hoc dolor pulſatilis in his non reperitur, ſed tantummodo quum à tumore quopiam præter naturam infeſtantur, in ipſis grauatiuus ſentitur dolor: qui in his ób id ſentitur, quòd adiacens ipſis mẽbrana, per quam neruus diſpergitur, ſenſu potitur, non tamen pulſatilis, quum nullæ illi membranæ arteriæ inſint.* 75

Vtrum *comitialis morbus ob plenitudinem tantummodo, uel etiam ob inanitionem fiat? hunc enim quum conuulſio ſit, ob cauſam utranq; fieri fortè neceſſe uidebitur.* An *dicendũ eſt, morbum comitialem ob plenitudinem tantummodo fieri? quod patere poteſt ex eo quòd & ſubitò fit, & ſoluitur etiam ſubitò, id quod per corporum inanitionem fieri haudquaquam poſſet: non enim fieri poteſt, ut ita confe-* 76

ſtim ſiccitas in parte aliqua fiat, ut nec quòd pars ul la à ſiccitate tam breui liberetur. Nuſquam igitur dicendũ eſt, comitialem morbum ab inanitione fieri.

77 Quid eſt quòd humore melancholico, eodem caput infeſtãte, non idem ſemper ſequitur affectus, ſed nunc melancholica ſequitur inſania, nunc uerò comitialis morbus? an hoc ratione duplicis paßionis cerebri modò prouenit, licet una eademq; cauſa ſit? nam ubi cerebrum à melancholico humore, ut inſtrumentalis pars infeſtatur, quum ſcilicet meatus ipſius obſtruuntur, tunc comitialis morbus fit: ubi uerò ut ſimilaris pars intemperie afficitur, melancholica oritur affectio.

78 Quid cauſæ eſt, quòd guſtandi facultas quandoq; læditur, tangendi linguæ ſenſu haudquaquam læſo, quum iiſdẽmet neruis ſenſus uterq; utatur? neq; enim alio guſtus, atque alio tactus neruo utitur. An ob id quòd ad guſtum exactiori opus eſt iudicio, fit, ut à qualicunque uel minima cauſa offendatur: tangendi uerò ſenſus, ut qui craßißimus eſt, non ſemper à quocunq; pati natus eſt? Hinc igitur ſæpe euenit, ut guſtu læſo tactus ſeruetur.

79 Quamobrem comitialis morbus, apoplexia, conuulſio & diſtentio, modò inter acutos morbos, modò inter diutinos, à medicis enumerantur? an ratione magnitudinis celeritatisq; horum acuti nuncupantur, ratione uero diſpoſitionis ipſos facientis diutini?

80 Quamobrem morbus regius febribus ſuperueniens modò

modò bonum, modò malum quidpiam oſtendit? an quum ob bilem iudicatoriè delatam ad cutem morbus regius fit, utpote euacuata materia febrem facien te, bonũ exiſtit? quum uerò nõ ita euenit, malum eſt; quòd ſcilicet hepatis malam diſpoſitionẽ demonſtret.

81 Quid eſt quòd cauſa eadem, eundem locum occupans in morbo comitiali & apoplexia, in hac reſolutionem, in illo conuulſionem facit? an quum in apoplexia, omnimoda obſtructio ſit, & carentia uirtutis ad neruos defluentis, ideo omnis & ſentiendi & mouendi uis in hac amittitur, quod aliud nõ eſt quàm reſolutio? in comitiali uerò, quum leuior obſtructio ſit, non tota omnino uis & motus & ſenſus deperditur, ſed deprauatus hîc conuulſionis efficitur motus.

82 Vtrum quum à mediocritate recedendum eſt, melius ſit ad craßitiem quàm ad gracilitatem accedere, uel contrà? an ſemper exiſtimãdum eſt, peiorem eſſe ad craßitudinem exceſſum, quàm ad gracilitatem? Si quidem in craßitie, quum anguſtiores arteriæ ac uenæ reddantur, atq; ideo parum ſpiritus ac ſanguinis in eis inſit, maius imminet periculũ, ob qualemcunq; cauſam, ne calor natiuus deſtruatur.

83 Propter quid in comitiali morbo ſpuma circa os exiſtens lætalis eſt? an quoniam ſpuma hæc pulmonis patientis uiolentiam ſignificat? præcipuè autem hoc fit, propter eam quæ ad ipſum ex corde impellitur caliditatem, unde & caloris efferueſcentia, & motu ſpiritus uiolento, & uehementi pulmonis conatu, ad

educendum ſpuma enata ſignum exiſtit mortale.

84 *Vtrum comitialis morbi ſpuma ex uentre(ut nonnulli aſſeruere)prouenire etiam poßit? an ex pulmone tantùm? an certè fieri nequit, ut ſubitò tota illa ſpuma ex uentre proueniat, quum neque eo tempore animal euomat, neq; nauſeam ullam patiatur? citra quos caſus quicquam ex uentre efferri eſt impoßibile, & multominus fieri poteſt, ut plurimus aliquis uapor efferatur, eodē modo quo in expirationibus, quum nulla talis ex uentre ſubſtantia efferri poßit, qualis ex pulmone expirari ſolet.*

85 *Quid eſt quòd pueri omnium maximè conuulſionibus capi ſolēt,unde & comitialis morbus,qui conuulſio eſt,puerilis nominatur? an ob alimentorū cruditatem hoc eis euenit? quum enim plus iuſto edaces ſint, quæ ingerunt,non benè coquunt: unde in ipſis multitudo crudorum humorum aceruata, huius morbi cauſa exiſtit. An etiam ob neruoſarum partium, quæ nondum ſatis calidæ ſunt, imbecillitatem tales ipſis proueniunt morbi?*

86 *Cur lapides,qui ob crudorum humorum copiam in ueſica generari ſolent, qui ue tam crebrò ob id in pueris fiunt, non itidem in ſenioribus accidunt? quî ob concoctricis facultatis imbecillitatē multos etiam humores crudos generant? an quum ad horum lapidum generationem, requiratur etiam caliditatis uehementia,quæ ex materia craſſa uaporem reſoluens lapides ex craßiori facit,& pueri huiuſmodi caliditate*

tate abundent, ideo facile hoc morbo capiuntur: senes uerò utpote quibus calor iste deficit, nō multum lapides generant, licet materia cruda abundent?

Vtrum humores corrupti, ex naturæ coctione iterum possint ad primā redire bonitatem? an nūquam ad pristinam naturam reuerti dicendum est humores uerè corruptos? ubi enim exacta facta est horum corruptio, nunquā redeunt: si autem parua horum corruptio sit, ubi id quod superuacuum est fuerit euacuatum, quod residuum existit, ad suam naturam restitui potest: omnimoda autem corruptio, & quæ propriè corruptio dicitur, nunquam redit. Simile enim humoribus accidit, quale uinis, quæ ubi ex toto acida facta sunt, nusquam redeunt: parua autem in ipsis facta corruptione, iterum reuerti possunt. 87

Vtrum humorum plenitudo (plethoram Græci uocant) quæ ad uires refertur (duplicem etenim scimus plenitudinem esse, alteram respectu uirium, alteram respectu uasorum continētium) citra corruptionem (cachochimiā ijdem appellant) permanere possit, uel non? an sciendum est incipere quidem posse plenitudinem istam absque corruptione, sed diutius permanere non posse sine ipsa? omnino enim necesse est, ut secundum qualitatem transmutentur humores isti, & processu temporis corrumpantur. 88

Quid est quòd noctu mala omnia grauiora redduntur? an quòd grauitas omnis & molestia noctu manifestior fit? nam hoc tempore dormire ac quiescere 89

ſcere conſueuimus. Somnis igitur à perturbatione quapiam interruptis, clarius, licet & ſimilis quandoq; interdiu fiat, moleſtia percipi ſolet.

90 Quid eſt quòd in ægrorum purgationibus quandoq; faſtigia, tormina, uertigines, diſſolutionesq;, & difficiles omnino fiunt eductiones? an ob præparationem neglectam hæc accidere manifeſtũ eſt: quum enim humores craſſi & tenues non extenuantur, neque inciduntur, meatusq; per quos humores tranſmitti debent, nõ aperiuntur, purgationem tunc non rectè procedere certum eſt, hæcq; mala omnia contingere neceſſe eſt: quamobrem antequam purgare incipias, præparationem prius adhibe opportunã.

91 Quid eſt quòd conualeſcentes diutiusq; & multum ex morbo extenuatos, tenuius atq; parcius nutrimus: breui autem & parum extenuatos, plenius ac celerius? quum potius contrà effici debere uideatur? nam qui diutius multumq; extenuati ſunt, utpote quibus carnes ipſæ contabuerunt, pleniori certè indigent alimento: qui uerò parum ac breui extenuati ſunt, qui ſcilicet tantummodo ob humorum ſpirituumq; euacuationem, non ex ſolidorum colliquatione tales ſunt, pauciori etiam indigent alimento. An quum priores licet maximo indigeant nutrimento, ob extenuationem imbecilliores admodum redditi ſint: nec tantum alimenti coquere ualeant, quantum corpus eget, ideo lentè ac tenuiter nutriendi ſunt? qui uerò parum extenuati ſunt, ob id plenius ac celerius reficiendi

reficiendi sunt, quòd fiduciam nobis coquendi magnam, solidarum partium robur præstet.

92 *Quamobrem nonnulli cibos coctu difficiles melius quàm faciles conficiunt ac concoquunt? an hoc nonnullis euenit, ob exuperantioris caliditatis uim, qua hi melius quæ duriora sunt cõficiunt, quàm quæ facilis coctionis sunt? nam ista potius immodico illo calore dißipant corrumpuntq́;, quàm rectè coquãt. Calor uerò hic, ob flauæ bilis maiorem copiam in uentre collectam ipsis accidit, uel etiam ob prauam ipsorum temperiem acris admodum ac mordax calor extat: qui in causa est, ut leuius bubulam quidam carnem uincant ac coquant, quàm pisces saxatiles.*

93 *Quamobrem iisdemmet cibis assumptis sæpenumero diuersi in uentre effectus sequuntur? an quoniam iidemmet cibi, diuersis præditi sunt facultatibus, ut in lente, braßica, & marinis testaceis (ostracoderma Græci appellant) patere potest, quæ omnia ex pugnantibus facultatibus substantijsq́; naturam sortita sunt? nam solidum eorum corpus, tardi meatus semper est, & uentrem constringit: succus uerò illis permixtus, ad excretionem stimulat, quod ex ipsorum coctura manifestißimè apparet: nam aquam, in qua dictorum quodlibet fuit elixum, aluum diluere, ipsorum uerò solidum corpus sistere, experiri est.*

94 *Cur à cibo statim laborare nocentißimum existit? an quoniam uenæ uacuæ succum non modò semicoctum, uerùm etiam omnino rudem & crudum uen-*

triculo præripiunt, quo corpus alatur: fitq́; ut grauißimis ex cruditate morbis, homines tandem corripiantur.

95 *Quid est quòd in regij morbi generatione (icteron Græci uocant) rigor non efficitur? materia enim biliosa per corpora sensibilia mota, rigorem facere deberet. An quòd non affatim uiolenterq́; ac ita ue loci motu per ipsa defertur materia, ut rigorem efficere poßit, qui ex materia uelociter mota per corpora sensibilia ortum tantummodo habet? in morbi autem regij generatione, materia sensim per ipsa defertur.*

96 *Hinc potest etiam, cur sudor similiter rigorem non faciat, quum & ipse dum ad cutem tendit, per sensilia corpora transitum habeat, & ipse quoque materia sit acris, ut bilis ex qua rigor fit? non enim tali modo mouetur, ut rigorem inferre poßit: licet etiam dici poßit, hoc ideo rigorē ex sudore non fieri, quòd ipsi per assueta transitus sit: nec item adeo acris mordax'ue ipsius est qualitas, ut materiæ facientis rigorem.*

97 *Cur stomachus præter naturam dispositus, contraria: naturaliter autem dispositus, similia sibi appetit? an quoniam hoc partibus omnibus natura insitum est, ut similibus gaudeant, à similibusq́; seruentur & nutriantur? Vnde quum naturaliter dispositus est, ita seruari cupiens, similia appetit: quum autem præter naturam affectus est, contraria ideo appetit,*

petit, ut ſanetur, & ad ſtatum proprium reuertatur: contraria enim, contrariorum remedia ſunt.

98 *Cur ex frigore externo, calor inſitus augetur, innaturaliſq; redditur, ex quo tandem febres fiunt? an propter meatuum corporis obſtructionem, ob quam calor inſitus diſſlari non ualens nec contemperari, acrior efficitur innaturaliſq;, ex quo tandem febres proueniunt?*

99 *Cur animalia domeſtica, humidiora ſunt quàm ſylueſtria & fera? an propter uitæ ipſius ignauiam? an etiam quòd in aëre degunt humidiore?*

100 *Sed cur domeſticus aër, ſylueſtri humidior eſt? an forte ob id quòd ſoli & uentis minus ſubijciatur?*

ALOISII TRISSINI
PROBLEMATVM MEDICINALIVM, ex Galeni ſententia, Liber Quartus.

1 CVR *inflammatio ad partem corporis dolore affectam ſemper ſubſequitur? an quòd natura excernere atq; expellere cauſam doloris, properans ad partem dolentem, ſanguinem ac ſpiritum ipſum tranſmittit? his uelut inſtrumentis utens ad dolorem propellendum, quibus collectis in parte aliqua, inflammatio tumor'ue inde ſubſequitur.*

2 *Cur ad rigorem, quum & ipſe corporis dolor qui-*

dam sit, inflammatio non sequitur? an quòd quum dolor hic in toto sit corpore, natura non habet quò spiritum & sanguinem dimittat, sed ubiq; in corpore ipsum permanere oportet, ut in toto corpore existentem dolorem expellat? quare quum ad partem nullam colligatur spiritus & sanguis, in parte etiam nulla fit inflammatio.

3 *Quam ob causam partis eiusdem quandoq; contingit motu seruato sensum deperdi, & aliquando sensu seruato motum aboleri?* An in *partibus duplici neruo præditis, ut oculus est & lingua? ratio manifesta iam est, quoniam in his ob læsionem unius uel alterius nerui, modò sensus, modò motus læditur: si enim motus nerui lædentur, motus etiam offendetur: sin uerò sensus, clarum etiam est sensum lædi: uerùm in partibus illis, quibus unus & idem neruus & sensum & motum suppetit.* Sciẽdum *est, quòd quum ijdem nerui dantes sensum & motum, ex se statim præbeant partibus suis sensum, motum autem per medios musculos ex ipsis conflatos, licèt & hi sensuum causæ sint, si musculos ipsos lædi cõtingat, non magnopere tamen, motum illius partis tantummodo læsum iri, sensum uerò seruari.* Magna *enim opus est uirtute ad motum conficiendũ, minori autem ad sensum præstãdum: quia quum musculus læsus aliquam adhuc uirtutem seruat, sensus seruatur, motus autem perit, utpote hoc magna indigente uirtute, illo minore: ad patiendum enim ui minima opus est, non existente*

stente igitur motu in parte, sensum ipsius seruari sic contingit. Quòd autem sensus tollatur, & motus seruetur, sciendum est quòd hoc prouenit non ex ratione musculi, sed ex cute parti adiacente, qua ad sensum ipsum opus est: cute enim læsa, contingit sensum partis lædi: quæ tamen pars quum musculum ualentem habuerit, motum seruabit.

4 *Cur urinæ in ieiuno & fame mediocri, coloratæ magis & flauæ apparent: in ualde autem longa ac uehementi fame, albæ & crudæ? an quoniam in fame mediocri, corpus totum redditur biliosum, quod ex innato calore ipsi prouenit: qui quum non habeat in quod agat, in seipsum & partes iam & antè calefactas agens, corpus totum biliosius reddit (bilis enim ex auctiori prouenit caliditate) albæ autem, in ualde longa & uehemēti fame, apparent & crudæ urinæ, ob ipsius caloris debilitatem, qui in ualde longis inedijs tandem consumitur & deperditur, quum ipsi desit quo reficiatur.*

5 *Quamobrem ad partem ualdè calefactam sequitur inflammatio? an quoniam hoc proprium caloris est, ut attrahat? per attractionem igitur spirituū & humorum inflammatio fit.*

6 *Quid est quòd uulnera in quiete magis sanantur quàm in motu, quum tamen contrarium sequi debere potius uideatur? ob id scilicet quòd motu exsiccantur, & quiete humectantur: at per exsiccationem magis sanantur uulnera, quàm per humectationem.*

pro p[ri]am caloris est attrahere

An dicendum est, ueram forte futuram esse talem rationem, nisi aliud quid maius prohiberet? licet enim motus exsiccet, quum tamen & humores moueat, qui moti ad partem læsam affluentes, apti sunt inflammationem facere, aduersatur sanationi uulneris, imò & ex illo fluxu humidior pars fit. An etiam lædit motus, quoniã ex ipso dolor aduenit, ad quem statim etiam inflammatio sequitur? Item in motu ipso, quum partes uulneratæ simul cohærere nequeãt, conglutinationem nunquam admittent, unde nec sanabuntur: una ergo licet ratione iuuare uideatur motus, quum tamen tot modis lædat, efficitur ut à motu in uulneribus abstinendum sit, & quiescendum.

7 *Vtrum concoctio à motu ac exercitatione adiuuetur? an primò uidetur quòd non? nam motus expultricem uirtutem adiuuat, & retentricem debilitat, unde & alteratricem uel concoctricem debiliorem facit: cõcoctrix enim retentiua indiget: id nanq; quod coqui debet, retineatur opus est: at quum motu retentrix exoluatur, uidetur etiam quòd concoctrix debilior reddatur, nõ ergo à motu adiuuabitur. An potius aliter dicendum est, ac distinguendum? nam quum duplex sit exercitatio ac motus, uehemens scilicet, & mediocris: de uehementi & forti dicta, ratio ualet: quoniam motus fortis cibum dißipans, expellit ipsum priusquàm coquatur: de moderato uerò nõ ualet, nam moderatus hoc facere non solet, imò ex ipso calor augetur, quo aucto & coctio ipsa melius procedit:*

procedit: à moderato ergo motu, adiuuatur coctio.

Cur seminales partes, hoc est quæ ex semine ortum habent, ut arteria, uena, os, chartilago, neruus, & similia, si corrumpantur, restitui & renasci nequeunt, ut restituuntur partes è sanguine ortum habentes? an quoniam istis materia generationis & restaurationis satis copiosè suppetit, illis uerò non ita: harum enim sanguis, illarum semen nutritio existit. 8

Cur fœtuum mares in dextris uteri partibus magis, fœminæ uerò in sinistris generari solent? an partiũ caliditas & frigiditas in causa existit? nam quum dextra pars calidior sit, marem magis generat: sinistra autem quum frigidior, fœminam. 9

Quamobrem hepar uulgò apud nos ficatum appellatur? an fortè inde inuentum hoc nomen est, quòd in animante mactationi destinato, multarum ficuum sagina hepar olim præparabatur? hanc autem potissimùm suibus ita pascendis operam antiqui impendebant, huiusmodiq; iecur ob ficuum nutritionem delicatiùs euadebat. 10

Quam ob causam pharmacorum aliqua, ubi purgatione frustrantur, noxam non modò nullam corpori inferunt, uerùm etiã quandoq; ipsum nutriunt? an quòd pharmaca ipsa purgantia, quum familiaritatem quandam ac similitudinẽ cum purgãdis humoribus obtineãt (neq; enim alio pacto quàm similitudine & familiaritate purgant) in ipsos per cõcoctionem conuertũtur, corpusq; ipsum cõcocta nutriunt? 11

[illegible handwritten marginal note]

12 *Quam ob causam magnes ferrum attrahit? an propter familiaritatem, ac speciei similitudinem?*

13 *Quam ob causam purgationes nimiæ, quæ superpurgationes dicuntur, euenire solent? an ob uasorum infirmitatem, osculorum laxitatem, ac purgantis medicamenti mordacitatem? Purgans enim medicamētum, quum usq; adeo inualuerit, ut in uasorum ad uentrem pertinētium osculis mordicationem aper tionemq; multam relinquat, aßidueq; iritans conuel lensq; corpora, quæ in uasis sunt, uires dissoluat atq; deijciat, horum causa est.*

14 *Cur famem sustinentibus saliua salsior amariorq; redditur? an quòd biliosum corpus totum in inedijs efficitur, bilisq; amarior, ob acrimoniam innatæ caliditatis auctam?*

15 *Cur mel ab immodico calore amarißimum euadit, lac autem dulce magis à calore efficitur? an quum omnium dulcißimum mel sit, quando plus iusto calefit, uel ob coctionem aliquam, uel ob ætatem, uel ob aliquam aliam causam calidam, nec quicquam ad summam ipsius dulcedinem addi poßit, in consequentem recidat qualitatem necesse est: in amaram scilicet, quæ ab immodico calore ortum habet? Lac autem quum non in summum, ut mel, dulce sit, quod reliquum est à calore ipso acquirit?*

16 *Cur lac modò uentrem subducere, modò ipsum cohibere uidetur? an ob diuersarum ipsius partium naturam hoc euenit? nam quum lac tribus partibus*

constet,

cõſtet, ſeroſa ſcilicet parte, caſeoſa & pingui, quod butyrum dicitur: quando ipſum cum abundanti ſeri copia ſumemus, etiã ſi iugiter ipſo uſi fuerimus, cum hoc quòd nullius unquam periculi eſt, uětrem etiam ſeri ipſius cauſa ſubducet: quum uerò ipſum magis caſeoſum & quum minima ipſius ſeri parte ſumpſerimus, ultra quòd & hinc nobis nocuũ euadet, quòd obſtructionem pariet, & calculos gignet, & alias quàm plures nobis inferret noxas: aluum etiam ipſum, quod & ſat magnum malum eſt, adſtringet: nimirum igitur quum tam diuerſis partibus conſtet, ſi modò cohibet, modò uentrem lenit.

17 *Cur medicamentorũ uenenoſorum (deleteria hæc uocant) aliqua niſi celeriter interimant, nullius effectus redduntur: aliqua uerò quanto diutiùs in corpore permanent, tanto magis agere nata ſunt? an quum deleteria iſta in duplici ſint genere (nam hæc frigida ſunt, quæ quantitate tantùm interimunt: illa uerò calida, quæ & erodendo & putrefaciendo occidunt) ſi ea quæ frigiditate occidũt, aſſumpta ſint, niſi quantitate ſtatim occidant, euenit ut temporis ſpatio à corporis caliditate uincantur, unde effectu ſuo fruſtrantur: illa uerò quæ calida ſunt, quæue eroſione & putrefactione interimunt, niſi bono aliquo fato contingat ut excernantur quandoq;, quod de aliquibus tamen impoßibile eſt, quanto diutius in corpore permanent, tanto magis lædunt, hæcq; raro ſine ſuo fruſtrantur: & hæc uerè deleteria ſunt, & toto (ut*

aiunt) genere præter naturam.

18 *Sed cur ea quæ frigida sunt, & quantitate nocua medicamenta, quibusdam naturis officere nata sunt, quibusdam minime? an ob ipsarum naturarum differentiam hoc euenit? illæ enim quæ calidæ sunt, & rari habitus latorumq; meatuum, semper ab his medicamentis patientur, noxamq; accipient, utpote corporum natura his facultatem agendi tribuente: nam & medicamentum quod acturum est in corpus aliquod, opus habet ut à corpore passuro principium alterationis accipiat: quod principium maximè à corpore calido medicamentũ ex se frigidum & ferè ineptum, ad penetrationem recipere uidetur. Corporis enim caliditas maximè hoc præstare potest, ut scilicet frigidum medicamẽtum facilè penetret agatq;. In his igitur naturis semper uenena hæc agere uidentur, in alijs uerò contrario modo se habentibus, in frigidis scilicet & densis, uenena hæc non agunt, ut quæ prius uincantur à corpore, quàm ad cor penetrent: ut in sturnis apparet, qui à cicuta, quæ nos interimere nata est, non offenduntur, sed nutriuntur: non enim in his medicamenta principium penetrationis aliquod accipiunt, ut in calidis naturis.*

19 *Quid est quòd uina minus ualida, uere atq; æstate mutantur acescuntq;, quæ tamen in hyeme uires suas seruarunt? an quòd à superueniente calore debilis ipsorum caliditas corrumpitur. Simile enim quid, his uinis aduenit, quale flammis exiguis: nam*

si eas

si eas ad solem feruidum exponamus, aut prorsus obscurari aut deniq; extingui cōspiciemus: quæ autem ualidiora uina sunt, non facilè ab huiusmodi alterationibus patiuntur. Omne enim in sua natura seruari uidetur à proprio calore, corrumpi autem ab immoderato & extrinseco.

20 *Quid causæ est quòd castrata animalia, imbecilliora redduntur? an quòd fœminis similia efficiuntur, uel quòd testibus, qui roboris origo sunt, priuantur?*

21 *Quid est quòd ex coitu imbecilliores reddimur? an quoniam fraudamur semine? an etiam quòd uoluptas uires dissoluit?*

22 *Quid est quòd pueri amentiores imprudentioresq; uiris sunt? an (ut* Plato *docuit) ob corporis ac cerebri humiditatem hoc illis prouenit?* Humiditatē *enim, amentiæ causam tradidit* Plato*: siccitatem uerò, prudentiæ. quod & ab* Heracliti *sectatoribus affirmari uidetur, quum dicunt, Splendor siccus, mens prudentissima. Omnes igitur ut humidi, sic stultitiæ participes uiuimus.*

23 Vtrum *bruta penitus rationis expertia sint? an dicendum est, eam quæ iuxta uocem intelligitur rationem, bruta nobiscum communem nō habere? & hanc enunciatiuam uocamus, ipsam autem illam habere rationem quæ secūdum animā accipitur, quam rationem appellant affectuum capacem, licet alia magis, alia minus hanc participare uideantur.*

24 *Vtrum uentriculus,reliquarum corporis partium prouidentiam aliquam habeat,ut apparet? nam & cæteris partibus nutrimentum præparat & tribuit.* An dicẽdum ẽst, quòd uentriculus cibos non hac ratione concoquit,ut eos alijs membris aptos efficiat? nam purum naturale instrumentum est, & non ut animal intellectu & ratione agens:sed ideo hoc ipse agit,ut sibi proprium paret nutrimentum,quod per moras,potẽtias agit naturales:aduenit uerò ut ipse, quicquid ei superest, loco ponderis habens, expellat naturali potentia,tanquàm superuacuum,transmittatq; ad alias partes:& hoc pacto dicendum est, ipsum reliquis partibus nutrimentum præbere, & non ut animal intellectu præditum,prouidentia aliqua & certa ratione.

25 *Cur febris,morbus communis dicitur?* an quòd reliquis omnibus ægritudinibus communiter assideat: uel, quòd quum principalis membri passio sit,omnibus corporis partibus communiter noxam inferat?

26 *Propter quid ignis per uentilationem faciliùs accenditur?* an ex eo quòd fumi ex ipsa uentilatione rarefiunt,& ideo facilius accenduntur & igniuntur? neq; enim aliud uidetur esse flamma,quàm fumus ardens:qui ut flamma uel ignis fiat, rarefactione indiget. An & quòd uentilatio in aëre frigido, fit causa quòd ignis contrarium fugiens concentretur, ualidiorq; fiat,unde & facilius accendatur?

27 *Propter quid motus modò calidorum morborum,* modò

Flama fumus ...

modò frigidorum causa, à medicis assignatur: quum idem contrariorum causa simul esse non posse uideatur? an de ipso distinguendo dicēdum est, motum mediocrem, causam caliditatis esse? quum enim innatum calorem moueat augeatq́;, ut iu his qui se exercent manifestum est, causa caliditatis efficitur: motum uerò immodicum ac uehemētissimum, frigiditatis: hic enim quū plùs iusto corpus exagitet, innatū calorem dissipans, unde & uires imbecilliores reddēs, haud abs re frigiditatis corporis causa esse uidetur.

Propter quid item obstructio in causa & calidorum morborum & frigidorum ponitur? an quum ex meatuum obstructione calor innatus difflare & contemperari nequeat, ipse in unum sese cogens primò fortior apparet efficiturq́;, & totum corpus plus iusto calefacit, affectuumq́; præter naturam calidorum causa efficitur? processu uerò temporis quum magis perseueret obstructio, insitumq́; ipsum calorē tandem suffocans, ut flammam cucurbitula, sic frigiditatis causa redditur, morborumq́; frigidorum. 28

Cur frigidum, sanguinem aliquando mouere, aliquando sistere dicitur? an frigidum immodicū, quum sanguinis uasa disrumpat, sanguinem mouet, & fluxum facit: modicum autem, quum uaturaliter adstringat, ex apertione rarefactioneq́; fluentem sistit. 29

Cur rigores omnes ex posterioribus corporis partibus magis incohare solēt, q̄ ex anterioribus? an quòd posteriores partes frigidiores anterioribus sunt? 30

Sed

31 Sed quamobrem frigidiores partes sunt posteriores anterioribus? an quòd ex partibus pluribus constant frigidioribus, utpote ex neruis & oßibus, quæ quum exangues partes sint, frigidiora multò sunt sanguine præditis? accedit quòd & ipsa spinalis medulla in posterioribus partibus locata est, quæ ex se etiam frigida existens, frigidiores quoque partes illas reddit.

32 Cur ad podagræ generationem sic magnam uim habere dicitur coitus? qui podagricis ita officit, unde pueri ante usum Venereorum podagra laborare non soleant? an quòd ex immodico coitu (de hoc enim dicitur) corpus totum imbecillius redditur, unde & pedes ipsi imbecilliores fiunt, quod maximè facit ad podagræ generationem, imò sine qua non generatur podagra? an etiã quòd in coitu humores commouẽtur, unde facilius fluunt ad partes imbecillas? ex imbecillitate enim & humorum fluxu generãtur podagræ. An & quòd in coitu multæ in corpore aceruantur humorum cruditates? His igitur omnibus ex causis, podagricis coitus officere natus est.

33 Propter quid mulieres non multum podagra laborant? an propter humorum menstruorum euacuationem? unde ipsæ podagra laborare non solent, nisi menstrua defecerint: licet & propter delictorum magnitudinem in podagrã etiam incurrere poßint, men struis ipsis non deficientibus.

34 Quam ob causam pleriq; etiam sine magno delicto in

in podagras incidere uidentur? an quòd hi & patres & auos habuere podagricos, in quibus semen uitiatum erat, atq; ideo natis uehementiorē fecerunt partium imbecillitatem?

Quamobrem fœmina dicitur mare imperfectior imprudentiorq́;? an quoniam minus abundat calore naturali? hic enim naturæ primum est instrumentum: in quibus igitur est parcior, in his opificium sit imperfectius, necesse est: fœmina igitur tanto imperfectior est mare, quanto frigidior: eadem quoq; imprudentior est, ob corporis temperaturæ humiditatem: ut enim dictum est, humiditas amentiæ causa est, ut siccitas prudentiæ. 35

Sed quam ob causam fœmina ita mare frigidior (unde & imperfectior) à natura effecta est? an ob magnam quandam utilitatem, ad commodam scilicet generis instaurationem? fœtus nanq; quum ipse materiam postulet copiosam, non modò ad primam sui constitutionem, sed ad omne etiam deinceps incrementum, duorū alterum accidat, ipsi necesse est: aut, ut ipsius utero gerentis alimentum rapiat, aut superuacuum accipiat: uerùm rapere quidem alimentum, non erat melius, superuacuum uerò assumere non poterat, si fœmina fuisset calidissima: discuteret enim ipsum sic, & facilè exsiccaret. Frigidiorem igitur eam eo usq; fieri satius fuit, quoad alimentum quod coxisset ac confecisset, totum discutere nō posset: quod enim est frigidius, ne cōcoquere quidem potest: quod uerò 36

uerò planè est calidum, ut concoquere, ita discutere ualidè potest: quod igitur non ita multum à calidißimo relinquitur, et coquere satis (ut quod nō amplius est frigidum, & relinquere aliquid superuacuū, ceu quod non uehementer adeo sit calidum) potest. Hęc *igitur est frigiditatis ipsius fœminæ utilitas, quam mox sequuta est partium imperfectio.*

37 *Cur in ægrotantibus quandoq; partes extremæ frigescunt, & interiores maximè calidæ sunt, quod malum maximum est?* An *quòd internarum partium calor adeo uehemens est, ut ad se ex toto corpore sanguinem trahat, & calorem simul, quod maximè in uiscerum inflammationibus euenire solet, & quod prauum signum existit, fieri etiam hoc solet & propter animi defectum, uel quia calor natiuus extinguitur, uel quòd propter multitudinem suffocatur.* An *etiam fieri potest ob dolorem uehementem medias corporis partes occupantem, ob quem natura in se ipsam contrahitur, & ad eam consequitur sanguis, non solùm extremas corporis partes derelinquens, uelut pedes, manus & caput, sed & cutem uniuersam: quæ omnia quum fiant, mala in ægrotāte signa existunt: magni etenim mali, internarum partium indicia sunt.*

38 *Cur in incrementis & uigoribus acceßionum febrium horrores rigoresq; non permanent, sed in principio tantùm consistunt, in epiala autem febre permanent per totum acceßionis tempus? an quoniam*

niam à multitudine caliditatis ſuperatur frigus? quũ enim omnes humores calidi ſunt & putreſcunt, rigor deficit: at in epiala febre, in qua ſimul febris & rigor ſemper in quauis corporis parte permanet, nõ ita fit, ut à caliditate tollatur rigor: quoniam hic prouenit ex frigidiſsimo omnium humore, ex pituitæ ſcilicet illa ſpecie uitrea ac acida, mota per ſenſibilia corpora, quæ à calore febrili ſuperari nequit, in hiſq; moderata ineſt putredo.

36 *Cur anteriores corporis partes piloſiores ſunt partibus poſterioribus? an quòd ob anteriorum partium caliditatem cutis rarior exiſtens tranſmittere pilos aptior eſt, & quòd ob caliditatem ipſam partes iſtæ maximè pilos facere natæ ſunt, poſteriores autem partes, quum & frigidiores & ideo denſiores ſint nec generare, nec tranſmittere pilos ita aptæ exiſtunt?*

40 *Quam ob cauſam ebrij quum loquuntur, balbutiunt? an quoniam ob uini copiam eis caput plus iuſto redditur humidum, quò fit, ut linguæ muſculi reddantur humidiores ac inde imbecilliores, qui poſtea minus articulatè uerba proferunt? idem ſcilicet quod in pueris euenit, quorum lingua ob humiditatem ac mollitiem adhuc debilis, minus rectè uerba profert.*

41 *Cur medici poſt medicamenti potionem ægris protinus aliquid ſorbendũ propinant? an ut ſtomachum à læſione medicamentorum purgantium defendant,* quæ

quæ corporibus quæ expurgantur, contraria sunt, & stomacho maximè, utpote qui ab his, ut sensu maximè præditus, facilè lædatur? ipsi enim non modò qualitas, sed etiam medicamenti substantia ipsa inhæret, unde & maximè nocumentum ex eo accipere natus est.

42 *Sed propter quid, ubi purgatio cœperit, ab propinatione alia omni abstinendum est? an, ne opero purgantis medicamenti exoluatur?*

43 *Vtrum post purgationem statim sorbitio danda sit maior cõsueta, uel minor? an minor consueta semper danda est sorbitio? nam corporum quæ expurgata sunt, facultas à purgatione agitata labefactataq; tolerare maiorem illam alimoniam nequit, neq; probè eam conficere: purgatis igitur tantum cremoris prima die exhibendum est, quantum æger domare posßit, deinde paulatim sensimq; adaugere oportet.*

44 *Cur ciborum uarietas nocētißima existit? an quòd natura ipsa uarias substantias perficere & concoquere nequit? quum enim in unum corpus similare redigi opus sit, quod coqui debet, difficile hoc fieri potest in diuersarum cibis substantiarum.*

45 *Cur hominum aliqui facilius, aliqui difficilius non assuetā ciborum abstinentiā ferunt? an quòd hi biliosiores, illi pituitosiores existūt? quum enim pituita in illis apta sit coqui, & sanguis effici, nutrimentū pituitosis ipsis diutius præbet, unde & diutius isti sine cibo permanere possunt: contrà autem in biliosis euenit, nam*

nam bilis nunquam in ſanguinem redire apta eſt, imò in inedijs amarior redditur, nuſquam nutrire corpus ualens.

Quamobrem deterius eſt à uaſorum inanitione ſubitò ad magnam corporis plenitudinem transferri, quàm ex multa plenitudine ad uaſorum inanitionem? an quoniam error deterior, & deterius nocumentum ſequi ex hoc poteſt? uirtutem enim ex inanitione iam debilem, cibi multitudine opprimere & grauare deterius eſt, quàm ipſam ob inanitionem imbecilliorem reddere: cibi enim copia grauata uirtus citiùs certè occumbet, quàm ob indigentiam: diu tius enim uiſum eſt, hominem ſine cibo perduraſſe, quàm prius inanitum, & cibi copia deinde grauatum, conualuiſſe aliquem. 46

Quã ob cauſam mulieres minus hirſutæ uiris exiſtunt? an quoniã natura frigidiores ſunt? an quòd ex cremẽtis pilos generare aptis, cõtinuò expurgãtur? 47

Quam ob cauſam mulieres caluæ non efficiuntur? an propter temperaturæ humiditatem? caluities enim ſiccam potius temperiem ſequitur. 48

Propter quid in morborum acceßionum initijs medici uigilias maximè ægris præcipere ſolent? an ut ad exteriora ſpiritus ſanguinis ue atq; caloris motio opponatur ei tãquam auxilium maximum, quæ fit in acceßionum principijs ſanguinis ſpiritus & caloris naturalis ad interiora retractioni? 49

Cur morbi qui longo tempore iudicandi ſunt, diffi 50

cilius in ipsorum initijs cognosci possunt quo'nam fi nituri sunt, quàm morbi qui breui iudicādi sunt, qui facillimè à medicis cognoscuntur? rarò enim in istis cōtingit optimum medicum aberrare. An quum semper fiat iudicatio ipsa (iudicationem hîc accipimus, tam bonam mutationem quàm malam significantē) uel natura morbum superante, uel morbo naturam, in morbis breui finituris magnus uel naturæ uincentis, uel morbi excessus, in initijs apparet, quo facilè medicus cognoscit quo'nam euasurus sit morbus: in ipsis autem longioribus morbis, excessus iste non ita apparet, unde nec cognitio in his ita facilis existit, sed potius par quidam in his & morbi & naturæ excessus uidetur, subsimilisq; in principio: quò fit, ut sicut æqualibus inter se hostibus pugnātibus non facilè cognosci potest quo'nam uictoria uerget, non ita promptè morborum diuturnorum finis prænosci possit, sicut acutorū, in quorum initio quum maximè uel naturæ uel morbi uis appareat superare, inde facilius & finis ipse prænoscitur.

51 *Cur quum exquisitius rem aliquam inspicere homines uolunt, oculum alterum claudūt? an quoniam oculo altero clauso uisus acutior redditur, utpote facultate, quæ in utrosque antea diuidebatur in alterum commeante?*

52 *Cur humorum in corpore nostro consistentium aliqui dicuntur sicci, quum absurdum ac omnino repugnans uideatur humorem siccum dici? an sciēdum*

est,

est, humores omnes actu humidos quidem esse, uirtute uerò ac potestate aliquos siccos existere non inconuenit?

53 *Quamobrem cutis imbecillior cæteris partibus à natura formata est? an quum nullius actionis, sed usus duntaxat gratia sit creata, non ab re ijs, quæ functiones perficiunt partibus, facta est imbecillior?* Patet autem eam imbecilliorem esse, ex eo quòd excrementa omnia aliarum partium ad ipsam transmittuntur: excrementa nanque à fortioribus semper partibus ad imbecilliores demittuntur.

54 *Vtrum in curatione eorum, qui ex copia crudorum humorum cum stomachi offensione febricitant, inedia simul ac frictio rectè adhibeatur? an primò uidetur quòd non? nam quum fame (ut docet* Hippocrates *) simul laborandum non est, nec item sanguis mittendus est cum fame, nec ciendus uomitus, nec deniq; frictione aut forti aliquo motu uti debemus cũ fame: in talibus enim motionibus, ut cibus defuturus est, uires dissoluuntur.* An potius inconueniens non *est in his qui ita laborant, frictionem simul & inediam coniungere? nam quum in istis humorum crudorum copia abũdet, facillimè inedia toleratur longa, nec inde ipsorum uires dissoluentur, corpore scilicet ex crudis ipsis, quos continet succis, cõcoquendis nutrito: quod in alijs dispositionibus non euenit?* Hæc igitur recta sit horum curatio, quum nec ualidiorem isti ferre possint, ob stomachi affectionem.

55 *Quam ob causam frictio uberior somnum allicit? an ea ratione qua & labores & motus, etiam somnũ faciunt? ex his enim corpus defatigatum, quietem & somnum sponte optat.*

56 *Vtrum in accessionum initijs, semper ægrotis à cibis abstinendũ sit? an perpetuò hoc uerum non esse dicẽdum est? nam in aliquibus dispositionibus cibos dari necesse est, etiam in accessionum initijs: his enim quorum intemperies ad siccitatem & caliditatem maximè conuersa febres accendit, quibus'ue hecticæ febris periculum imminet, quorum'ue corpus rodentium excrementorum copia abundat, humidæ cibationis nutritio exhibenda est, uel ante accessionem ipsam, uel in ipsius initio: in nullo nãq; huiuscemodi affectu, utpote cui inedia aduersissima sit, febriumq; paratissima causa, finitur commodè accessio, priusquàm humectantis cibi portio aliqua ægrotis exhibeatur.*

57 *Propter quid in anginæ curatione quum uenam secamus, non affatim una sectione uniuersum quem uolumus sanguinẽ fluere sinimus, sed ipsum uicibus interpositis pluribus euacuamus? an hoc ideo facimus, ne superpræhendente animi deliquio, quod ex magna fluentis sanguinis copia sæpe prouenit, æger suffocetur.*

58 *Propter quid sanos non ægrotaturos, tunc si purgare tentaris, ipsos exolui & contabescere cernes, multasq; inde molestias pati? an quòd medicamẽtum*

humorem

humorem sibi similem & obnoxium ducere cupiēs, ipsumq; non reperiens, sanguinem & carnes colliquat, ut ex eis quod suum est, eliciat? quod de sanis ægrotaturis nisi uacuati fuerint, deq; actu iam ægrotantibus euenire non solet: ob id quòd pharmacum, quod educere ualeat, inuenit.

59 *Quænam in urinis pars melioris bonitatis indicium præbere nata est? an dicendum est, urinarum hypostases bonas primum locum in bonitate obtinere, secundum autem suspensa uel sublimamenta, tertium uerò nebulas bonas?*

60 *Vtrum deterius malum sit, rationem uictus ordinare in morbo talem, perinde ac si diutius duraturus sit morbus, qui tamen breui finiatur? an talem ordinare, ac si breui finiri debeat, & pòst diutiùs perduret? an dicendum est, rationem uictus ordinatā, ac si morbus diuturnus futurus sit & qui breui finiatur, maiorem errorem sequi, quàm si instituatur uictus ratio, prout breui duraturus morbus sit, & longiùs pòst perduret? minus enim in hoc malum existit: potest enim rationabilius adaugeri uictus, quàm imple tum corpus ex eo diminui: unde uictus ratio potius minuenda est, quàm augenda.*

61 *Vtrum respirationis & pulsus idem usus sit, uel non idem, ut nonnullis placitum est? an sciendum est, eundemmet usum omnino esse & pulsus & respirationis? Respirationis etenim usus quum duplex sit, alter scilicet insiti caloris custodia, alter animalis*

spiritus nutritio, hic idem certè & pulsus ipsius esse usus apparet.

62 *Quae nam febrium prorogationis causae esse solent? an ob curationis affectae partis difficultatem febres prorogantur? prorogantur etiam ex parte crassorum crudorumq; humorum. An etiam ob extrinsecus aliquod erratum, hoc prouenire solet?*

63 *Quid est quòd plerique senectutis metas ingressi delirant, quum haec aetas omnium maximè sicca esse praedicetur, siccitatemq; prudentia potißimum sequatur? an non ob siccitatem id euenire dicendum est, sed ob frigiditatem potius, quae omnibus animi & naturae munijs aduersatur?*

64 *Cur musculum ipsum, sensus instrumentum esse non dicimus, sed motus duntaxat, quū planè utriusq; particeps existat? an quia motus nullus utique fieri posset animalibus uoluntarius absque musculis, quia proprium ipsius instrumentum musculus est? sensus autem inest omnibus sensilibus particulis, etiam sine musculis: quaecunq; enim ipsarum particeps sit, necui ea omnino sentit.*

65 *Cur in ebrietatibus, frenesi, ac timoribus, & omnino in uehementioribus animae paßionibus, homines nullius eorum quae egerint in posterum meminerunt? an huiusce rei causa est, quòd non intenti tota mente actionibus fuerūt? quum itaq; obscurè ac confusè segniterq; rerum impreßiones in imaginationibus acceperint, eas non tenent, nec conseruant: hinc*

hinc igitur obliuio oritur.

Quid est quòd sudores in febribus superuenientes, nunc bonum, nunc prauum aliquod ostentant? an quum in diebus iudicatorijs superueniunt, sicut reliqua iudicatoria signa in diebus iudicatorijs apparentia, bonum significant: ita sudores bonum denunciant, utpote morbum soluētes? quum uerò non in talibus diebus superueniunt, malum significant: non enim morbum soluunt, sed ipsum potius prorogari significant: multæ etenim humiditatis signa existunt, quæ ut cõcoquatur, longiori indiget tempore. 66

Cur in febribus ardentibus uoces clangosas fieri cõtingit? an quia partes quæ tum ad pharinga, tum ad asperam arteriam, uocis instrumenta pertinent, uehementer exsiccantur? 67

Cur lac sæpenumero simul atq; sumptum fuerit aliquibus acescit, aliquibus autē in nidorē uertitur? an quòd illis uentriculus frigidior est, istis calidior? 68

Cur omnium figurarum rotunda minimùm est paßionibus obnoxia? an quòd nullam habent extantem eminentiam, quæ à foris occursantibus frangi queat? 69

Cur uniuersim carnis generatio utilis extitit? an ut esset propugnaculum ac munimentũ aduersus æstus: aduersum frigora & lapsus, instar pileorum densorũ, quippe quæ corporibus molliter leniterq; cedat? 70

Cur calidam caro inter se humiditatem continet? an idcirco ut æstate resudans & humectans extrin- 71

secus refrigerium toti corpori propriũ familiareq́; affundat: hyeme uerò contrà, suo ipsius calore extrinsecus illatam & circũdantem nos, frigiditatem moderatè arceat.

72 Q*uid est quòd conuulsio morbum sequens acutissima atq; perniciosissima esse solet, quæ uerò præcedit, non ita? an quoniã conuulsio ex siccitate proueniens? talis enim est, quæ ex morbo fit, longum exigit tempus ad curationem, quod morbi acuties non expectat, quin citò uires dissoluit, & subitò exitiũ affert: quæ uerò præcedit, & ab initio ex se inuadit, ut quæ ex repletione partium neruosarum, quæ ex humoribus frigidis ac glutinosis, ex quibus etiam nutriuntur, repleri solent, generationem habet, facilius sanatur: promptius enim est humiditatẽ illam coquere ac expellere, quàm partium siccitatem amouere: quò fit etiam, ut conuulsioni febris superueniens, ipsam soluat: utpote humiditatem coquens ac dissoluens, ex qua scilicet orta est conuulsio: illa autẽ quæ post febrem fit, lætalis existit.*

73 Q*uamobrem balneum & calefacere & refrigerare simul potest? nihil enim inueniri dicitur, quòd ualido æstu occupatos præsentius refrigerare, aut magna frigiditate affectos prõptiùs calefacere quàm balneum possit. An quum natura humidũ sit & moderatè calidum, humiditate quidem natam ex caliditate siccitatem irrigat, caliditate uerò exortam ex gelu frigiditatem persanat? an & ob id balneum refrigerare*

frigerare dici poteſt, quòd calida aqua ſæpenumero refrigerare uiſa eſt, excalfacientē ſcilicet humorem digerendo, ut frigida quandoque calorem reuocare, cutem refrigerãdo contrahendoq́; ac condenſando: ad id enim caloris conſequitur reuocatio.

74 *Cur magis quandoq; ſtando laboramus ac defatigamur, quàm deambulãdo? an quoniam crurum muſculi extendentes (his enim ſtandi munus demandatum eſt) diuturnum illum ſtatum, ac ſummam illam extenſionem, diu tolerare nequeunt, totius corporis molem geſtando? quando uerò deambulamus, quum & flectentes & extendentes ſimul, ac omnes undequaq; cruram mouentes muſculi alternis laborent, ac ex æquo onus inter ſeſe partiantur, efficitur, ut minus defatigemur.*

75 *Cur in renum & hepatis inflammatione dolorem interdum grauem, interdum acutum ſentiri contingit? an quum renum pars carnoſa patitur inflammationem, dolor efficitur grauis, qui uelut cuiuſdã ponderis loco incumbentis ſenſum inuehit? quum uerò aliæ partes quæ ſunt in renibus, ut partes quæ ſunt in tunica ipſos obtegente, & uẽter eius interior, & quæ ad hunc terminantur arteriæ & uenæ, ac præterea ortus uaſorum urinariorum patiuntur, dolor ſemper ſentitur acutus. Sic præterea ſe habet res in hepate, nam eius parte carnoſa inflammationem patiente, grauis fit dolor: tunica uerò circumducta uel uaſis acutus, cuius etiam acuti doloris quantitas ma-*

ior aut minor, causæ ipsum facientis afferre indicium solet.

76 Cur in uulneribus pilorum circumiacentium partium fluxus, & cutis squamulæ prauitatem ostendunt? an quoniam denotant prauos humores ad partem confluere, qui ulcus erodunt, ad cicatricemq; ipsum peruenire non permittunt?

77 Cur in morbis omnibus longis, inappetentiæ malum portendunt? an quoniam eu asuris ex his morbis contrarius semper affectus solet accidere, uel quoniam casus hic superueniens mortem quandam ipsi uentriculo aduenisse significat, in quo opus ad uitam maximè necessarium, appetentia scilicet, interijt?

78 Cur tubercula quæ magis in latum distenduntur, minorem semper pruriginem inferunt? an quoniam distenta magis difflantur? an & quoniam humores ipsa facientes, minus acres existunt?

79 Vtrum singultum omnem sanet sternutatio? an dicendum est, singultum tantummodo qui ex plenitudine fit, à sternutamento sanari, ut qui à uiolento sternutamenti motu adiuuetur? hoc enim concutiuntur euacuanturq; causæ ipsum facientes: singultus uerò qui ex inanitione fiunt, qui tamē rariores sunt, à sternutamento non sanantur.

80 Cur si quis piper deglutierit, & postea uinum aqua calida temperatum biberit, statim singultu capietur? an quoniam piper, quod admodum acuta res est, calore potus ad inferiora deuehitur, eiusq; acutie uentri-

uentriculum molestat, quò fit, ut uentriculus conetur motu hoc uiolento, qui singultus dicitur, rem ipsum infestantem expellere?

81 *Vtrum morbis morbos alios superuenire, prauum semper existat, uel etiam multoties bonum? an sciendum est, quòd si de uerè proprieq́; à ueteribus appellatis superuenientibus loquamur, quæ scilicet prioris adauctæ paßionis ratione proueniunt, quòd semper hæc mala sunt? Si autem communius accipiatur nomen hoc superueniens, de quocunq; scilicet, quacunq; ratione superueniẽte, non semper, imò & multa huiusce generis bona sunt, morbosq́; priores tollunt: ut patet de febre superueniente dolori circa ilium existenti absque inflammatione, quæ ipsum soluit, & de difficultate intestinorum & mentis alienatione, quæ furorem tollunt, & deniq; de quàm plurimis frigidis morbis, quos febris superueniens soluit. De illis igitur tantummodo paßionibus, quæ ex prauitate prioris morbi superueniunt, securè pronunciandum uenit, quòd mala in uniuersum sint: de alijs uerò quæ alia de causa contingunt, non semper, quum quàm plurimæ harum morbos soluere, inuentæ sint.*

82 *Cur nullus unquam podagricus uisus est pati conuulsionem? quæ frequenter solet in neruosarum partium inflãmationibus aduenire, quum & ipsos partium istarum inflammatio fatiget? an quoniam neruosorũ omnium ligamenta tantum ipsis inflammari extendiq́;*

extendiq; contingit? reliqua uerò neruosa, ut tendones neruiq; proprij non inflammantur, sed tantùm dolent, ut quæ cum ligamentis simul patiuntur.

83 Cur singultus, qui per uomitionem non cessat, malum significat? an quoniam uel cerebrum, neruorum principium, uel uentriculum, pati non mediocrem inflammationem ostendit?

84 Cur furor uehemens, furori mediocri superueniēs, ipsum, cuius quispiā potius diceret esse incremētum, soluit? an ex uehemēti motu causarum efficientium furorem, solutionem subsequi arbitrandum est? eo quidem pacto, quo in morbis acutis quandoque uisum est uehementissimos casus bonas crises operari.

85 Cur puri humoris, siue biliosi, siue melancholici, siue porri colorem præ se ferentis, siue æruginosæ bilis deiectio, in morbis, pro malo habetur? an quòd huiuscemodi pura deiectio exustam esse omnem natiuam humiditatem à calore febrili demonstrat?

86 Cur tabidorum humida deiectio, & capillorum defluuium, extremitatem morbi significant? an quoniam alterum siccitatem summam, alterum extremā debilitatem denunciat?

87 Cur uigiliarum conuulsiones inter pessimas habentur? an quoniam ex earum numero sunt, quæ ex siccitate fiunt? uigiliæ enim, maximè & euacuant & exsiccant.

88 Cur quum spiritus flatuosus unà cum urinis excernitur, morbi longitudo significatur? an quoniam hoc

hoc signum est frigidæ renum ægritudinis? frigidum enim omne, est difficulter solubile, & uix coctionem admittit.

89 *Cur siue urina, siue alui excrementũ pingue exierit, ubi eius alicuius rei pinguis non præcesserit, sem per malum significatur? an quoniam hoc colliquationem adipis totius corporis ab igneo calore fieri ostendit?*

90 *Cur adenes omnibus corporis partibus promptiores sunt ad humorum recrementa recipienda? an ob substantiæ laxitatem hoc illis euenit? an etiam quia omnium partium minimè robustas habent naturales uirtutes?*

91 *Cur morbus lateralis, πλευρῖτις à Græcis nuncupatus, ut plurimum ex biliosis humoribus ortum habet, rarò autem ex pituitosis, quibus pulmo magis afficitur? an quòd nõ æqui membranæ ac pulmo natura aptæ sunt quoslibet humores suscipere? densa siquidem est membranarum substantia, pulmo uerò parte omni rarus ac laxus: quare non mirum, si huic promptum est humores omnes suscipere, membranæ autem subcingẽti. Est enim morbus lateralis, inflammatio membranæ, quæ subcingens nominatur aduenìens, plus biliosos.*

92 *Cur uberior somnus salutaris non est, laborantibus ex humorum cruditate, cum stomachi offensione? an quòd nec crudos succos per halitum digeri sinit, & uiscera grauiora reddit, at modicũ somnum*

ut &

ut & uigilias modicas, ex omnibus hæc maximè affectio optat? quippe & coctione quæ per somnũ fit, et digestione quæ per uigilias, maximè huic opus est.

93 Cur medicamenta adstringentia & amara simul qualitate prædita, cuiusmodi absynthium est, præstantius adstringunt, quàm quæ solùm adstringentia sunt? an quòd amara qualitas, adstringẽti uiam facit?

94 Cur uentriculus & iecur impensius quàm cæteræ partes adstringẽtia desiderant? an quòd & è primoribus admodũ eæ partes sunt, & munus suũ obeant uel in ipsis morbis, est necesse, quare utriusq; horum robori attendendum maximè est? si enim per imbecillitatem parum rectè concoquitur, non modò assumpti cibi nulla est utilitas, sed etiam uentre non rarò ex eius corruptela lacessito, expellitur quoq; aliquid prioris: ita fit, ut duplex iam noxa toti corpori accedat, quũ nec ex assumpto cibo nutriatur, & aliquid ex eo, quod sibi reposuerat, amittat: huc accedit quòd & ciborum concoctio, siue ea in iocinore, siue in uentriculo fit improspera, febres intendit, ac succi uitio exacerbat, quò magis in omni febre ciborum concoctioni prospicere magnopere oportet: atque eius rei causa, roboris quoq; instrumẽtorum, quibus perficitur, non leuis habenda est cura.

95 Cur in principijs fluxionum, reprimentia simulq; adstringentia, idonea maximè sunt? an quòd robur affectis particulis inferunt? roborant enim adstringentia, unde minus promptè affluxum excrementorum

torum in se recipiunt. An etiam quòd eorum, quæ in his iam contenta sunt, tenuißimum, retrorsum exprimunt?

Cur difficile adeo est inueniſſe auxilium aliquod, quod citra ullam noxam magnificè proſit? an id accidit, ex complexione ortorum in corpore præter naturam affectuum, unà cum præcedentibus eos cauſis & ſequentibus ſymptomatis? 96

Cur omnes muſculi in tendonem non deſinunt? an quoniam omnes mouere oſſa non habent? muſculi enim illi omnes tendonibus carent, à quibus os non mouetur. 97

Cur odorata omnia calida ſunt? an quia odorabilium uaporoſa eſt ſubſtantia? at uaporum copia, à calore prouenit. 98

Cur in odoratis nihil euidens de temperatura iudicari poteſt? tutum enim non eſt de tota medicamentorum facultate ex odore conijcere. An in cauſa eſt, inæqualitas ſubſtantiæ? corpora enim pleraq; dißimilari ſubſtantia eſſe, iam compertum eſt. 99

Cur mulieres uiris pinguiores ſunt? an quoniam frigidiores natura exiſtunt, plurimumq; in ocio uerſantur? pinguedo enim potißimùm in frigidioribus oritur naturis. 100

Sed quænam pinguedinis generatio eſt? an ex eo quòd in ſanguine leue, tenue, & pingue eſt? nam id quod in calidioribus corporibus alimentum efficitur, in frigidioribus ſeruatur: nam quum id uenæ 101

extra

extra se transmiserint, ubi in frigidas particulas incidit, quod genus membranæ sunt, in his concrescit, adepsq; uel pinguedo fit, quod in partibus calidioribus à calore ipso absumitur ac digeritur.

ALOISII TRISSINI PROBLEMATVM MEDICINALIVM, ex Galeni sententia, Liber Quintus.

1 VTRVM *morborum causæ ad* Deos *referri poßint, ut nonnullis placitum est, qui ob* Deorum *iras hominibus morbos accidere existimarunt: ob idq;* Hippocratem *dixisse uolunt,* Et *si quid in morbis diuinum habetur, illius quoq; addiscere prouidentiam? An dicendum est unum esse, quòd Dij ipsi mortalibus morbos mittant, ut isti asseruêre, uolentes etiam ob id morbum comitialem, nonnullosq; alios, diuinos appellari, quòd à* Dijs *mittantur? Imò ex suis causis & hunc & alios omnes prouenire fatendum est: nec ob id* Hippocratem *dixisse arbitrari oportet,* Et *si quid in morbis diuin. &c. Sed hoc* Hippocratis, *potius ad ambientis nos aëris conditionem referri debet, qua de multis in locis scripsit, sicq; locus ille intelligi debet.*

2 *Quid causæ est, quòd nasus in summa parte gracilis admodũ (compressum appellant medici) in morbis acutis apparens, mortem portẽdit, ut & reliquarum similium partium extenuatio? an quòd causam consu-*

consumentem & corrumpentem partes animalium carnosas, aut debilitatem insiti caloris, extendi se in extremas corporis partes nequeuntis ostendunt? quẽ affectum comitatur, ut non præterea affluat ad extremas corporis partes tantum sanguinis aut spiritus, quantum antea per naturam affluere solebat, unde hæ partes prius alebantur: quò fit, ut oculi caui, & tempora adstricta, & cutis frontis dura ac cõtracta, idem portentent.

3 *Sed cur temporibus solis, inter reliquas capitis partes hoc potißimùm contingit, quòd scilicet maximè adstringantur extenuẽturq́; ? an quoniam hæc sola pars musculos habet, reliquum uerò caput omne prorsus carne uacat?*

4 *Quid est quòd coloris mutatio, quoties ad uiride uel nigrum uertitur, peßima in morbis existit? an quum ob sanguinem refrigeratum hoc accidat, ideo maximum in morbo malum ostenditur?*

5 *Quid est quòd supradicta signa in morbis acutis periculosiora apparent, quàm in morbis longis? & inter initia magis, quàm temporis processu? an quoniam nullam à tempore tunc occasionem habẽt, sed ex morbi uehemẽtia tantùm consistunt? longo enim interposito tempore cõsumi corpus, & item refrigerari partes extremas, haudquaquã mirabile existit.*

6 *Quid est quòd oculi lucem auersantes & sponte lachrymantes in morbis, signum exitiosum esse solet, quum aliàs paßio hæc exitium non indicet? an*

quòd naturæ debilitatē oſtendunt? quum enim hæc, aut propter opificiorum affectionem aliquam, ut in lippitudinibus, aut fluxionem eueniūt, exitialia non ſunt. Sed tunc tantummodo & hoc in his morbis fit, quum ob debilitatem uiſoriæ atq; detentoriæ facultatis eueniunt.

7 Cur oculorum peruerſio interdum lætalis admodum nota eſt, interdum uerò minimè? an quum oculorum peruerſio, quæ conuulſis ipſorum muſculis efficitur, ob ipſorum tantummodo affectionem prouenit, minimè malum indicat: quum uerò ob principij neruorum (hoc eſt cerebri) diſpoſitionem prouenit, ſummè exitioſum eſt.

8 Cur in his morbis oculum oculo minorem reddi, lætale eſt? an quoniam hoc indicium eſt extinctionis facultatis ipſos regentis?

9 Cur album oculi in morbo rubrum fieri, exitioſum eſt? an quoniam copia quæ in cerebro aut membranulis fatigat, oſtenditur? an & quoniā interdum inflammatio ibi conſiſtens ſignificatur? unde etiam quum ipſorū uenulæ aut liuidæ aut nigræ apparent, exitiale eſt, quòd frigiditatem extinguentē indicant.

10 Cur pituita in morbo adnaſcens, in oculorum an gulis, mortalis eſt? an quòd regentis oculum facultatis imbecillitatem denotat, quæ impos eſt alimentum oculorum concoquere? pituita enim, excrementum ſemicocti alimenti eſt.

11 Cur oculos tumidos fieri in morbo, lætale eſt? an quoniam

quoniam nimia plenitudinis copia significatur?

12 *Propter quid in somnis oculorum album subapparens commissis palpebris, quoties sine causa exteriore euenit, exitiale est? an quoniam hoc imbecillitatem mouentis palpebras facultatis ostendit?*

13 *Propter quid palpebræ peruersio, aut labri, aut nasi, mortem significat? an quoniam tentio conuulsifica quædam significatur, uel in aliquo musculorum resolutio?*

14 *Quid est quòd ægrum cubare in latus, melius est quàm alio quolibet modo? imò quum in latus æger cubare nequit, exitiosum est, quoties tamen ob consuetudinem id non fit. An quoniam cubatio in latus, robur indicat facultatis per musculos firmantis corpus, sicut rursus debilitas ostẽditur, ubi cubare æger in latus non queat, sed potius sic resolutio quædam denotatur? quod in cadaueribus manifestum est, quæ si in alterum colloces latus, prorsus aut in partem pronam aut supinam conuertuntur, ueluti si illa accliuè figures, in pedes delabuntur. Meritò igitur prauum indicium hoc, quòd quidem extinctionem quandam significet, regentis corpus facultatis.*

15 *Propter quid ægrum hianti ore dormire, exitiosum est? an quoniam debilitatis hoc signum est, claudentium os musculorum?*

16 *Cur ægrum stridere dentibus, quod ei in consuetudine non fit, in febribus insaniam ac mortem significat? an quum in stridore dentium, musculi conuul-*

ſionis modò commoueantur, paßioq́; cerebri conuulſifica oſtendatur, fit ut meritò accidens iſtud inſaniam aut mortem ſignificet? Inſaniam, *quaſi mentis ipſius uehementem commotionẽ: mortem uero, quia neruorum origo affecta eſt.*

17 *Cur manuum geſticulationes in morbis, malum exitialeq́; indicium eſſe ſolent? an quum hæ ob imaginationem fiant, ſimilem illi quæ per ſuffuſiones contingit, capitisq́; ideo affectionem maximã oſtendent, fit, ut iure uniuerſum hoc ſignorum genus exitiale habeatur.*

18 *Quid eſt quòd ſpiratio ex naſo & ore frigida, exitialis admodum nota in morbis exiſtit? an quum ſpiratio hæc rara paruaq́; ſit, extinctionemq́; natiui caloris indicet, ideo meritò exitialis extat?*

19 *Quid eſt quòd in morbis diutinis, ſpirationis facilitas, quæ naturalis ſpiratio eſt, non ita magnam ad ſalutem uim habet ſicut in acutis morbis? an quum in diutinis morbis longitudine temporis uires exoluantur, ideo etiã præſente ſpirationis facilitate non ita ſecuræ ſalutis ſpes exiſtit, ut in acutis?* In quibus *quum facilis ſpiratio denotet neq; thoracem, neque cor, neq; pulmonem, neq; præcordia affectionem do lorificam aliquam pati, neq; hæc caloris copia infeſtari aut deuri inflammariq;, non ſine ratione dicen dum eſt, in his magnam ſpirationis facilitatẽ, ſpem ad ſalutem habere: quum nec hi, ut diutini, temporis longitudine robur exoluant.*

Quid

20 *Quid est quòd oculorum crebra motio instabilitasq; in morbis, delirium ac insaniam futuram indicat? an quoniam oculorum musculi maximè & primò sentire cerebri affectiones nati sunt? existens igitur in cerebro dispositio aliqua, maximè hac ratione ab oculis indicatur.*

21 *Quamobrem inflammatio iliorum, si in parte dextra consistat, periculosior est quàm si in sinistra? an ob iecur periculosior est inflammatio in hac parte? minus uerò periculosa in sinistra est, propter lienē: exitiosissima uerò est, si in utraq; parte lacesset.*

22 *Quamobrem iliorū inflammatio interdum mortis indicium existit, interdum minimè? an quum intrinsecus aliquid afficitur, ut iecur, lien, & uentriculus, uel alud quid intimū, mortale est? si uerò musculi tantùm in ilijs inflammatione laborent, mors non adueniet, nisi rarò, uel ob magnū aliquem excessum.*

23 *Quamobrem tumor in ilijs consistens, magis citiusq; suppuratur, quàm qui subter umbilicū extat? an ob id in ilijs magis tumor suppuratur, in abscessumq; uertitur, quòd is locus calidior existit? qui uerò longius abest, deorsum uersus, ob eam rem quòd non ita locus ille præditus calore sit, minus raròq; in pus tumor uertitur.*

24 *Quamobrem suppuratio quæ foras uertitur, parua & in mucronem resurgens, indulgētior meliorq; existit magna, lata, & in mucronem minimè tendente? an quoniam illa, robur foras expellētis facultatis*

indicat, ac item non magnam corporis quod erodit partem, corrumpit: hæc uerò & imbecillitatem expellentis facultatis ostendit, & ampliorem corporis sedem rodit, meritò igitur peior hæc est.

25 *Quid est quòd in aqua intercutem, quum in spiritalibus instrumentis affectio non sit, tußiendi cupiditas quandoq; infestat? an quoniam iecoris moles (hoc enim affectio, fieri certum est aquam intercutē) incidens præcordijs, angustiam in pulmone facit?*

26 *Quamobrem pedes primi in omni aqua intercutem (omni enim commune hoc est) tumescere maximè solent? an quòd hi procul à calidißimis absunt partibus?*

27 *Cur in morbis partium corporis, grauitas periculosa admodum existit? an quoniam partium grauitas maximū indicium præcipuumq; debilitatis eius facultatis est, quæ in musculis ac neruis consistit.*

28 *Cur digiti ac pedes in morbis omnino nigrescentes, interdum nullo pacto, interdum summè pestiferi habentur? an si nigrescunt, ob id quòd materia eò decumbat, periculum mortis nullum imminet? Si uerò tales sint, non ob materiam fluentem, periculosum ac exitiale omnino indicium est? tunc enim morientis iam facultatis signa existunt: differentiæ uerò huius cognitio hæc esse potest, quum enim partes nigrescunt ob materiam fluentem, signa alia exitialia apparere non solent, imò æger facilè morbum fert, & cum signis salutaribus existit: si uerò sine his nigrescunt,*

ſcunt, non ob materiam fit, & tunc exitioſum eſt.

Cur inſomnia in morbo, delirium ſignificat? an quoniam ſicciorem cerebri intemperiem oſtendit, ex qua potiſſimùm delirium oritur? 29

Quid eſt quòd urina, ac urinæ ſedimentum ſubrubrum apparēs, morbum paulò diuturniorem, ſed ſine periculo fore ſignificat? an quoniam hoc integerrimi humoris, ſanguinis ſcilicet exuperantiam oſtendit? fit enim huiuſmodi urina quoties ſanguinis ſerum pariter cum urina excernitur, ſed quia ſanguinis nota eſt, non exquiſitè concocti, ideo diuturnior morbus ſignificatur. 30

Vtrum nigredo frigiditatis excedentis indicium tantùm ſit, an exuperantis etiam caliditatis? an dicendum eſt, utriuſq; certè nigredinem indicium eſſe? ab utroque enim hanc prouenire certum eſt, etenim ob uehementem frigiditatem ſanguinem ipſum congeſtis globulis nigreſcere uidemus, & item quicquid extinguitur, quod ſummè frigidū redditur, nigrum efficitur: quòd autem ob caloris uehementiam nigredo etiam oriatur, patet ex ipſo etiam ſanguine, qui ſi crematur, nigredinem maximam acquirit: ex his etiam patet, qui diutius in ſole uerſantur, qui admodum nigri fiunt. 31

Quid eſt quòd urina naturalis, colore modicè crocea eſſe debet? an quoniam ex humore concocto conſiſtit, qui flauæ bilis parum recipit? 32

Cur urina aquoſa, exitialis in morbis exiſtit? an 33

quoniam debilitatem concoctricis facultatis ostendit? humorum enim hæc, cruditatis maximum indicium est.

34 *Vtrum urinæ craßitudo semper exitiosa sit? an dici debet, urinam quò craßior fuerit, eò deteriorem haberi, potißimùm quum naturalem colorem non seruat? si uerò colorem habeat naturalem, euentum duplicem ipsam habere compertum est, interdum scilicet ad mortem, interdum uerò ad sanitatē, & hoc scilicet quum per illam corpus repurgatur.*

35 *Sed cur urinarum, perturbatæ maximè, indicia dolorum capitis esse solent? an (quum tales fiant materia crassa ac densa à calore agitata) non mirum, si necessariò dolores capitis significātur, quoniam calor ac flatuosus spiritus ad caput promptißimè fertur?*

36 *Cur quæ perturbatæ diu manent urinæ, nec resident, uel morbi longitudinem, uel ægri mortem prænuntiant? an si uires ualentes in ægrotāte affuerint, longum fore morbum ostendunt: si imbecillitas adsit, ægri mortem denuntiant.*

37 *Cur in pueris urinæ aquosæ maximè omnium exitiosißimæ sunt? an quoniam hæ, maximè naturæ puerorum contrariæ sunt? quæ enim maximè naturæ contraria sunt, exitiosißima habentur: per naturam etenim pueris inest, urinam emittere corpulentam, ac sediminis copiam habentem. An etiam quòd in pueris omnia ocyßimè concoquuntur, præ robore scilicet facultatis alterantis? at concoctio craßiorem*

rem reddit urinam,sicut & deiectionem omnem: si ergo urina in pueris aquosa manere uideatur,exitio sissimum est, ut quæ alterantem facultatem aboleri ostendat.

38 *Sed cur in ætate cõsistentibus urina hæc aquosa non ita exitiosa est, sed nigra illis potius exitiosissima est? an quoniam non ita contraria est huic naturæ uel ætati,quæ magis per naturam tenue mingit?*

39 *Cur urina tenuis crudaq; diutius exiens cum reliquis signis salubribus,morbum per abscessum finiri debere significat? an quoniam huiuscemodi urina morbum crudum esse ostendit,cuius naturæ esse solet?utpote qui crassiore frigidioreq; humore consistat, ut per abscessum iudicetur, ut is qui calidiore tenuioreq; constat humore, per excretionem.*

40 *Cur abscessus in morbis interdum per superiores partes,interdum per infernas erumpũt?an abscessus in his qui admodum diuturni sunt, ob frigiditatem crassitudinemq; materiæ, ac uirium spatio, temporis languentium debilitatem ad infernas sedes erumpunt,in acutioribus uerò morbis per superiores?etenim per eos crassi minus humores existunt, & item copia caloris ac ualentior facultas inest.*

41 *Cur syncera bilis & pituitæ deiectio pro malo habetur?an quòd hæc caloris copiã, illa frigiditatẽ maximã inesse indicat?syncerus etenim humor crassior,redditur pituitosus,propter frigiditatem quasi concretus: biliosus uerò,propter exuperantiam ca*

loris euaporatus & tanquam affatus.

42 *Cur quamplures colores uomere ac graue olens, exitiale admodum est? an quòd id multas in corpore haberi difficilesq; affectiones? hoc putrefactionem maximam ostendit, quæ semper mala est, quum putredo ipsa semper cuicũq; affectioni admixta, ipsam deteriorem efficere nata sit.*

43 *Qui'nam humores ægritudines difficiliores, quiue faciliores facere, nati sunt? an dicendum est, quæ ex sanguine ac pituita consistũt, ægritudines faciliores modestioresq; semper esse: quæ uerò flaua aut atra bile consistunt, difficiliores? alterutra enim derodit corpus, hocq; commune illis est: proprium autem utriusq;, flauæ quidem bilis ut acutas accendat febres, atræ uerò ut solutu difficilem committat affectionem: humor enim hic, utpote crassus terreusq; adeo infarcit membra, quibus conditus est, ut difficillimè omnium excernatur.*

44 *Quam ob causam destillationes & præcedentes & subsequentes, pulmonis morbos semper pro malo habentur? an quoniam præcedentes, malis pulmonem humoribus implent: subsequentes uerò, magnã pulmonis affectionẽ, & ab ipsa caput esse affectum significãt? fiunt enim huiusmodi destillationes, quia calidos cerebrum uapores recipit.*

45 *Cur sternutamentum in omnibus pulmonis morbis malum est, in reliquis autem morbis, utile semper extat? an quum thoracem sternutamentum concutiat,*

tiat, efficitur, ut pulmo ipse affectus lædatur? per alios uerò morbos non ita contingit, sed salutem potius ostendit? concoctionis etenim ac roboris, secretoriæ in cerebro facultatis indicium est, de qua in nasum flatuoso spiritu secreto, pariter cum alio quoque humore nonnunquam sensibili & conspicuo, quandoque tenuiore & spectatu difficili, sternutamentum ipsum consistit.

46 *Cur tabidorum genæ ruborem contrahunt? an id ob calorem pulmonis ipsis prouenit? an etiam ob tussedinem? hæc enim ambo calefaciunt uultum & omne caput, quia ex defluxione in pulmonẽ decumbente, uapores in ipsum redundant.*

47 *Sed cur ipsis ungues curuantur? an quia firmans eos utrinque caro consumitur?*

48 *Cur digiti, qui in morbis diutinis magna ex parte refrigerari solent, in omnibus hecticis febribus calidi permanẽt? an quòd hæ solidiores afficiunt potißimum corporis partes? sanè in summis perspicuè calidiores apparent, non in partibus exterioribus, sed interioribus, ubi carnulentiores existunt.*

49 *Cur tabidorum pedes intumescunt? an quoniam totius corporis extinctio inde incipit, quippe quòd hæ partes ab origine longißimè absunt?*

50 *Cur purulenti, quum ipsos tußiendi cupiditas infestat, nihil commentatione dignum excreare possunt? si enim aliquid excreassent, nequaquam purulenti euasissent. An ob puris ipsius lentorem craßitiemq;*

tiemq; hoc accidit? an etiam ob continentis pulmonem membranulæ densitatem? an etiam ob facultatis ipsius ægri debilitatem?

51 *Cur in suppuratorum corpore, pustulæ generantur? an ob derodentem saniem in ipsorum corpore collectam, efficiuntur? sanies enim in cute existens, ibiq; comprehēsa, calefit: talisq; in reliquam cutem quæcunq; laxior est, se insinuans, in exteriori eius superficie, utpote densiori, subsistit: porrò hanc dirimit, & ab intima absistit sede, atq; in ea collecta pustulas gignit.*

52 *Cur abscessus potissimùm circa articulos erumpunt? an ob articulorum ipsorum amplitudinem imbibentem decumbentes fluxiones, hoc fit? an ad id quoque conducit motio eorum? omnes enim humores ad sedem commotam & calefactam, facilius permeant.*

53 *Cur abscessus, qui nequaquam secreta screatione deleri uidentur (hoc est, citò ac uelut de repente desistere: hoc enim propriè uerbū* Deleri, *significare uidetur) ac febre detinente, & rursus repetentes, difficilem fore morbum significant? an quoniam hi non uerè discussi sunt? non enim si discussi essent, amplius febricitarent ægri, sed facilè screarent: sed hi, ob id deleri uidentur, quòd humores ipsos committentes transmeent in eandem, unde commoti sunt, sedem, aut ad aliquā aliam in profundo corporis partem, quod malum est, difficultatemq; morbi indicans.*

Cur

Cur maiores natu, ex ſuppuratione ex pulmonia exorta, magis moriuntur, minores uerò ſeruantur: ſed in alijs ſuppurationibus, hi magis moriuntur, & maiores ſeruantur? an quia propter excreationẽ ſanatio efficitur, uiribus egens ualentioribus? ob id potius minores natu quàm maiores ſeruantur, in cæteris uerò minores natu antea moriuntur, ex dolori bus ac febribus: itaque per alias ſuppurationes, ſub ipſo ſuppurationis tempore, minores natu ex magnitudine febrium ac doloris moriuntur. 54

Cur in minoribus natu, quintum & trigeſimum annum agentibus, in morborum ſolutione magis expectanda eſt ſanguinis eruptio, in maioribus uerò ſuppuratio? an quòd ætas ad quintũ & trigeſimum annum plurimum gignit ſanguinis? an etiam quoniam ſanguis per hanc ætatem calidior ac bilioſior habetur? in maioribus uerò, quum iſta non adſint, potius ſuppuratio prouenit. 55

Qui nam morbi ſunt, qui per abſceſſum, qui per excretionem, qui ue per ſolutionem aliam finiri ſolent? an ſciendum eſt, quòd hi morbi, quos humores committunt calidiores, quum ægri uiribus ualentioribus per excretionem iudicantur? in quibus uerò facultas debilis eſt, & humor morbum committens frigidus, hi nec excretione nec abſceſſu deſiſtunt, ſed aut ægrum corrumpunt, aut perquàm longo temporis ſpatio uix concoquuntur, per inſenſibilem ſolutionem paulatim. Inter has uerò affectiones, me- 56

diæ

diæ aliæ intercidunt, quæ per abscessum finiuntur: in quibus, ex duabus oppositionibus, alterum ex altera, alterum ex reliqua est, ut uel ex humoribus calidis & ui non ualida, uel ex frigidis humoribus & facultate ualida: his enim opus est, ad abscessuum generationem.

57 Cur morbi qui in æstatis fine proueniunt, ut plurimùm ad circuitionem quartanam uertuntur? an quoniam humores feruentes æstiuo tempore per febres ipsas in atram bilem uertuntur, quæ quartanarum febrium causam dat? est etenim atribilarij humoris generatio duplex: tũ scilicet ex sanguine crassiore, qui respondet proportione in uenis, subsidenti in dolio uini feci: tum etiã flaua bile uehementer assata, quo pacto in febribus æstiui temporis atra bilis, hæc febres quartanas faciens, generatur.

58 Cur febres inordinatas (erraticas medici appellant) potissimùm quartanæ subsequuntur? an quum erraticæ febres fiant ex humore atribilario, qui aliquando in partibus quibusdam mouetur? in quibusdam uerò immotus manet, in alijs putret, aut feruere incipit: quoties ex hoc, quòd facilè est, in cunctis uenis eadem fiat affectio, quartanæ consistunt febres, & maximè quoties æstatis conuersio in autumnum, utpote frigidum, extrorsum dilationis ac spirationis adstringit humores, introrsumq; auocat in profundum.

59 Cur uomituris capitis dolor & tenebricosum quiddam

quiddam ad oculos obuersans, ut plurimùm praecedere solet? an ob exhalationem humorum, qui uomendi sunt, haec proueniunt, unde uomitus haec certissima signa esse solent?

60 *Cur uomituris labrum infernum intremiscit concutitq́; an quoniam bilis mordens internam uentriculi tunicam ita commouet, concutitq́; ipsum? constat enim ex dissectione unam esse omnem hanc tunicam perpetuã per omnia sibi, & omnis uentriculi, & gulae, & linguae, & palati, & omnis oris: haec itaq; labra concutit, quoties ab acriore bile collecta, in ore uentriculi mordetur.*

61 *Cur hydropici, quum morbo ex frigiditate laborent, siti infestantur? an ob abundantis humoris salsedinem hoc ipsis euenit?*

62 *Cur hydropici, si uulnerantur, difficulter sanantur? an quoniam non prius ad cicatricẽ perduci uulnera possunt, quàm sufficienter exsiccentur? hoc autem non facile in hydropicis effici potest, ob humiditatis immoderantiã, & idcirco difficulter sanãtur.*

Cur in morbo excrementũ tenax exiens, malum significat? an quoniam solidarum partium animalis contabescentiam indicat?

Excrementum tenax.

63 *Sed cur excrementum uehementer foetens (quando hoc ex cibo non accidat) omnium prauissimum existit? an quòd uehementem in corpore putrefactionem ostendit?*

foetens

64 *Cur excrementorum uarietas, morbi diuturnitatem*

Varietas.

tem ac malignitatem significat? an quoniam corpus uarijs affectibus obnoxium ostēdit? multitudo enim affectuum, longiori ad concoctionem indiget tempore, periculumq; affert paßioni æquale.

65 *Quæ'nam urinarū turbidarum differentia (quum triplex in uniuersum sit: nam uel quum tales mixtæ fuerint, paulò pòst resident, uel semper similes permanent, uel puræ quidem minguntur, postea uerò conturbantur) omnibus prauior existit? an prauior ex dictis tertia est, bona uerò prima, media autem inter utranq; secunda? quoniam quæ statim residet, parum aliquid inæqualis turbulentiæ superesse demonstrat: quæ uerò semper manet, similis uigere adhuc eam, quæ est in sanguine agitationem, ostendit: quæ uerò extrà conturbatur, debet incipere concoqui, quare hæc non sine ratione, peßima est: longiori etenim tempore, & uirtute forti, indiget ad coctionē. Sed quæ turbulēta mingitur, statimq; subsidentiam optimam habet, morbum haud ita multò pòst coquendum significat, atq; idcirco melior est: medio autem modo se habet reliqua, ut enim quæ uigenti fit conturbatione: quātum malitia differt ab ea quæ adhuc futuram perturbationem significat, tantum superat eam, quæ iam quiescentem obtinet.*

66 *Sed cur aquosa, quæ ad summum incocta est urina, has omnes malitia superat? an quoniam hæc neq; iam coqui incipiens, est ut turbulenta, neq; coquenda, sicut quæ paulò pòst perturbatur, sed ueluti desperatæ*

ſperatæ coctionis accidens eſt? Quæ itaque talis eſt, uenoſæ naturæ paßionem ſignificat, ſimilem ei, quæ uentris cruditas nominatur.

Cur urinæ profluuium (diabetem alij, alij aquam intercutem ad matellam uocant) inter omnes urinas crudas, peßimũ exiſtimatur? poſt hoc etenim aquoſa eſt. An quoniam hoc non modò uirtutis concoctricis, ſed & retentricis imbecillitatem extremam ſignificat? eſt etenim uelut utriuſq; uirtutis extinctio: aquoſa autem, quantum ad cruditatem, huic ſimilis eſt, ſed quia nullum aliud malum demonſtrat (alteratricis enim tantummodo imbecillitatem oſtẽdit) minus illo pernicioſa eſt: quanto enim plurimum inſtrumentorum uires actionesq; impeditæ fuerint, aut ex toto perierint, tanto deterior morbus eſt: atq; idcirco peßimum eſt urinæ profluuium. 68

Quid eſt quòd in pueris ferè omnibus, & in perfecta ætate uitam degentibus ocioſam, aut qui quouis alio modo pleni ſunt, ſatis multam habent urinæ ſubſidentiam? an quoniam in his omnibus plus eſt de inconfecto & crudo humore? ijs quidem propter deſidem uitam, pueris uerò propter ſatietatem: quoniam magis uoraces ſunt, & ob id etiam quòd uentriculi operatio nõ poteſt duobus ſimul ſufficere, in his, augendo ſcilicet atque alendo: antequàm igitur in ipſo ſufficienter alimentum decoquatur, trahit ad ſe corpus, hincq; fit, ut plurimùm crudi humoris in pueris coaceruetur. 96

70 *Quid est quòd urina farinæ hordeaceæ partibus grandioribus similis, mala existimatur? an quoniam grandis colliquationis indiciū est? an etiam quòd caliditatis æstuosæ sanguinem adurentis nota existit?*

71 *Quid est quòd urinarum nigræ subsidentiæ, pessimæ habentur? an quoniam excedētem caliditatem atq; igneam ostendunt? an etiam uehementis ex frigiditate extinctionis indicia esse possunt, nec mirum hoc fit? sic enim & extrinsecus nostri corporis partes nigro affici colore uidemus, partim scilicet ex nimio calore, partim ex uehementi frigore.*

72 *Sed cur in urina uiridis color prauus existimatur? an quoniam nigredinis principium existit? fit enim color iste in transitu ad nigrum. Omnes igitur hæ prauæ urinæ sunt, sicut & male olens & pinguis oleosa'ue urina, quæ ob putrefactionem & corporis colliquationem fiunt.*

73 *Cur tertianarū febrium accessiones, ad infebricitationem proueniunt, ardentium (causos has Græci nominant) uerò minimè, quum ambæ eandem efficientem causam habeāt? an quòd in tertianis, humor per singulas expurgatur accessiones, in ardentibus uerò non item? illæ enim quum humorem extra uenas habeant, uehementer se mouentem per singulas corporis partes disseminatur, quò fit, ut delationis impetu, ipse per seipsum expurgetur: hæ uerò quū flauæ bilis humorem in uasis unà cum ipso sanguine contineant, qui motu aliquo, ut in tertianis fit, non*

mouetur,

mouetur, ideo per singulas, ut illæ, accessiones, non expurgantur, nec ad insebricitationem deueniunt, sed tunc tantummodo quum bilis uehementius agitatur, ac ueluti effferuescit, iamq́; à natura inualescente compellitur, rigore iam superueniente, febris ipsa soluitur.

74 *Cur tertiana febris statim ab initio rigorẽ affert; quartana uerò non statim? in quotidiana autem, neque statim, neque postea rigor fit, sed refrigeratio quædã potius sentitur. An quòd tertianæ febris causa, flaua scilicet bilis, calidior mobiliorq́; omnibus humoribus est, quartanæ autem causa non ita? frigidior enim ac crassior ipsa melancholia existit difficiliorisq́; motus: in quotidiana autem rigor non fit, quoniam pituita à qua fit, omnium ad motum ignauior est, sed in ipsa frigus tantùm sentitur, utpote ipsa frigidissima existente.*

75 *Cur magnis ac repentinis morborum mutationibus, ueteres iudicationis nomen indiderunt? an quoniam ob perturbationem maximam ac ipsius uehementiam, iudicium de uita ægrotantis tunc fieri arbitrati sunt?*

76 *Cur oculorum rubor post uomitionem diu permanens, malum est? an quoniam uel uentriculi, uel cerebri potius inflammationem aliquam ostendit?*

77 *Vnde'nam ad prænoscendam morborum diuturnitatem ac breuitatem, cognitio haberi potest? an ab humoribus ipsos committẽtibus? humorũ etenim*

natura hoc maximè demonstrat: nam si humor morbum coumittens, pituitosus extiterit, necessariò diuturnum fore morbum significat, longè uerò magis, si atræ bilis naturam humor referat: at si ad flauam bilem pertinebit, non erit diuturnus. An etiam certum est, ex loci patientis natura prænotionem hanc haberi posse? nam locus patiẽs, qui motu multo exercetur, calidusq; est, ac rarus, & principatũ gerens, acutiorem morbum futurum portẽdit: qui uerò non ita est, ad longius tempus extendi debere significat. An & eodem modo dispositio ipsa indicat? siquidẽ hæc difficiliorem motum habuerit, frigidiorq; fuerit & densior, diu moraturũ morbum ostendit: si autem facile moueatur, calidiorq; fuerit ac rarior, citò solutum iri. Patet igitur non tantummodo ex causis, uerũetiam ex loci ac dispositionis natura, præsagia posse sumi de morborum longitudiue ac breuitate.

78 *Quid est quòd crisis sæpius ex quarto die ad tertium & ad quintum transmutatur? an ratione accessionis morbi hoc euenit? oportet enim crisin in idem tempus incidere cum accessione, raro nanq; accidit ut in die leuiore fiat crisis.*

79 *Cur neminem unquam in uniuersalibus morborum declinationibus morbi ratione mori contingit? an quia postquàm causæ morbosæ iam coctæ sunt, ac iam natura superauit, fieri nequit ut æger moriatur, modò recta adhibeatur curatio?* Tempore enim *status elapso, ubi scilicet natura ipsa superior euasit & re-*

& restitit uehementiori morbi conatui, & quæ infestabant, oppreßit (hoc enim est ipsa coctio) fieri non potest, ut deinceps succumbat: quòd si à morbo natura non uincatur, mortem subsequi nullo modo contingit: siquidem aliud non est mors, quàm omnimoda naturæ prostratio.

80 *Sed cur in acceßionum particularium declinationibus multi sæpißime mori uisi sunt? an quòd naturæ uis imbecilla, quæ in principio acceßionis & augumento & statu perdurare ualuit, quum scilicet adhuc habitus ipse in unum collectus continebatur, tempore ipsius declinationis, à medio ad extrema calore retrocedente, spargitur atq; dissoluitur?*

81 *Cur qui ex ocio & repletione febricitant, si sanitati restitui debent, necesse est ut his plurimùm in urina subsideat? non ita uerò his euenit, qui ex inædia & labore ægrotant? an quòd in illis multum est de inconfecto & crudo humore, qui per urinam excerni debet, in alijs uerò minimè?*

82 *Cur uigiliæ desipientias pariunt? an immodicæ siccitatis ratione? an potius quòd in uigilijs biliosior efficitur sanguis?*

83 *Cur iudicatoria quæ non iudicant, uel male iudicantia, uel mortalia existunt? an quòd natura in huiusmodi dispositionibus morbo ipsi succumbit?*

84 *Quid est quòd status præcognitio in morbis ita necessaria existit? an quoniam neq; cõueniens uictus adhiberi potest, si status non prænoscatur, ad quem*

ſcilicet ratio uictus inſtituitur? neq; etiam de ægri ſalute uel morte alio modo manifeſtā haberi notitiam contingit: ſed neq; de criſi nunquid futura ſit, aut omnino non erit: & quum ſit, quando aut qualis ſit, ſciri poteſt, ut quæ præcipuè in ipſo ſit: itaque artis opus, cæteriſq; omnibus anteferendum, ad prænoſcendum futurum ſtatum exercitatio eſſe uidetur.

85 *Quibus'nam indicijs falſæ morborum declinationes (ita enim declinationes mortales, ueteres appellarunt) à ueris declinationibus dignoſcuntur, quum in utriſq; pariter febrilis calor diſſoluatur, à contrarijs licèt fiat cauſis? an manifeſtiſſimè ex pulſibus dignoſcuntur? nam uehemētior fit continuè pulſus & æqualior atq; ordinatior in optima declinatione: expellit enim natura fortius omnem ſubitò febrilem calorem: debilior uerò atq; inordinatior & inæqualis eſt pulſus in falſa & mortali declinatione, nam unà cum alijs tunc calor febrilis expirat.*

86 *Quibus'nam notis perſpici poteſt, utrum in morbis exitioſis mors ſequutura ſit, cum criſi uel ſine criſi? an ſciendum eſt, tunc mortem ſine criſi futurā eſſe in huiuſcemodi morbis, quum uirium aderit imbecillitas maxima? neque enim natura ita proſtrata ad pugnam contra morbum excitatur. An etiam cognoſcetur, ſi nullum uel minimum coctionis ſignum extiterit? an etiam præter hæc ex hoc ſcietur, ſi magnus ſit morbus atq; malignus, atque etiam celeriter moueatur? hæc igitur quum affuerint, omnino abſq;*

criſi

crisi mors subsequetur: sicut quum uirtus robusta fuerit, & morbus uelociter moueatur, & aliquod signum coctionis adfuerit, non extra rationẽ est quòd natura tentabit crisin.

87 *Vndé nam mortis dies præcognosci potest? an considerando quanto superet morbus naturam, & grauiores accessiones inspiciendo? si enim effatu dignus fuerit excessus, & parum resistere adhuc uis naturæ uideatur, mors citò subsequetur: si contrà, tardius.*

88 *Vtrum crisis qualitas ac modus prænosci poßit, quibus'ue notis? an dicendum est, quòd optime præsciri hoc potest? his uerò notis (ut summatim dicatur) considerando scilicet naturæ ipsius motum, uel ut diffusius, distinguendo primùm si acutus est morbus & calidus, & si crisis fiat in primis periodis, tunc enim necessè est talem crisin per excretionem fieri: si uerò diuturnus & tardus morbus sit, tunc per abscessus finietur, præcipuè quum urinæ crudæ & tenues longo tempore exierint: sin autem multæ & plurimam subsidentiam habuerint, rationabile est morbum potius paulatim debere concoqui, non autem per abscessum terminari.*

89 *Sed quæ excretionum particularium abscessuumq; indicia existunt? an excretionis quæ per uomitum fit, signa sunt, oris uentriculi (quod cor, prisci nominabant) morsus, simul cum dolore capitis, & uertigines obortæ, cum his quæ obijciuntur oculis tenebri-*

cosis, & cum agitatione labri inferioris, & præterea multo ac tenui sputo defluente, & facta ex neruis compaßione prænoscitur uomitus, dolores item capitis graues & calidi & pulsantes ueluti mordaces uomituum indicia sunt? Sanguinis uerò ex naribus profluuij signa sunt, quidam fulgoris motus oculis apparentes, uisus autem hebetes, quoniam multus & totus simul elatus, ad superiora spiritus meatus obserrat, ita & oculi lachrymantur ob fluxus multitudinem, & rubidi aliquãdo uidentur, cum malis, nonnunquam & naribus: est etiam proprium signum hypochondriorum tentio sine dolore, & difficultas anhelitus, nam hæc permeante thoracem sanguine fit: dolores item capitis graues, calidi, & pulsantes, sanguinis fluxum indicant: præterea ætas, tempus anni, & regio, & ægrotantis natura hoc idem manifestare possunt. Sanguinis igitur fluxus & uomituũ, propria & manifesta sunt signa, secunda uerò post ipsa sudorum: si uerò etiam per excrementa alui crisis fit sequutura, manifestum quidem, non tamen ita, neq; propriũ, sed ex eo quòd adsunt crisis signa: desunt autem uomituum uel fluxus sanguinis, uel sudorum, colligere licet: quanquam non hoc tantùm, sed etiã per hæmorrhoidas, crises fieri cõtingit, quibus scilicet hæmorrhoides cõsuetæ sunt, & mulieribus per menstrua, crises autem quæ mulieribus per menstrua fiunt, nõ difficile est distinguere: grauitas enim lumborum effatu digna & tentio & dolor, mẽstrua ante-

antecedunt: quum autem morbi ad abſceſſus conuertuntur, communia ſigna habentur, quòd ſcilicet ubi de ægri ſalute non deſperetur, neq; morbus ſoluitur, neq; urina multa, & multam habens ſubſidentiam, ſed cruda & tenuis fertur, fient abſceſſus. Propria *uerò ſigna ſunt, ſi morbus non fuerit diuturnus, ſubita difficultas anhelitus ſuperueniẽs, mox quieſcẽs, quam grauitas capitis ac dolor ſubſequitur, & grauis ſomnus ac ſurditas: huic enim in glanduloſa carne poſt aures, neceſſe eſt abſceſſum fieri: ſi uerò morbus diu durauerit, neq; ullum ex his ſignis affuerit, ſed in aliquo ex locis inferioribus uel grauitas, uel tentio, uel inflammatio, uel dolor apparuerit, huic abſceſſus ad partes inferiores eſt expectandus.*

90 Vtrum in criſibus quæ per excretionem ſanguinis ex naribus futuræ ſunt, præſciri poßit, ex qua nare fluxurus ſanguis eſt? an certum eſt, quòd quum ad latus diuerſum ſanguinem fluere, non ſit bonũ, ſecundum directum uerò bonũ (ut Hippocrates docet, etiam experientia monſtrat) ſi in dextro hypochondrio ſigna critica apparuerint, ex nare dextra ſanguis profluet: ſi uerò in ſiniſtro, ex ſiniſtra. Quid igitur difficile eſt dicere, ex qua nare profluet ſanguis, quum membrum patiens exquiſitè dignoſci poßit, & criſis mos non ignoretur?*

91 *Cur alterationes quæ ex calido & frigido conſiſtunt, facillimæ ad curandum ſunt? ægrius uerò curantur, quæ in humido ſiccoq; habentur? an quòd*

illæ, maximè actiuis qualitatibus corrigũtur, harum uerò imbecillis, & ut sic dicam, magis materialibus qualitatibus curatio perficitur, & potißimũ quum humectandum esse requiritur.

92 *Quot nam numero sunt omnes corporis siccitates? an quatuor? una etenim est siccitas, quæ prorsus consumata etiam insanabilis est, ubi scilicet solida similarum partium substantia reddita est siccior: altera est siccitas utiq; cum ea, quorum substantia ex humore concreto constat, sicut caro & adeps, sunt liquata: est etiam tertia, quum propria humiditas unde partes nutriuntur, omnino est absumpta, continetur ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per ea sparsus: diuersa autem ab his quarta siccitas est, quæ in proprijs cuiusq; particulæ exilibus arterijs uenisq; consistit, prouenit & hæc ex sanguinis penuria.*

93 *Cur asininum lac sicca intemperie uentriculi laborantibus, sicut tabidis, utiliùs reliquo omni esse prædicatur? an propterea quòd tenuißimum est, & minimè coagulatur, & quoquo uersus ocyßimè in corpus digeritur? eget autem horum utriusque, cui uentriculus laborat, utiq; ne cogatur, cõmunis commodi gratia est: omnibus enim id est incommodum, ut quoquo uersus digeratur, propterea quòd & celeriter nutriri est opus, & quòd uiæ per quas alimentum transit, iam conniuent.*

94 *Cur mel inijcere & sal, in lac, medici consueuerunt?*

runt? an ne in uentriculo cogatur lac, mel ipsi admiscent, sal uerò adijciunt, cupientes ipsam ad aluum citius descendere?

Cur exsiccati post lauationem, oleo ungendi sunt? an, ne plus iusto digeratur, sed obstruantur exigua spiramenta, idem protinus & siccitatis remedium fuerit, & aduersus incommodum, quod ab aëre ambiente contingit, ueluti munimentum? 95

Cur istis nec quod facillimum concoctu sit, nec quod maximè nutriat, ut est suilla caro, quæ omniũ ciborum maximè nutriens est, adhibendum est, licèt maximè refici egeant? an quod maximè nutrit his, bonum non est? utpote quibus concoquendi facultas non est, nec etiam quod facillimum concoctu est, optimum est, quum scilicet ipsum nequeat maximè esse nutriens. 96

Sed cur maximè nutriens, concoctu facilè non est? an quòd glutinosi succi crassiq; existit? alioqui nec alio esse habitu potest, quod in summo sit nutriens: quippe adhærere id debet, & firmiter adiungi, non autem præ tenuitate defluere. 97

Cur ualentius alimentũ uesperi exhibendum est, quàm mane? an quoniam nõ solum quies & somnus, sed & longius tempus naturalem administrationem excipit? itaq; etiam athletæ omnes faciunt, qui eum usum non solùm aliqua ratione inuenerũt, sed etiam longa experientia comprobarunt. 98

Cur post cœnam illicò bibẽdum non est? an quòd si biba- 99

ſi bibatur, cibi innatant ita, ut eos uẽtriculi corpus, propter interpoſitum humorem non contingat? at poſt nutrimenti coctionem bibere, nihil uetat: fruſtratur itaq; ciborum coctio, niſi undequaq; à uentriculi corpore cibi ipſi contangatur.

100 *Quæ nam conualeſcentium ratio uictus eſſe debet? an media inter eam quæ ſanorum propria eſt, & quæ ægrotantium?*

ALOISII TRISSINI
PROBLEMATVM MEDICINALIVM,
ex Galeni ſententia, Liber Sextus.

1 *CVR medica ars tota, nunc calũniæ apud uulgũ maximè eſſe uidetur? an ob exercẽtium controuerſiam hoc ipſi contingit? Controuerſia etenim in qualicunq; exercitatione, iuſtam ignorantiæ ſuſpicionem oſtendit: ſicut concordia, iuſtam magnamq; cognitionis ſpem demonſtrat: quod nimirum mathematicis diſciplinis ualde contulit: neq; enim diſcipulos ſolùm alliciũt, credulosq; reddunt, uerùm quoq; & apud idiotas ſe ſe uerißimas exiſtimandas præſtant.*

2 *Sed quid cauſæ controuerſiæ exiſtit in arte medica? an comparatum eſt in omnibus ijs artibus, quæ ſuorum theorematũ iudicium ex particularium experimẽtis habent, dißidium ex diſtincta & indiſtincta rerum explicatione oriri? nempe ut artis omnis*

conſtitu-

constitutio, ex propriorum à communibus distinctione oritur: & qui ista distinguere potest, is optimus censetur artifex: sic & iudicatio in distinctione substantiam habet. Contingit itaq; in hac arte medicos dißidere, quòd scilicet in nonnullis expertum, omnibus conuenire putant.

3 *Quí nam morbi sicciores dicuntur? an morbi sicci dicuntur ij, in quibus nihil superfluitatum excernitur? an etiam sicciores morbi dicuntur, respectu loci uel membri in quo insunt? quando enim in mēbris spermaticis, ut uenis, arterijs, neruis, & similibus sicciоribus, certum est quòd dicuntur hi morbi sicci. An præterea etiam ob id dicūtur sicci morbi aliqui, quòd à siccioribus pendeant humoribus, ut qui ex bile ipsa affata? his tribus igitur modis, morbi sicciores dicentur.*

4 *Quid est quòd ad optimi hordei, ex quo ptisana confici debet, cognitionem, indicium quod ab alendi bonitate sumitur, sciētificum non est, neq; perpetuò uerum? quum probitatis alimentorum, potius potissima cognitio esse uideatur, quòd probè alant, scire. An quum non omnes æquè ab alimēto uno quopiā alantur homines, ob ipsorum diuersas naturas concoctricis uirtutis, ideo efficitur, ut scientificum non sit, nec semper uerum huiusmodi indicium, sed ex alijs perquirendum est?*

5 *Vtrum ptisana, medicamenti an nutrimenti uim obtineat? an dicendum est quòd utriusq;? nam quum*

materiæ

materiæ aliquæ inueniantur, quæ ad nutriendum tantùm idoneæ sunt, ut panis, condrus, & similia, quæ solùm ut cibi substantiam roborant: & nonnulla etiam dentur, quæ tantummodo medicamenti ratione obtineant, ut oxymeli, & cætera similia, quæ solum uel secare, uel humectare, uel calefacere, uel refrigerare, uel quoquo alio modo corpus uostrum alterare ualent. Inueniuntur etiam & tertia nonulla, quæ eadem tum cibi, tum medicamenti naturam obtinent: inter quæ & ipsa ptisana cõstituitur, quæ ratione ea quòd humectat ac incidit, inter medicamenta reponitur, ut uerò corporis uirtutem auget nutritq; inter cibos.

6 Vtrum in ægrotantium uictu, cibandi scopus à uirtute solùm sumi debeat, an etiam à morbo? & utrum ab hoc tantummodo remediorum indicatio accipi debeat, uel etiam à uirtute? an dicendum est, quòd primus cibandi scopus custodia uirtutis ipsius existit? ob hãc etenim sani edimus & bibimus, aliaq; omnia uitæ munia exequimur: propter hanc eandē, etiã ægri ad cibos potusq; procedimus, nempe morbus, suæ affectionis indicat auxilia: uirtutis uerò custodia, solam indicat alimoniam. Si itaq; morbosam affectionem nullo pacto offenderet alimonia, nos uirtuti soli attendentes, ægros ut sanos aleremus: sed quoniam sæpius noxam afferre uidemus, ob id morbi etiam affectionem, non tanquam cibi indicatricem, sed tanquam prohibitricem, contemplandam

tenſemus. Cibi igitur offerendi indicatio, ex morbo etiam non prohibente aſſumatur: ſicut contrà, remediorum indicatio primò ab affectu corporis accipitur: ſed ſimul etiam uirtus conſideranda eſt, non tanquam remediorum uſum aliquem indicans, ſed tanquam contrariò indicans modo, uel interdum etiam prohibens: non enim quòd æger ualida ſit uirtute, ob id medicamento opus eſt, ſed medicamenti indicatio ex affectu corporis ſumitur: ſic igitur patet, quo pacto ex utrorunque indicatione utrunque peragatur.

7 *Quæ'nam dolorum cauſæ exiſtunt? an primæ dolorum cauſæ alteratio ipſa ac unitatis ſolutio ponendæ ſunt? dolor enim quemcunq; obſederit locum aut continuitatis ſolutionem, aut ſubitam alterationem oſtendit. An & dici poteſt, omnem dolorum cauſam ad ſolutionem cōtinui referri poſſe? nam & caliditas diſgregando, & frigiditas condenſando, continuum ſoluere uidentur.*

8 *Cur dolores calidi, ut qui præ copia caloris præter naturam in parte aliqua cum phlegmone conſiſtunt, à calidis fomentis ſolui dicuntur? an certè non ob id, quòd ſimile à ſimili tollatur, dolores hi ſoluuntur? ſed quum fomenta ipſa calida, cutim ipſam ad perſpirationes rariorem efficiant, phlegmonesq́; ſanguinem tum tenuent, tum per halitum digerant, efficitur, ut materia calida euacuata, quæ ſcilicet qualitate ſua & partim per diſtemperantiam contriſtabat,*

tristabat, & repletione distendebat, dolores cessent.

9 *Sed cur dolores interdum ex fomentis ipsis calidis augeri contingit? an tunc augētur, quum sanguis in phlegmone non diminuitur, uel etiam spiritus uaporosus ex fomentorum calore gignitur, sanguis autem non diminuitur, propter eam quæ in toto corpore est humorum redundantiam? nam pars quæ calore afficitur, plus trahit quàm euaporet, nempe quæ calefaciunt suapte natura, ut hæc quæ uicinis continentur partibus, digerunt: sic & quæ redundant ex propinquis trahunt, unde corpus totum prius insigni euacuatione aliqua præuacuandum est, quàm ad fomenta procedatur.*

10 *Quis nam adhibendorum fomentorum scopus existit? quum multa ipsorum genera reperiantur, nam alia fomēta prorsus humida sunt, alia sicca, & alia ex utrisque mixta, item alia mordentia, alia mordendi facultate, & ex his commixta tertia. An quum scopus unus existat perpetuus, contrariorum scilicet contraria esse remedia, dicemus humida his qui à sicco, ut bilioso succo, facti sunt doloribus, auxiliari: sicca uerò his, qui à tenui aquosóq; sanguine exorti sunt: item morsu carētia aduersus mordentes succos esse: mordentia uerò quum tenuent, contra crassos uiscososq; ualere humores? his igitur perspectis, non obscurum existet, quibus tumoribus uel ex ipsis factis doloribus quæ fomenta conueniant.*

11 *Cur in morbo laterali dolor modò ad superiores partes,*

partes, ut ad claviculã & brachium & mammam, modò ad inferiores, infra septum transuersum scilicet, & hypochondria, molestare solet? an hoc ob differentiam partium eius, quæ costas succingit, membranæ contingit? hæc enim pars ea est, quæ inflãmationẽ patitur: nempe superiores ipsius partes quum inflammantur, ad humerum brachiumq́; & mammam condolentiam extendunt: inferiores uerò, ad septum transuersum & hypochondria.

12 *Cur uacuandi sanguinis terminus, coloris ipsius mutatio ponitur? an quoniam coloris sanguinis mutatio, sufficientem ex particula inflammata translationem commonstrat? nam quicquid sanguinis in phlegmone continetur, id caloris abundantia colore permutatur, reliquum autem in partibus omnibus simile manet: eamq́; ob causam sanguine, qui in toto spargitur corpore, pituitosiore existente, rubicundior sanè erit, qui in eo quod phlegmone obsidetur, latere continetur. Quòd si sanguis in corpus totum diffusius, rubidus fuerit, is proculdubio qui ad phlegmonem est adustus assatusq́;, in nigrum permutabitur: liuidus autem, in ea quæ fit à rubro ad nigrum transmutatione, medium obtinet. Coloris igitur sanguinis mutatio, rectè euacuationis terminus ac mensura ponitur, ut quæ ostendat, satis ex parte euacuatum iam esse.*

13 *Quænam in purgantium medicamentorum permixtione controuersia esse potest? an non quando*

aliud quidem bilis, aliud uerò pituitæ excretorium fuerit? nam eodem tempore tum bilis, tum pituita uacuari possunt: sed quando aliud protinus, aliud uerò longo à propinatione tempore, purgationem mouere natũ est, nempe hoc pacto inæqualis eorum quæ simul ingesta sunt, fit euacuatio.

14 *Cur medicamentis purgantibus admisceri solent ea, quæ boni odoris sunt? an quum purgãtia omnia medicamenta ueutrem, præsertimq; os ipsius, quod maximè tum neruosum, tum sensile existit, affligant lædantq;? ob id, eorum quæ boni sunt odoris mixtio excogitata est, ne sola sinceraq; purgantium medicamentorum uirtus, os uentris tangat.*

15 *Cur consuetum relinquentibus prandium extremæ corporis partes frigescunt? an quoniam uenter biliosis repletur humoribus, quorum morsu atque contristatione affectus uirtutem dissoluit, corporis extrema refrigerat?*

16 *Cur hi qui consuetũ prandium reliquerunt, postea cœnare nequeunt, cibosq; auersantur, quum hi maximè nutrimento egere uideantur? an ob uentrẽ male tractatum afflictumq; hoc ipsis euenit? uẽter enim læsus ob ieiunium inopportunum, appetentiam perdit, qui & imbecillis redditus à cibo in cœna grauatur maximè, unde & hi nocte dormire nequeuntes, ostendunt à consuetæ cibationis abstinentia omnino cauendum esse: at si qui imprausi permanserint, in cœna hi copiosam alimoniam assumere non debent,*

utpote

utpote uentriculo ob longiorem abstinentiam afflicto eam concoquere non ualente, at accessione sensim crescente, non affatim hi ad consuetudinem redire debent.

17 Vndé nam excretionis superuacuorum promptitudinem intestina accipiunt? an à mordente bilioso quopiã iritata, promptè ipsam excernere dicendum est? an etiam à copioso excremento grauata?

18 Vnde nam cibandi ægros, siue scilicet sæpius, siue rarò, siue omnino nutriendi sint, indicationes maximæ ac potissimæ à medicis accipi solent? an ab ægritudine & uiribus laborantis? Nam quum uires debiles fuerint, & ea quæ in corpore est dispositio, sit ex corruptione humorum uel defectu, parum alimẽti & sæpius talibus afferunt: parum scilicet, quia uirium imbecillitas multitudinem nutrimentorum non fert sæpius, quoniam multis indiget dispositio: defectus siquidem exigit obiectionem, corruptio uerò contemperamentum. Si uerò quum uirium debilitate, neq; defectus aliquis affuerit, neque corruptio, humores autem naturales se modicè habuerint, uel etiam superabundauerint, his rarò & pauca exhibent, & multò magis si cum naturæ robore humores superabundauerint. Si uerò cum humorum defectu uel corruptione uires ualidæ fuerint, tunc multos cibos, atq; multoties his qui ita laborauerint præbent, utpote multos exigente dispositione & natura robusta potente, illos concoquere. Si uerò accessio-

nes non permiserint, neq; multas offerendi alimenti occasiones præstiterint, rarò plura exhibent: at si ui res ualidæ fuerint, cum plethorica dispositione, rarò pauca afferunt: nam & si id quod cibum debet concoquere robustum sit, quia tamen dispositio mul tis nõ indiget, rationabile est, pauca offerre. Sic igi tur oportet & à morbo & à uiribus ægrotantis, ad ea quæ proposuimus sumere indicationes.

19 *Vtrum in cibationis ægrorum quantitate, ad id quòd minus est, magis procedẽdum sit? an ad id quòd exsuperat, ubi scilicet à iusto abscedendum est? an ad id quod minus est, semper magis procedendum est, quàm ad id quod superat? nempe quod plus est, exsuperatq; noxas, interdum inemendabiles facit: uerùm quod minus est, facilè emẽdatur: nempe si uir tus elabi uideatur, cibi exiguum ministrare possumus: uerùm si in uentrẽ absorptus fuerit cibus, quod redundat superfluitq;: si aliàs, multò magis in acutis morbis tollere difficile est. Subtrahere itaq; prorsus sæpenumero expedit, quum æger sufficere poßit, donec morbi uigor ad maturitatem perducatur.*

20 *Quòd nam grauius delictum exiſtit in ægri ciba tione inoportuna, id quod in morbi principiò, an id quod apud uigorem committitur? an planum est gra uiorem contingere ægris offensam, quum prope ui gorem erratum sit, quàm si in morborum principijs quicquam delinquatur? quæ enim in principio committuntur delicta, non similiter his domantibus re- nituntur,*

nituntur, sed facilius domari possunt.

21 *Cur biliosa modò concoqui posse, modò non concoqui, à medicis dici solet? an quum coctionis nomen multifariàm sumatur? uel enim coqui humores hi dicuntur, qui à natura ita superantur, ut in sanguinis boni substantiam conuersi, corpus nutrire ualeant: uel, communius loquendo, dicuntur etiam concoqui ij, qui quouis modo à natura uincũtur superãturq;, quibus corpus minimè nutriri potest: quo pacto pus in phlegmone coqui dicitur, quãquam pars nulla ex pure alimoniam accipiat, & non ut pituita coqui dicitur, ex qua corpus alitur: biliosa communiore coctionis appellatione coqui rectè dici possunt, altero uerò modo minimè.*

22 *Vtrum morbi, crudi permaneant ob longam inædiam, uel ob intempestiuam cibi oblationem? an certè ob utrunq; excessum morbus crudus permanet? si enim uel diutius ægrum inanieris, calor innatus deperdetur: si uerò ualidius intempestiuiusq; repleueris, grauata magis facultate, non concoquetur.*

23 *Cur intempestiuè cibatis, spiratio mala efficitur? an acto in angustiam septo transuerso, ab ea quæ in uentre continetur alimonia hoc euenit? quum uidelicet neq; uicta, neq; probè à uentre confecta inflationem parit, nempe tunc ob septi transuersi angustiã, de necessitate minus aëris inspiratur: quanquam thorax, se ea qua prius dilatabat dilatatione, dilatet. Ergo quòd nunc aëris deest priori qui inspirabatur, id*

deficientem diminutumq; respirationis usum facit, atq; ob eam rem animal maiorem respirationem facere cogitur, uel frequentiorem, uel utranque.

24 *Quid est quòd symptomata quædã circa morborũ initia aduenientia, delirium graue uehemensq;, & ut plurimum etiam mortem denunciant, & eadem prope morbi uigorem apparentia, bonum indicant? an quoniam prope morbi uigorem iudicationem futuram, constantibus in morbis significant, in principio uerò iudicationem non denunciant, quum nihil in principio iudicari poßit? Quoties etenim natura ad excretionem properat effatu digna, in corpore fit permutatio, ob quam symptomata talia cum manifestißimis coctionis signis apparent: quũ uerò perturbatio efficitur, nullo à natura ad institutum excretionem facto apparatu, tunc periculosißimum est signum.*

25 *Quá nam principe facultate patiente, quum tres hæ in uniuersum sint: una scilicet in neruis, quæ principium habet cerebrum: altera in arterijs, cuius principium est cor: tertia in uenis, quæ ex hepate oritur, citius mortes sequũtur? an uelocißimæ fiunt corde patiente mortes, deinde affecto cerebro, tardißimæ autem ab hepate prodeunt?*

26 *Quæ'nam subita ad contrarium mutatio grauioris noxæ esse solet, ea quæ ex repletione ad inanitionem fit, uel quæ ab inanitione ad repletionẽ transit? an mutatio quæ ad plenitudinem fit, subitò ex inanitione,*

nitione, grauior est ea, quæ ex multo cibo ad uasorum inanitionẽ uertitur? quòd scilicet grauatus uenter ac plenus, non ita facilè emendatur ut inanitus: nã si ob inanitionẽ uirtus deficere uideatur, exiguo cibo ministrato refici statim potest: at uentris plenitudinem grauitatemq́; tolli, non ita facilè est: imò & quandoq; prius suffocat quàm emendetur, longiori requisito tempore ad sanationem.

27 *Quot nam, quæ ue sunt omnes uinorum differentiæ? an una ipsorum differentia in colore consistit, alteram qualitas in gustu facit, tertia consistentiam respicit, quartam odor progignit, & quinta in uirtute reperitur: tot enim esse uidentur uinorum differentiæ? an & sexta, quæ ex tempore desumitur? per accidens tamen differentia adijci his potest, qua scilicet alia uetusta uina sunt, alia recẽtia, & alia quæ in medio horum consistunt.*

28 *Vtrum omnis uinorum differentia propria, ex se iuuare lædereq́; nata sit? an non omnis, sed illa tantùm quæ in sapore, in uirtute & consistentia reperitur, duæ uerò reliquæ non? differentiæ enim quæ tum colore, tum odore desumũtur, non primùm, sed per accidens uel lædere, uel iuuare dictæ sunt.*

29 *Cur uinum dulce hepati affecto maximum adferre detrimẽtum solet? an quòd uinum huiusmodi pro substantiæ craßitie (neq; etenim tenue exquisitæ, sicut neq; album uidisti aliquando uinum dulce) tardè meat? quapropter obstructiones adauget, ob idq́;*

hepati affecto, præsertimq́; ubi uel phlegmone uel scirrhus occupauerit, maximam infert noxam.

30 *Quæ nam medicamenta ad crassorum uiscosorumq́; humorũ expuitionem conferunt? an melicratum ad crassiorum humorum expuitionem est conuenientissimum, oxymeli uerò ad uiscosorum? post melicratum autem ptisana est, atq; ab ea uinum dulce, si coctis iam tum peripneumonia, tum pleuritide propinetur, idq́; non uexatis inflammatione corporibus: madefactione etenim & humiditate extersioneq́; huiusmodi, succi opus habent: sed si uinum huiusmodi epotum sitim faciat, ad expuitionem minus idoneum redditur, sicut & ubi supra modum crassum fuerit. Sed ut uno absoluatur uerbo, uinum dulce in acutis morbis ad expuitionem, tum propter dictas operationes, tum propter communẽ uinorum omnium rationem, qua uires roborant, idoneum existit, & maximè his, qui quæuis humida quæ tum in thorace, tum in pulmone continentur, expuunt.*

31 *Quód nam ex uinis omnibus innocentius febrientibus exhiberi potest? an aquosum ipsum, quod etiam post uinum dulce, quod omniũ maximè sputum educit, ad eorum quæ in pulmone sunt eductionem, conueniens est? febri autem quod uehementer calidum est, prauum est auxilium, ut fuluum uinum.*

32 *Cur uinum album & austerum, his quæ ad uentrem fiunt destillationibus, idoneum est? an quòd minimè calidum inter uina existit, & adstringens est?*

est? austerum enim, adstringens modicè est, ut acerbum ualidè.

Cur uinũ dulce, quod efficacius omnibus sputum educit, quando sitim facit, minus educit? an ratione caliditatis ac conuersionis ipsius in bilem? nempe febrilis calor, in his qui uinum hoc biberunt tum morosior, tum maleficentior efficitur, sputumq; siccat, crassiusq; & uiscosius ipsum reddit, quod difficile deinde educitur? Dulce *igitur uinum, quibus sitim non facit, his uino alio omni magis educit: quibus uerò facit, minus.* 33

Quòd nam inter uina, calidius uinum existit? quòd ue minus? an summè calidum, flauum est, ab ipso uerò fuluum, mox ab his rubrum, & deinde dulce? Album *autem minus quidem his omnibus calefacit, nempe ex uinis albis, nullum ualenter calefacere potest.* 34

Quibus nam seruatis uinum austerum fuluum nigrumq; in usu in acutis morbis esse potest? an si neque grauitas capitis fuerit, neque mentis concussio, neq; sputo uia concludatur, neq; teneatur urina & excrementa ipsa humentiora uel plura iusto descenderint & ramentosa fuerint, tunc ad huiusmodi uinum migrandum est. 35

Cur adstringentia uina ab aquæ admixtione exoluuntur labefactanturq;, quum aqua ipsa frigiditatis ratione, adstrictionem potius adiuuari debere uideatur? an quum adstringentia omnia, consistẽtia crassa 36

ac terrena sint, non mirum si ab aqua, quæ cõtrariæ est consistentiæ, uina hæc exoluantur corrumpanturq́; , nec aqua uino admixta innatam obtinet frigiditatem?

37 *Cur melicratum, hoc est mulsa, in amaræ bilis hominibus (picrocholos Græci appellant) ut plurimũ, & his quibus tumefacta sunt uiscera (megalosplanchnos hos ijdem nominant) minus quàm alijs idonea in acutis existit? an quoniam in illis facilè bilescit? in his uerò citò pertransire uiscera non potest, unde etiam facilè bilescit, præsertimq́; in phlegmonis, propter caloris magnitudinem.*

38 *Cur mulsa minus quàm uinum dulce, siticulosa existit? an quum tenuior penetrantiorq́; sit, citoq́; omnia subeat? ea ratione minus uino dulci est siticulosa, nec enim ita facile in bilem uertitur.*

39 *Cur tusses mulsa mitigat, oxymeli autem incitat? an quum hæc uehemẽter non detergat? minima enim detersoria facultate mulsa prædita est: præsertim aquosa dilutaq́;, non iritat, nec asperat partes, sed lenit, quare oxymeli priuatur: nempe oxymeli tusses incitat tum iritans, tum asperans, quatenus scilicet uehementer detergit.*

40 *Cur mulsa urinas abũdè mouet? an quòd uias omnes, quæ uentrem renesq́; interiacẽt, facilè penetrat.*

41 *Cur hæc ubi iecur malè afficitur, usui haudquaquam conuenire uidetur? an quòd si quandoq; penetrare non ualet, bilescit?*

Cur

Cur autem lieni si phlegmone obsideatur, molesta est, quum per ipsum non transmeet? an quòd à phlegmonis ipsius caliditate attracta, ignescens, in bilem conuertitur? 42

Quibus nam in febribus mulsæ potio aduersissima nocentissimaq; esse solet? an in illis quæ liquefaciunt, & ad tabem perducunt, ueluti & modo contrario potio aquæ frigidæ, eis est iuuantissima? 43

Cur meracior mulsa ad sputi eductionem minus, ad uentris uerò deiectiones magis idonea existit? an quòd meracior, in qua scilicet plurimùm mellis admixtum est, sitim facit, & uiscosum reddit sputum? atq; ob eas res aquosior ad sputi eductionem, atque etiam ad penetrationem urinarum idonea magis existit? ad uentris uerò deiectiones apta magis meracior est, quòd uentrem magis proritat, unde & magis & uelocius subducit. 44

Cur mel uentrem ad deiectionem excitat? an quoniam tenuium partium est, & necessariò etiam acre sentitur, itaq; aluum ad excretionem proritat? 45

Vtrum aqua nutriat? an dicendum est, quòd nullo pacto nutrit aqua? si se interdum hæc uires recreare uidetur, non ut alimentum id facit, sed ut medicamentum ad temperamenti symmetriam, quæ propter ipsius immoderationẽ imbecilla sunt, reducens: quandoque autem euenit, eo quòd corporis ariditas aqua irrigatur, ut diu qui ipsam bibunt ægri, magis durent, quàm qui nihil assumũt, & propterea aliquam nutriendi 46

nutriendi uim habere uidetur.

47 *Vtrum in mulsa aqua, melli uiam paret? an aquæ mel? an certum est, & melli aquam, & aquæ mel uiam parare, & ad distributionem agere? aqua enim frigida existens, mellis caliditate eget ad penetrationem: frigida enim non facilè penetrat, mel uerò crassum excidens, aquæ tenuitate etiã indigere uidetur.*

48 *Quæ nam uini aquosi & uini uinosi generationis differẽtia existit? an aquosum uinum leuissimam in ligno uitis habuit transmutationem? leuissimam quoq; & elementi terrei permixtionẽ, quod ut aqua foret, paulùm terrei calidæq; substantiæ occupauit, atq; in horum coniunctionem leuissima indiguit con fectione: contrarium autem uinosum, neq; à leui cocttione tale efficitur, utpote quòd ab aqua longissimo recedat interuallo: quò itum est, ut insignem hoc con sequutum fuerit tum caliditatem, tum odorem.*

49 *Cur uino albo, tenui, paucifero, & inodoro, quod aquosum uinum est, mulsa quodammodo fortior, & quodammodo infirmior dicitur? an quòd mulsa hæc meracior, illa aquosior est: meracior enim mulsa, fortior est, dilutior uerò, infirmior.*

50 *Cur mulsa ante ptisanæ sorbitionem assumi debet? an quòd mulsa post ptisanæ sorbitionem epota, ualdè replet, inflat, & hypochondriorum uisceribus est inutilis: sed si ante sorbitiones bibatur, non ut superepota lædit, sed iuuat: perpetuò enim hoc obseruandum est, prius scilicet ingerenda esse quæ & facilius*

cilius corrumpuntur, & quæ subducuntur magis, posterius uerò contraria. Ptisana autem quàm mulsa difficilius corrumpitur, & descendit tardius: si ergo mulsa primò sumpta fuerit, ex ea quædam ptisanæ ad deiectionem fit prouocatio: uerùm si ptisana primùm sumpta fuerit, subduci mulsa prohibetur, ideoq; inflat hypochõdria: atq; tandem in bilem conuersa, ptisanæ detrimentum affert.

51 *Cur à cibi & potus sumptione, confestim nullus uti balneis debet? an quoniã caput repletur ei, qui biberit? qui uerò cibum sumpserit, huic non caput modò, uerùm & corpus totum alimoniam ad se, priusquàm concocta sit, trahet.*

52 *Sed cur neq; confestim à balneo comedendũ est, neq; bibendum? an quoniã à balneo cibum protinus uel potum sumere, caput replet, deuoratumq; interdum superfluitare facit? quare melius est sedata, quæ ex balneo est, turbatione, tum esse, tum bibere, ueluti & composita ea, quæ ab exercitatione oritur.*

53 *Cur balneum corpori prius euacuato adhibitũ, utile est, non uacuato autem nocuum? an quòd membris affectis, si non antè uacuato corpore exhibeatur balneum, fluxionem parit: uacuato autem si exhibeatur, coctionem iuuat? nempe corpore ante euacuato adhibitum balneum, ad uacuatoriam obtinet facultatem.*

54 *Cur si æstuosa febris, ob salsam pituitam putrefactam oriatur, aduersissimum huic balneum esse solet?*

let? an quòd pituitosus humor, ut biliosus, per cutim nō euacuatur? propterea quòd tū crassus, tum glutinosus sit, neq; extinguitur, longa egens cōcoctione.

55 *Quá nam ratione aquæ bonitas ac syncerita iudicatur, quó ue pacto syncera dicitur? nempe gustu, uisu, & odoratu: gustu pura est, si nullam offerat qualitatem, sed ad unguem qualitatis expers apparet: uisu, quum syncera fuerit ac planè perlucida: sic neq; odoratu ullam præ se ferre qualitatem debet. Quæ igitur aqua absq; ijs omnibus est, ut ad naturā certè, nec ipsa quidem ad amussim syncera fuerit, sicut nec aliud ullum elementorum sensibilium, sed ut ad sensum & usum syncera est.*

56 *Cur acetū sanguinis fluores cohibet? an quoniam adstringens est?*

57 *Cur ab aceto epoto interim quidem sitim augeri, interim uerò sedari contingit? an quum sitis dupli ci ratione prouenire soleat, partim scilicet humoris inopia, partim caloris copia, mirum uideri non debet, si priorem sanare acetum nequeat, alteram possit, siquidem humectare nequiuit, at refrigerat non instrenuè? quapropter neq; à sicca dispositione proueniente sitim, neq; à calida & sicca unquam sanare queat epotum acetum.*

58 *Vtrum sitis à caliditate simul ac humiditate coëuntibus prouenire possit? an licèt rara eiusmodi sit affectio, nonnunquam tamen, ut in aquæ intercutem affusionibus, περιγχύσεις Græci uocant, prouenit? congesta*

gesta nimirum in uentre salsi humoris copia, tum etiam si quibus pituita salsa uentri illita inhæserit, & huiusce sitis optima medella acetum est.

Cur salsuginosa cacochymaq́; sæpenumero morsui medētur, dulcia uerò temperautiaq́; medicamen ta(ἐπικεραστικὰ Græci nuncupant)aliquādo morsum exasperant? an illa morsui medentur ex accidente, scilicet quod mordicat, educentia, non autem temperationis ratione? Dulcia *uerò & epicerastica morsum aliquando exasperant, etiam ex acciden te, nimirum quum unà corrumpantur & foueant, alantq́; cacohymiam. Hæc enim sicut ubi ualētiora fuerint humoribus mordicantibus, morsum eorū re tundunt: ita ubi aut ualentioribus facultatibus, aut multis pauca mixta fuerint, unà & ipsa corrūpuntur aluntq́; succi malignitatem: quamobrem protinus euacuandi sunt, qui ab his, quæ temperandi naturam habent, iritantur atq; asperantur, utpote qui multa nec facilè mobili corruptione sint repleti.* 59

Quibus nam indicijs ac notis cognoscere possumus an exasperans medicamentū & mitigans, ex se tale sit, an ab eo quod per accidēs est? an quatuor indicijs talium facultates inueniemus? primū indicium est, an statim mitiget, an non: secundum, an intus ma neat sanando, uel non: tertium, an asperitatem quan dam in corporibus relinquat, an non: & quartum, an non ita affectis utile & commodū uideatur? nam quum nec protinus mordicationem sanat, uerùm 60

maiore

maiore cum uehementia excernitur, neq; intus medendo remanet, & molestā corporibus asperitatem relinquit, quàm si denuò offeratur, exasperat: argumentum est rodentis ac mordicantis naturæ esse: cæterùm ex accidēte quandoq; morsus sanare, at quod & continuò mitigat, & nullam excretionem prouocat, sed nec exasperat, dum intus manet, imò exasperatorū medella existit: ipsum quidem natura bonum est, uerùm interdum, à cacochymia, quæ ipsum alterat corrumpitq;, mordax efficitur.

61 *Quid causæ est, quòd si in frigore ingēti digitum quis in aquam gelidam repentè imitat, tota interim manu horrebit, sæpenumero uerò & corpore toto? an quòd affectio ipsa, ex ea quæ primò affecta est parte, semper in reliquum corpus diffunditur, uelox&q; fit in corporibus sensibilibus per totum animal diffusio?*

62 *Quamobrem, quum qualitatū proprietatibus attractiones perficiantur, purgantia medicamenta humores potius familiares attrahunt, neq; tamen ipsa à familiaribus attrahuntur? an quòd ualentiora sunt purgantia medicamenta, sicut trahere potius quàm attrahi sint idonea?*

63 *Quó nam modo frigidum corporibus nostris mordax apparet, quó ue differt ab ijs, quæ caliditate mordicant? an frigidum continuū diuellendo, contrahendo, condensandoq; mordax existit? at calidū dissoluendo, segregando, fundendoq;, substantiæ continuitatem*

tinuitatem erodit mordicatq;.

Quæ nam edulia præparatione indigere solent; quæ nam minimè? an ea quæ nutriendorum corporum temperaturis similia sunt, non indigent? dulcia enim sunt, dissimilia uerò præparatione indigent. 64

Cur amara minimè omnium putrescunt? an quoniam maximè sicca sunt? quapropter etiam nec uermes, nec animalia, qualia in radicibus herbisq; ac fructibus putrescentibus prouenire solent, hæc procreant: maximè nanq; uidemus in humidis nasci corporibus uermes ac putrilaginē: at quæ exactè amara sunt (talia autem sunt, quæ nulla sensu notabili alia participant qualitate) omnibus propè animanti bus, nedū hominibus, esui inepta sunt, quippe quum animal omne plus minus'ue sit humidum: amara autem sicca, haud aliter quàm cinis & puluis est. 65

Cur maris aqua æstate amarior quàm hyeme euadit? an propter solis calorem? salsum enim quicquid plusculum excalfactum, amarum euadit. 66

Quæ nam emollientium & pus mouentium medicamentorum natura existit? an utraque calida & humida sunt, diuerso tamē utrunq; modo? hæc enim ceu simillimum corpori, in pus mouendo calorem producunt, absque ulla existentis in eo humiditatis aut consumptione aut adiectione: illa uerò ceu maiorē quàm pro natura accendunt, ac nonnihil quoque humiditatis contrahunt. 67

Cur induratorum omnium non unica est medela? 68

an quoniam nec unica induratorum natura existit? alia namq; resiccatione, alia concretione, alia nimia repletione, nonnullaq; harum quapiam coniugatione dura fiunt: at omnia suis contrarijs curari postulant, ut quæ à siccitate indurata sunt, humectatione: quæ congelatione, excalfactione: quæ uerò à repletione, inanitione indigent: sicut quæ horum coniugatione, à coniugato etiam contrario curari debent.

79 *Quænam triplicis synochorum febrium differentiæ causæ existunt? nam aliæ ab initio usq; ad finem æquales semper persistunt, aliæ paulatim crescunt, aliæ paulatim decrescunt: acmasticas uel homotonus, & epacmasticas, & peracmasticas Græci nuncupant. An in causa huius rei est, humorum ferventium uapor retentus, qui & febris perseuerãtiæ causæ est? nam uel pari ipsius permanente magnitudine, ea quam in prima accessione summam habuit, uel etiam adijciente semper exiguum aliquid, diminuente ue, uel æqualiter, uel inæqualiter, tres has esse in synochis febribus differentias, necesse est: nam si quod accenditur uaporis, ei quod transpirat par fuerit, nec augeri, nec minui febrilis calor cernetur, sed perinde sibi similis permanebit, ac si nihililli adijceretur, aut demeretur: quippe ad æqualitatis custodiã nihil interest, seruetur ne eadem assiduè substantia, an ei quæ euacuatur par sit ea quæ adijcitur: uerùm si altera earũ uicerit, utiq; si quæ uacuatur, minui febrẽ necesse est: sin quæ adijcitur, omnino increscere.*

Cur

Cur synochorum febrium neutra (nam harum du plex est natura, quædam enim manifestas habent pu tredinis notas, quædam prorsus sine putredine sunt) in gracili & frigido corpore consistere reperitur, sed plurimum in his qui sanguine abundant, & cor pulentis gigni cernitur? an quòd neq; obstructio ci tra putredinem excitare febrem ualet, nisi id quod transpirat, & copiosum sit, & calidum, nec humorũ putredo, in omnibus quæ inter inguina & alas in tersunt uenis æquabiliter ac citò porrigi in frigido habitu potest? debent enim quæ putrescunt tum cali da humidaq; esse, tum uerò difficilẽ transpirationem habere: eoq; fit ut neq; in frigida ætate, nec frigido corporis tẽperamento, siue id ab initio cõsistat, siue modò frigidũ factum sit, continens excitetur febris. 70

Qualis nam synocho laborantibus pulsus esse so let? an maximus, æqualis & uehemens? æger enim dum calidus uel natura sit, uel acquisititio tempera mento & carnosus, & bono & multo sanguine af fluens, & denso corpore, aut etiam calidis excremen tis refertus, meritò talem habere pulsum debuit. 71

Cur festinandum in his præcipitur ad sanguinem detrahendum? an ut uenarum natura transpirando uentilandoq; naturalẽ temperiẽ seruans humoribus, eo quo inter initia modo dominetur, quando si ad intemperiem uersa laborabit, metuendũ est ne hi pu trescant? excitatur autem intemperies in ea ex febris calore, quem si quando rudis quispiam medicus au- 72

xit, non uacuata ﬅipationis cauſa, in incerto reliquum omne remedium eſt.

73 *Quid eſt quòd mulieres ambabus pariter uti manibus (ambidexterũ appellant) natura ualentes non ſunt? an ſi ambidexterum fieri quibuſdam tantummodo uiris ob neruorum ac muſculorum robur contingit, nõ ſine ratione ob naturæ imbecillitatem hoc nulli eueniet mulieri, quæ ſatis habet, ſi ſola dextera modicè utatur?*

74 *Cur obſcenæ partes ex quacunq; occaſione putreſcere maximè natæ ſunt? an ob ipſarum humiditatem ac caliditatem hoc ipſis euenit?*

75 *Quamobrem anginæ aliæ in faucibus, aliæ in gutturis partibus affligere homines natæ ſunt? cynanchas has, illas qui circa nomina admodum ſolliciti ſunt, ſynanchas appellant, licèt de C & S literis diſſerere nihil iuuet. An quum aliæ à glutinoſa frigidaq; fluxione, aliæ à calida acriq; magis fieri ſoleãt? non mirum ſi gutturis uenis multò quàm faucium ſtrictioribus exiſtentibus, materia craſſa frigidaq;, quæ in anguſtas uenas non ingreditur, in capacioribus tantùm detineatur, ſicut quæ tenuis eſt, latis promptè penetratis, in anguſtioribus: iure itaq; fit, ut quæ craſſa materia anginæ fiunt, in latioribus faucium uenis conſiſtant: quæ uerò à tenui, in ſtrictioribus gutturis.*

76 *Sed quænam harum, cùr ue exitioſior angina eſt? an quæ in gutture conſtat, periculoſior eſt? ubi enim*

hæc

hæc affligit, aspera ulceratur arteria, incenditurq́; pulmo, neq; externũ aërem admittere intrò patientes queunt, ut quæ ex calidis acribusq́; existat humoribus, & æstiuo potißimùm uigens tempore uel autumno, sicut prima hyeme & uere.

77 *Cur animal in respirationis priuatione mori contingit? an ob aëris penuriam, quòd scilicet spiritus animalis ex aëre nutritio deficiat? an potius quòd calor natiuus tum refrigerio, tum uentilatione destituitur? maior enim usus esse uidetur respirationis in siti caloris custodia, quàm spiritus animalis nutritio.*

78 *Cur purgationes coctionibus aduersantur? an quũ moderata calfactione & quietæ coctiones, ut rectè perficiantur, egeant? non mirum si purgationes, quæ & uehemẽter corpus mouent agitantq́;, & calorem excitandi uim habent, uentremq́; lædunt affliguntq́;, contrariæ coctionibus existant, eisq́; aduersentur.*

79 *Cur ægrotãtes lecto molli conquiescere, & quàm minimè sese proijcere atque iactare, maximè iuuat? an quoniam hoc morbi totius concoctionem adiuuat? an & quòd uirtutem ipsam conseruat?*

BASILEAE, PER IACO-
BVM PARCVM, ANNO
M. D. XLVI.